

T.C.

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ BAĞLAMINDA
FADİME USLU'NUN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ SÖZ VARLIĞININ
İNCELENMESİ
SİDA ŞİMŞEK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN
PROF. DR. YASİN KILIÇ

AĞRI-2025

Her hakkı saklıdır.

T.C.

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ BAĞLAMINDA
FADİME USLU'NUN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ SÖZ VARLIĞININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. YASİN KILIÇ

AĞRI-2025

TC

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Fadime Uslu’nun Çocuk Kitaplarının Söz Varlığı ve Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Δ Tezim sadece Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Δ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

TC

**AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Prof. Dr. Yasin KILIÇ danışmanlığında, Sida ŞİMŞEK tarafından hazırlanan bu çalışma/ / 2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :	İmza:
Jüri Üyesi :Prof. Dr. Yasin KILIÇ	İmza:
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Halil Ahmet KIRKKILIÇ	İmza:
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ahmet KARABULUT	İmza:

**Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;
Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../2025 tarih ve /.....nolu
kararı**

ile onaylanmıştır.... / /2025

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ.....	ii
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xiii
ÖN SÖZ.....	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
TABLolar DİZİNİ.....	xvii
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xix
1. BÖLÜM.....	20
1. GİRİŞ	20
1.2. Araştırmanın Önemi	23
1.2. Araştırmanın Amacı	24
1.3. Araştırma Problemi.....	25
1.3.1. Alt Problemler.....	25
1.4. Sınırlılıklar	25
1.5. Tanımlar.....	26
2. BÖLÜM.....	28
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	28
2.1. Çocuk Edebiyatı.....	28
2.1.1. Çocuk Edebiyatında Hikâye ve Roman	30
a. Çocuk Hikâyesi	30
b. Çocuk Romanı	31
c. Hikâye ve Roman Türlerinin Söz Varlığına Katkısı	31
2.2. Söz Varlığı	31
2.2.1. Atasözleri.....	33

2.2.2. Deyimler	34
2.2.3. Terimler.....	36
2.2.4. İkilemeler	37
2.3. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ	38
2.3.1. Dış Yapı Unsurları.....	38
2.3.1.1. Boyut.....	38
2.3.1.2. Kâğıt	38
2.3.1.3. Kapak ve Cilt.....	39
2.3.1.4. Sayfa Düzeni.....	39
2.3.1.5. Harfler.....	39
2.3.1.6. Resimler.....	39
2.3.2. İÇ YAPI UNSURLARI	39
2.3.2.1. Kurgu (Plan).....	40
2.3.2.2. Konu	40
2.3.2.3. Tema	41
2.3.2.4. Kahraman ve Karakter	41
2.3.2.5. Dil ve Anlatım	41
2.3.2.6. Çevre.....	42
2.3.2.7. İleti.....	42
2.3.2.8. Yazınsal ve Eğitsel Özellikler	42
3. BÖLÜM.....	43
3. FADİME USLUNUN HAYATI VE ESERLERİ	43
3.2. Fadime Uslu'nun Hayatı ve Eserleri.....	43
3.3. Fadime Uslu'nun Eserleri Üzerine.....	44
3.3.1. Öykü Kitapları.....	44
3.3.2. Çocuk Kitapları.....	44
4. BÖLÜM.....	45
1. YÖNTEM.....	45

1.1. Araştırma Modeli.....	45
1.2. Verilerin Toplanması.....	45
1.3. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	47
1.4. Verilerin Analizi.....	48
1.5. Çalışma Materyali.....	49
1.6. İlgili Araştırmalar.....	50
5. BÖLÜM.....	52
1. BULGULAR VE YORUMLAR	52
1.1. Fadime Uslu’nun “Sokağın Kuyruğu” ,” Çat Kapı Dayım” ve “Kaçak Kahramanlar” Adlı Eserlerinde Söz Varlığı.....	52
1.1.1. Temel Söz Varlığı.....	52
1.1.2. Hayvan Kavramları.....	53
1.1.3. Bitki Kavramları.....	57
1.1.4. Organ Kavramları	63
1.1.5. Sayı Kavramları.....	70
1.1.6. Duygu Kavramları.....	74
1.1.7. Yiyecek- İçecek Kavramları.....	78
1.1.8. Eşya Kavramları.....	84
1.1.9. Mekân Kavramları	97
1.1.10. Akrabalık Kavramları.....	104
1.1.11. Renk Kavramı.....	108
1.1.12. Deyimler	112
1.1.12. İkillemeler	120
1.1.13. Kalıp Sözler.....	128
1.1.14. Terimler.....	131
1.1.15. Atasözleri.....	138
2.ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ.....	139
2.1. SOKAĞIN KUYRUĞU.....	139
2.1.1. Dış Yapı	140

2.1.1.1. Boyut.....	140
2.1.1.2. Kâğıt	140
2.1.1.3. Kapak Ve Cilt.....	140
2.1.1.4. Sayfa Düzeni.....	141
2.1.1.5. Harfler	142
2.1.1.6. Resimler.....	144
2.1.2. İç Yapı Unsurları	146
2.1.2.1. Konu- Kurgu.....	146
2.1.2.2. İzlek	148
2.1.2.3. Dil ve Anlatım	148
2.1.2.4. Kahramanlar	150
2.1.2.5. Çevre.....	151
2.1.2.6. İleti.....	151
2.1.2.7. Eğitsel İlkeler	152
2.2 ÇAT KAPI DAYIM	153
2.2.1. Dış Yapı Unsurları.....	153
2.2.1.1. Boyut.....	153
2.2.1.2. Kâğıt	153
2.2.1.3. Kapak ve Cilt.....	153
2.2.1.4. Sayfa Düzeni.....	154
2.2.1.5. Harfler	156
2.2.1.6. Resimler.....	156
2.2.2. İç Yapı Unsurları	158
2.2.2.1. Konu-Kurgu	158
2.2.2.2. izlek.....	159
2.2.2.3. Dil ve Anlatım	160
2.2.2.4. Kahramanlar.....	161
2.2.2.5. Çevre.....	163

2.2.2.6. İleti.....	163
2.2.2.7. Eğitsel ilkeler	164
2.3. KAÇAK KAHRAMANLAR.....	166
2.3.1. Dış Yapı Unsurları.....	166
2.3.1.1. Boyut.....	166
2.3.1.2. Kâğıt	166
2.3.1.3. Kapak ve cilt.....	166
2.3.1.4. Sayfa düzeni	167
2.3.1.5. Harfler.....	168
2.3.1.6. Resimler.....	169
2.3.2. İç Yapı Unsurları	171
2.3.2.1. Konu-Kurgu	171
2.3.2.2. İzlek	173
2.3.2.3. Dil Ve Anlatım	174
2.3.2.4. Kahramanlar	176
2.3.2.5. Çevre.....	177
2.3.2.6. İleti.....	178
2.3.2.7. Eğitsel ilkeler	179
6. BÖLÜM.....	179
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	179
5.1. Sonuç ve Tartışma	179
5.3. Öneriler	182
KAYNAKÇA	184
EKLER.....	188
1. Söz Varlığı İnceleme Formu	188
2. Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri İnceleme Formu.....	189
ÖZGEÇMİŞ.....	191

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ BAĞLAMINDA
FADIME USLU'NUN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ SÖZ VARLIĞININ
İNCELENMESİ
SİDA ŞİMŞEK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yasin KILIÇ

2025, Sayfa: 205

Bu araştırma, çağdaş Türk çocuk edebiyatı yazarlarından Fadime Uslu'nun *Sokağın Kuyruğu*, *Çat Kapı Dayım* ve *Kaçak Kahramanlar* adlı çocuk kitaplarını, çocuk edebiyatının temel ilkeleri, dış ve iç yapı unsurları ile söz varlığı kapsamında betimsel analiz yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel amacı, yazarın çocuklara yönelik oluşturduğu anlatıların eğitsel, dilsel ve estetik yönden taşıdığı değerleri ortaya koymak; bu eserlerin çocukların dil gelişimi, düşünsel becerileri ve edebi zevki üzerindeki katkısını belirlemektir.

Çalışmanın yöntemi nitel araştırma yaklaşımına dayanmaktadır. Veriler, betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiş; yazarın kitapları bizzat satın alınarak incelenmiş ve doğrudan metin üzerinden veri toplanmıştır. Bu yönüyle çalışma, kuramsal değerlendirmelerin yanı sıra sahaya dayalı, uygulamalı ve metne bağlı özgün bulgular üretmeyi hedeflemiştir.

Analiz sürecinde kitaplar hem dış yapı (başlık, kapak tasarımı, resimleme, bölümlleme, punto, yazı tipi vb.) hem de iç yapı (olay örgüsü, karakterler, zaman-mekân kullanımı, anlatıcı, tema, dil ve anlatım) unsurları bakımından detaylı şekilde

incelenmiştir. Dış yapı öğelerinin çocuk okuyucuyu cezbetmeye yönelik tasarlandığı; iç yapıda ise çocuk gerçekliğine uygun, yaşa ve gelişim düzeyine hitap eden anlatı unsurlarının öne çıktığı belirlenmiştir. Olaylar çocuk merkezlidir; karakterler genellikle çocukların özdeşim kurabileceği özelliklere sahiptir. Zaman ve mekân unsurları çocukların günlük yaşamına yakın biçimde seçilmiştir.

Araştırmanın bir diğer odak noktası ise kitaplarda yer alan söz varlığının çeşitliliği ve çocuk gelişimine katkısıdır. Bu bağlamda, metinlerdeki ikilemeler, deyimler, kalıp sözler, terimler ve tekrar eden sözcükler sistematik olarak incelenmiş; bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Yapılan analizde, yazarın dili sade ama zengin kullandığı; özellikle günlük konuşma diline yakın, çocuklara hitap eden doğal bir anlatım benimsediği görülmüştür. İkilemeler anlatıdaki ritmi güçlendirirken, deyimler ve kalıp sözler anlatı diline samimiyet ve doğallık kazandırmıştır. Ayrıca eserlerde okul, aile, duygular, doğa ve arkadaşlık gibi temalara ilişkin kavramların terimsel biçimde yer aldığı ve çocukların kavram gelişimini desteklediği tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda, Fadime Uslu'nun eserlerinin çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle büyük ölçüde örtüştüğü, anlatımda pedagojik kaygılarla sanatsal değeri dengeli bir biçimde bir araya getirdiği görülmüştür. Eserlerin hem eğitici hem estetik özellik taşıması, yazarın çocuk edebiyatına nitelikli katkılar sunduğunu göstermektedir. Ayrıca söz varlığı açısından incelendiğinde metinlerin, çocukların kelime dağarcığını geliştirmeye elverişli yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma, Fadime Uslu'nun çocuk yazını içindeki yerini belirlemeye katkı sunarken; çocuk edebiyatı eserlerinin dil ve yapı bakımından nasıl çözümlenebileceğine dair örnek bir yaklaşım sunmaktadır. Özellikle betimsel analiz yöntemiyle gerçekleştirilen bu çözümleme, alan yazına nitelikli bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Fadime Uslu, çocuk edebiyatı, betimsel analiz, dış yapı, iç yapı, söz varlığı, ikilemeler, deyimler, kalıp sözler, terimler, çocuk anlatısı

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

AN ANALYSIS OF THE VOCABULARY IN FADİME USLU'S CHILDREN'S BOOKS IN THE CONTEXT OF THE BASIC PRINCİPLES OF CHILDREN'S LİTERATURE

Advisor: Assoc. Prof.

Dr. Yasin KILIÇ

2025, Pages: 205

This study aims to examine two children's books written by contemporary Turkish author Fadime Uslu *Sokağın Kuyruğu*, *Çat Kapı Dayım* and *Kaçak Kahramanlar* within the context of the fundamental principles of children's literature, external and internal structural elements, and vocabulary richness. The primary objective of this research is to identify the educational, linguistic, and aesthetic values reflected in Uslu's narratives, and to assess their contributions to children's language development, cognitive skills, and literary appreciation.

The study is based on a qualitative research approach and utilizes the descriptive analysis method. The selected books were purchased and examined firsthand, and data were collected directly from the texts. This field-based, text-centered approach allowed for a detailed exploration of the literary and linguistic features of the works.

The texts were analyzed in terms of both external structure (title, cover design, illustrations, font size, formatting) and internal structure (plot, characters, setting, time, narrator, theme, and narrative style). The findings indicate that the books are visually and linguistically designed to appeal to young readers. The narratives are centered on children, and the settings reflect familiar environments such as homes, schools, gardens, and neighborhoods. The characters are relatable, and the plot development follows a logical and age-appropriate progression.

A significant focus of this study is on the vocabulary used in the texts. Elements such as repetitive words, idioms, reduplications, formulaic expressions, and terms are examined in detail and presented in tabular form. The analysis reveals that the author employs a rich yet accessible language, incorporating everyday expressions that resonate with children's experiences. Reduplications contribute to the rhythm and fluency of the narrative, while idioms and formulaic expressions bring naturalness and warmth to the dialogues. The presence of conceptual vocabulary related to school, family, emotions, and nature supports children's vocabulary and concept development.

The study concludes that Fadime Uslu's works are in strong alignment with the core principles of children's literature. Her narratives effectively balance educational intent with artistic expression, offering children both meaningful content and enjoyable storytelling. From a linguistic perspective, the texts provide valuable opportunities for vocabulary enrichment and language development.

This research not only highlights Uslu's significant contribution to contemporary Turkish children's literature but also presents a practical model for analyzing children's books through linguistic and literary lenses using descriptive analysis.

Keywords: Fadime Uslu, children's literature, descriptive analysis, external structure, internal structure, vocabulary, idioms, reduplications, formulaic expressions, children's books

ÖN SÖZ

Sağlıklı iletişim kurabilmek ve dilin inceliklerini anlamlandırabilmek, kişinin söz varlığına sahip olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Dilin temel yapıtaşı olan söz varlığı, insanların konuşma, yazma, okuma ve dinleme becerilerini etkin ve doğru şekilde kullanmalarında kritik bir rol üstlenir. Özellikle çocukluk dönemi, dil gelişiminin en hızlı ve önemli olduğu evredir. Çocukların anlamını bilmediği kelimelerle karşılaşmaları, dil becerilerinin gelişimini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle erken yaşlardan itibaren söz varlığının zenginleştirilmesi, hem eğitim hem de edebi açıdan büyük önem taşımaktadır.

Bu yüksek lisans tez çalışmasında, çağdaş çocuk edebiyatı yazarı Fadime Uslu'nun eserleri çocuk edebiyatının temel ilkeleri ve söz varlığı açısından detaylı biçimde incelenmiştir. Eserlerin, çocukların dil gelişimini destekleyecek nitelikte olması, çocukların hem kelime dağarcığını geliştirmelerine hem de edebi okuryazarlıklarını artırmalarına katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Bu süreçte, bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren, desteklerini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Yasin KILIÇ'a şükranlarımı sunarım. Ayrıca, akademik hayatım boyunca yanımda olan, motivasyonumu artıran aileme ve değerli hocalarıma teşekkürlerimi iletmek isterim.

Ağrı-2025

KISALTMALAR DİZİNİ

Böl.	Bölüm
Dr.	Doktor
Prof.	Profesör
Mad.	Madde
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı
TC	Türkiye Cumhuriyeti
vd.	Ve diğerleri
vs.	Vesaire
TDK	Türk Dil Kurumu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Hayvan Kavramları ve Tekrar Sıklığı	53
Tablo 2 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Hayvan Kavramları ve Tekrar Sıklığı	55
Tablo 3 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Hayvan Kavramları ve Tekrar Sıklığı.....	56
Tablo 4 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Bitki Kavramları ve Tekrar sıklığı.....	58
Tablo 5 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Bitki Kavramları ve Tekrar sıklığı.....	60
Tablo 6 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Bitki Kavramları ve Tekrar sıklığı.....	61
Tablo 7 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Organ Kavramları ve Tekrar sıklığı	63
Tablo 8 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Organ Kavramları ve Tekrar sıklığı.....	65
Tablo 9 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Organ Kavramları ve Tekrar sıklığı.....	67
Tablo 10 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Sayı Kavramları ve Tekrar sıklığı	70
Tablo 11 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Sayı Kavramları ve Tekrar sıklığı	71
Tablo 12 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Sayı Kavramları ve Tekrar sıklığı	73
Tablo 13 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Duygu Kavramları ve Tekrar sıklığı	74
Tablo 14 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Duygu Kavramları ve Tekrar sıklığı.....	76
Tablo 15 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Yiyecek-İçecek Kavramları ve Tekrar sıklığı	78
Tablo 16 Çat Kapı Dayı Adlı Romanın Yiyecek-İçecek Kavramları ve Tekrar sıklığı.....	80
Tablo 17 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Yiyecek-İçecek Kavramları ve Tekrar sıklığı	81
Tablo 18 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Eşya Kavramı ve Tekrar sıklığı	84
Tablo 19 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Eşya Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	88
Tablo 20 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Eşya Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	92
Tablo 21 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Mekân Kavramı ve Tekrar sıklığı	98
Tablo 22 Çat Kapı Dayım Adlı Öykünün Mekân Kavramı ve Tekrar sıklığı	100
Tablo 23 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Mekân Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	102
Tablo 24 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Akrabalık Kavramı ve Tekrar sıklığı	105
Tablo 25 Çat Kapı Dayım Adlı Öykünün Akrabalık Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	106
Tablo 26 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Akrabalık Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	107
Tablo 27 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Renk Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	109
Tablo 28 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Renk Kavramı ve Tekrar sıklığı	110
Tablo 29 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Renk Kavramı ve Tekrar sıklığı	111
Tablo 30 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Deyimler Kavramı ve Tekrar sıklığı	113
Tablo 31 Çat Kapı Dayım Adlı Romanda Deyimler Kavramı ve Tekrar sıklığı	114

Tablo 32 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Deyimler Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	118
Tablo 33 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün İkilemeler Kavramı ve Tekrar sıklığı	121
Tablo 34 Çat Kapı Dayım Adlı Romanda İkilemeler Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	122
Tablo 35 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanda İkilemeler Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	125
Tablo 36 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Kalıp Sözler Kavramı ve Tekrar sıklığı	128
Tablo 37 Çat Kapı Dayım Adlı Romanda Kalıp Sözler Kavramı ve Tekrar sıklığı	129
Tablo 38 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Kalıp Sözler Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	130
Tablo 39 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Terimler Kavramı ve Tekrar sıklığı	132
Tablo 40 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Terim Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	133
Tablo 41 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Terimler Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	136
Tablo 42 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Atasözleri Kavramı ve Tekrar sıklığı.....	138

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1 Temel Söz Varlığının Eserlere Göre Dağılımı.....	112
Grafik 2 Deyimlerin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı.....	120
Grafik 3 İkillemelerin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı.....	127
Grafik 4 Kalıp Sözlerin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı	131
Grafik 5 Terimlerin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı	137
Grafik 6 Atasözlerinin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı.....	139

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak yazılmış, onların zihinsel, duygusal ve dilsel gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan edebi eserleri ifade eder. Bu tür eserler, çocukların dünyasına hitap eden, onların algılama becerilerine uygun, kolay anlaşılır bir dil ve içerik kullanarak yazılır. çocuk edebiyatı eserlerinin “hoş vakit geçirme, okuma zevki ve alışkanlığı verme, hayatı tanıma, dili etkili ve güzel kullanma, güncel olaylardan haberdar olma, çocuğun kelime hazinesini artırmada, çocuğun sosyalleşmesinde ve çocuğu edebiyat-sanat alanlarına yaklaştırma gibi faydaları vardır (Şahin vd., 2010:46-47). Çocuk edebiyatı, hem eğlendirici hem de öğretici unsurlar barındırır; çocukların hayal gücünü geliştirirken, onları eğitir, değerler kazandırır ve toplumsal rollerini anlamalarına yardımcı olur. 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılan bu yetiler yerli ve yabancı birçok araştırmacı tarafından farklı tanımlamalar ve sınıflandırmalarla ortaya konmakla birlikte yaratıcılık, eleştirel bakış açısı, sorgulama, problem çözme, iş birliği, esneklik, merak, hayal gücü, iletişim, farkındalık gibi becerilerin temel alındığı görülmektedir (Kırgız, 2019).

Çocuk edebiyatı eserleri, çocuk duyarlılığıyla meydana getirilmiş, onların düzeylerine uygun oluşturulmuş metinlerdir. Yani çocuk edebiyatı, içinde çocuk duyarlılığı barındıran, her yaştan yetişkin yazar ve şairin meydana getirdiği edebiyat alanıdır (Karatay, 2007:465). Yaş olarak düşünüldüğünde çocuk olduğu bilinen kişilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarına seslenen masal, hikâye, roman vb. ürünler çocuk edebiyatı içinde yer alan türlerdir (Temizyürek, 2003: 161).

“Çocuklar kitap sayesinde düşünme, problem çözme, yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirme fırsatlarına sahip olurken, doğaya, insanlara, doğada gördüğü diğer canlılara ve olaylara karşı da hassasiyet geliştirmektedirler. Bunun yanı sıra kitap, çocukların kişilik gelişimine katkı sağlamakta, duygusal ve ruhsal

ihtiyaçlarının karşılanmasında da önemli ölçüde etki etmektedir” (Tanju, 2010: 31).Çocuk kitapları, yalnızca eğlenceli bir okuma deneyimi sunmakla kalmaz, aynı zamanda çocukların dünyayı anlamalarına, değerler kazanmalarına ve dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.

Bu bağlamda, çocuk edebiyatının temel ilkeleri, kullanılan dilin basitliği, eğitici ve öğretici içeriği, hayal gücünü beslemesi ve çocukların ruhsal, bilişsel gelişimlerini desteklemesi gibi unsurları içerir. Çocuk edebiyatının bu özellikleri, her yazarın eserlerinde farklı şekillerde yansıtılabilir.

Çocuk edebiyatı, çocukların gelişim düzeyine uygun bir dil ve içerik kullanarak onların hayal güçlerini, duygusal dünyalarını ve düşünsel becerilerini desteklemeyi amaçlayan yazılı ve sözlü ürünler bütünüdür (Sever, 2003). Çocuklara yönelik edebi ürünlerin temelinde, hem onların gelişimsel ihtiyaçlarına yanıt verebilmek hem de sanatsal bir değer taşıyabilmek amacı yer alır. Bu nedenle çocuk edebiyatında bazı temel ilkeler gözetilmelidir.

İlk olarak, çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuk merkezli bir yaklaşım benimsenmelidir. Eserler, çocukların ilgi alanlarına, algı dünyalarına ve yaş gruplarına uygun şekilde hazırlanmalıdır. Soyut kavramlardan ziyade somut yaşantılar, çocukların dünyasına daha kolay nüfuz edebilmekte ve onların anlamlandırma süreçlerini desteklemektedir.

İkinci olarak, kullanılan dilin çocukların yaşına ve gelişim düzeyine uygun olması büyük önem taşır. Sever (2003), çocuk edebiyatı ürünlerinde dilin yalın, akıcı, anlaşılır ve doğal olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra, kullanılan kelime dağarcığının çocukların söz varlıklarını geliştirecek zenginlikte olması, onların dilsel becerilerine doğrudan katkı sağlamaktadır.

Üçüncü olarak, çocuk edebiyatı eserlerinde eğiticilik unsuru dolaylı yollardan verilmelidir. Eserler, doğrudan ders vermeye çalışmadan, çocukların hikâyeler aracılığıyla değerleri, doğru-yanlış kavramlarını ve sosyal becerileri keşfetmelerine olanak tanımalıdır. Bu durum, didaktik anlatımdan kaçınılması ve çocuğun keşfetme isteğinin desteklenmesi anlamına gelir.

Son olarak, çocuk edebiyatı ürünlerinin estetik bir değer taşıması beklenir. Sanatsal anlatım, çocukların edebiyatla kuracakları duygusal bağı güçlendirir. Eserler, çocuklara sadece bilgi sunmakla kalmamalı, aynı zamanda onların estetik duygularını beslemeli ve iyi bir edebi zevk geliştirmelerine katkıda bulunmalıdır.

Bu temel ilkeler çerçevesinde kaleme alınan eserler, çocukların dil, düşünce, hayal gücü ve duygu dünyalarını zenginleştirmekte önemli bir role sahiptir.

Söz varlığı bir dilin içindeki sözcüklerin, sözlerin tamamı, kelime dağarcığı, sözcük hazinesi, bir bireyin bildiği, kullandığı kelimelerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (TDK,2005:1807-1805). Bireylerin olayları anlayıp yorumlayabilmesi ve olaylar ile ilgili görüşlerini aktarabilmeleri için kelimeler en etken öğelerdir. Sözcükler dilde bir yığın oluşturmazlar. Her sözcüğün dilde üstlendiği bir rol vardır. Somut ya da soyut varlıklar, eylemler dilde sözcükler ile ifade edilir (Güleryüz, 2002:13). Söz varlığı, hem iletişim becerilerinin hem de düşünme süreçlerinin temel taşıdır. Çocukluk döneminde kazanılan kelimeler, bireyin yalnızca dil gelişimini değil, aynı zamanda zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini de şekillendirir.

Nitelikli çocuk kitaplarında, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun zengin bir söz varlığı sunulmalıdır. Metinlerde kullanılan sözcüklerin hem anlaşılabilirliği hem de estetik değeri, çocuğun dilsel gelişimini destekleyecek şekilde seçilmelidir. Ayrıca yeni kavramların öğretimi doğal bir anlatım içerisinde, metnin akışına uygun biçimde gerçekleştirilmelidir. Bu bağlamda, nitelikli çocuk kitapları erken dönemden başlayarak çocuklara gelişimlerine uygun zengin bir dil çevresi sunan; onların söz varlığını, dil bilincini ve duyarlılığını geliştiren araçlardır(TDK, 2010)

1.2. Araştırmanın Önemi

Çocuk edebiyatı, bireylerin erken yaşlardan itibaren dil gelişimi, estetik duyarlılık, hayal gücü ve düşünme becerilerini destekleyen önemli bir edebi disiplindir. Çocuklara yönelik yazılan eserlerin, onların yaş ve gelişim düzeylerine uygun, anlaşılır, estetik açıdan değerli ve dil açısından doğru bir yapı sunması beklenmektedir. Bu nedenle, çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuk merkezlik, açıklık, yaşa uygunluk, dilde yalınlık, hayal gücünü geliştirme ve eğlendirerek öğretme gibi temel ilkeler dikkate alınmalıdır.

Bu çalışmanın konusu olan Fadime Uslu'nun çocuk kitapları, son yıllarda çocuk edebiyatı alanında dikkat çeken eserler arasında yer almaktadır. Ancak, Uslu'nun eserlerinin çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda kapsamlı biçimde incelendiği ve söz varlığı açısından sistematik bir analizinin yapıldığı akademik çalışmalar bulunmamaktadır. Bu durum, yapılacak olan araştırmanın özgün değerini artırmaktadır.

Araştırmanın önemi, Fadime Uslu'nun çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda içerik, tema, karakter yapısı ve anlatım özellikleri bakımından değerlendirmek ve bu eserlerde kullanılan söz varlığının çeşitliliğini, kullanım sıklığını ve çocukların dil gelişimi üzerindeki olası etkilerini ortaya koymakla ilişkilidir.

Çalışmada, yazarın eserlerinde dilin etkili ve işlevsel biçimde kullanılıp kullanılmadığı bilimsel yöntemlerle analiz edilerek belirlenmeye çalışılacaktır. Bu yönüyle çalışma, çocuk edebiyatı eserlerinde dil ve anlatımın çocuk gelişimi açısından taşıdığı önemin altını çizecek ve bu alandaki literatüre katkıda bulunacaktır.

Bunun yanı sıra, çocuk kitaplarında söz varlığının yalnızca kelime zenginliği değil, kavramsal çeşitlilik ve çocukların dünyalarını genişletmedeki rolü de önemlidir. Bu bağlamda yapılan söz varlığı analizi, çocuk edebiyatında dil kullanımına ilişkin farkındalık oluşturacak, yazarların, eğitimcilerin ve ailelerin çocuklara sunulan edebi eserlerde dil duyarlılığına daha fazla önem vermelerine katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, bu araştırma, hem Fadime Uslu'nun çocuk edebiyatındaki yerini akademik düzeyde ortaya koymayı hem de çocuklara yönelik edebi ürünlerde dil ve söz varlığı kullanımı konusuna dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Böylece çocuk edebiyatı alanında yapılacak gelecekteki çalışmalara kaynak oluşturacak ve bu alanda gelişimi destekleyecek bir bilimsel zemin sunulmuş olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Fadime Uslu'nun çocuk edebiyatı alanında kaleme aldığı eserleri, çocuk edebiyatının temel ilkeleri ve söz varlığı kullanımı açısından çok yönlü bir biçimde değerlendirmektir.

Çalışmada, öncelikle çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda çocuk kitaplarında bulunması gereken başlıca ölçütler (çocuk merkezilik, yaş ve gelişim düzeyine uygunluk, hayal gücünü geliştirme, estetik değer taşıma, dilde açıklık ve sadelik gibi) kuramsal bir çerçevede açıklanacaktır. Bu ilkeler temel alınarak Fadime Uslu'nun eserleri içerik, tema, karakterlerin sunumu ve anlatım biçimi yönünden incelenecektir.

Araştırmanın bir diğer önemli amacı, Fadime Uslu'nun çocuk kitaplarında kullanılan söz varlığını nitelik ve nicelik açısından analiz etmektir. Bu kapsamda, eserlerde geçen sözcüklerin çeşitliliği, anlam düzeyleri, yaş grubuna uygunluğu ve anlatıdaki işlevleri değerlendirilecektir.

Ayrıca, kitaplarda kullanılan kelimelerin sıklığı da incelenecek; sık tekrar eden sözcüklerin hangi kavram alanlarına ait olduğu, kelimelerin metin içindeki dağılımı ve bu dağılımın çocukların dil gelişimine etkisi belirlenmeye çalışılacaktır.

Araştırmanın genel amacı, Fadime Uslu'nun çocuk kitaplarının, çocuk edebiyatının kuramsal ilkeleriyle ne derece örtüştüğünü ve söz varlığı bakımından çocukların dil gelişimi ile kelime dağarcıklarına ne ölçüde katkıda bulunduğunu ortaya koymaktır.

Özel olarak ise, Fadime Uslu'nun eserlerinde dil kullanımı ve söz varlığı öğelerinin, çocukların düşünme, iletişim ve ifade becerilerini geliştirme sürecine olan etkisi bilimsel verilere dayanarak açıklanacaktır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde bu konu ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.3. Araştırma Problemi

Bu çalışmada Fadime Uslu'nun “ Çat Kapı Dayım”, “ Sokağın Kuyruğu”, “ Kaçak Kahramanlar” adlı eserlerin Çocuk edebiyatı temel ilkeleri ve söz varlığı bağlamından değerlendirilmesi araştırmanın problem cümlesi olarak belirlenmiştir.

1.3.1. Alt Problemler

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda süreç içerisinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Fadime Uslu'nun “ Çat Kapı Dayım”, “ Sokağın Kuyruğu”, “ Kaçak Kahramanlar” adlı eserlerinde edebiyatın temel ilkeleri(çocuk merkezlik, yaşa uygunluk, dil ve anlatımda sadelik, estetik anlatım vb.) ne ölçüde gözetilmiştir?

2. “ Çat Kapı Dayım”, “ Sokağın Kuyruğu”, “ Kaçak Kahramanlar” adlı eserlerde kullanılan söz varlığı çocukların yaş grubuna uygunluk, kelime çeşitliliği ve sıklığı açısından nasıl bir düzey göstermektedir?

3. Fadime Uslu'nun “ Çat Kapı Dayım”, “ Sokağın Kuyruğu”, “ Kaçak Kahramanlar” adlı çocuk kitapları, çocukların dil becerilerini ve kelime dağarcığını geliştirme açısından yeterli midir?

4. Fadime Uslu'nun araştırmaya konu olan kitapları çocuk edebiyatının temelleri olan, dış yapı ve iç yapı bakımından nasıl bir düzeydedir?

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

1. Fadime Uslu'nun “Sokağın Kuyruğu”, “Çat Kapı Dayım” ve Kaçak Kahramanlar isimli çocuk kitapları ile sınırlı tutulmuştur.

2. Araştırmada Fadime Uslu'nun çocuk kitaplarındaki söz varlığı öğeleri “temel söz varlığı (hayvan, bitki, yiyecek, içecek, eşya, mekân, sayı, renk, zaman,

tabiat, duygular), ikilemeler, terimler, deyimler, atasözleri, kalıp sözler” ana başlıkları altında sınırlandırılmıştır.

3. Fadime Uslu’nun çocuk kitaplarındaki Çocuk edebiyatı temel ilkeleri ve söz varlığı bakımından incelenerek sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Çocuk:

Çocuk; duyguları, düşünceleri, kişilik özellikleri, ilgi ve gereksinimleriyle bir bütündür. Bu bütünlüğü içinde gelişim sürecini sürdüren, özel bir eğitimden geçirilmesi gereken bireydir. (Sever, 2007:19)

Çocuk Edebiyatı:

Çocukların yaş, ilgi, ihtiyaç ve gelişim düzeylerine uygun olarak yazılmış; eğitici, öğretici ve estetik değerler taşıyan edebi metinlerin bütünüdür. Çocuk edebiyatı, çocuğun dil gelişimini desteklemek, düşünme ve hayal etme becerilerini geliştirmek, toplumsal değerlerle tanışmasını sağlamak ve kitap sevgisi kazandırmak gibi işlevlere sahiptir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı yalnızca bilgi veren bir alan değil, aynı zamanda bireyin zihinsel ve duygusal gelişimini bütünsel olarak etkileyen bir sanat alanıdır.

Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri:

Çocuk edebiyatı ürünlerinin kaliteli ve işlevsel olabilmesi için belirli ilkelere uygun olması beklenir. Bu ilkeler arasında:

Çocuk merkezlilik: Eserin anlatım biçimi ve içerik yapısının çocuğun bakış açısına uygun olması,

Yaş ve gelişim düzeyine uygunluk: Kullanılan dilin, kavramların ve temaların çocuğun algılayabileceği düzeyde olması,

Açıklık ve yalnlık: Karmaşık yapılardan uzak, anlaşılır bir dilin tercih edilmesi,

Hayal gücünü geliştirme: Yaratıcı ve özgün içeriklerle çocuğun düşsel dünyasına hitap edilmesi,

Estetik değer taşıma: Eserin dil, anlatım ve biçim açısından sanatsal bir düzeye sahip olması,

Eğitici işlev: Ahlaki, toplumsal ya da bireysel gelişimi destekleyici mesajların sezdirilerek verilmesi,

gibi temel öğeler yer alır. Araştırma kapsamında bu ilkeler, Fadime Uslu'nun eserlerinde tema, karakter, anlatım ve olay örgüsü bakımından değerlendirilecektir.

Söz Varlığı: “Bir dildeki kelimelerin bütünü, söz hazinesi, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi.” (TDK, 2005a: 1807).

Atasözü: Atalarımızdan miras olarak kaldığı kabul edilen ve anonim özellik taşıyan, toplumların tarihi süreç içerisinde geçirdiği gözlem ve deneyimlerin ürünü olan ve yine toplumların ortak duyuş ve düşünüş biçimini yansıtan genel kural niteliği taşıyan kısa, kalıplaşmış, özlü sözlerdir (Korkmaz, 2010:27).

Deyim: Bir kavramı, durumu ilgi çekici bir şekilde ve ya özel bir yapı içinde belirten ve genellikle gerçek anlamı dışında kullanılan kalıplaşmış sözcük grubu ya da tümcelere deyim denir (Aksoy,1994:52).

Terim: Güncel Türkçe Sözlük'te terim “Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime, ıstılah.” şeklinde tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr).

İkileme: “Anlama güç katmak amacıyla bir birimi, seslemi yineleme, aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda kullanma” (Vardar, 2002: 119).

Kalıp (İlişki) Sözler: “Söz varlığı içinde yer alan bu öğeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkileri sırasında kullanılması adet olan birtakım sözlerdir” (Aksan, 1996: 34).

İleti(Mesaj): “Kaynak tarafından oluşturulan içeriğin içindeki duygu, düşünce, önermelerin bütününe ileti ya da mesaj denir” (Güleryüz, 2002:161).

2. BÖLÜM

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, çocuğun yaşına, gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmış, onu estetik yönden geliştiren, dil becerilerini artıran ve hayal gücünü besleyen edebi ürünlerin bütünüdür.(Sever, 2013)

Çocukların gelişim dönemini ve özelliklerini anlamak, aynı yaştaki çocuklar arasında farklılıkların varlığından haberdar olmak, çocuklardan beklenen davranışlarda büyüklerin daha gerçekçi olmasına katkı sağlayacaktır (Aral,2011:154). Çocuk edebiyatı, çocukların daha gerçekçi olmalarını sağlarken; bunu çocuğun zihnindeki duygu ve düşünceleri somutlaştırarak gerçekleştirmektedir (İpek, 2019: 49).

Çocuk edebiyatı, yalnızca çocuğa sunulan edebi ürünlerden ibaret değildir; aynı zamanda çocuğun dünyasını anlama, hayal gücünü besleme, değerler eğitimi sağlama ve dil gelişimini destekleme işlevleri olan çok yönlü bir alandır. (Gülsevin, 2006), çocuk edebiyatının “çocuğun estetik duygularını geliştiren, dilin doğru kullanımını sağlayan ve bireyin kültürel gelişimine katkı sunan” bir yapıya sahip olduğunu belirtir.

Çocuk edebiyatı, çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayan, onların dil becerilerini geliştiren ve hayal güçlerini besleyen özgün ve nitelikli metinlerden oluşur. Bu metinler, çocuğun yaş, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun biçimde hazırlanmalı, hem eğitici hem de estetik değer taşımalıdır. Çocuk edebiyatı yalnızca çocuğa yönelik yazılmış eserlerden ibaret olmayıp aynı zamanda bir eğitim, gelişim ve kültürlenme alanı olarak da değerlendirilmelidir.

Sever (2013), çocuk edebiyatını, “çocuğun yaşına, gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmış, onu estetik yönden geliştiren, dil becerilerini artıran ve hayal gücünü besleyen edebi ürünlerin bütünü” olarak tanımlar. Bu yönüyle çocuk edebiyatı; çocuğun iç dünyasına hitap ederken aynı zamanda onun bireysel gelişimine, dilsel yeterliğine ve kültürel birikimine katkı sağlar.

Çocuk edebiyatı ürünleri; anlatım dili, karakter yapıları, olay örgüsü ve iletileri bakımından çocuğun gelişimsel düzeyine uygun olmalıdır. Bu bağlamda Güleriyüz (2002), çocuk edebiyatının çocuğun kişilik gelişimini desteklediğini ve dili doğru, etkili biçimde kullanmasına olanak tanıdığını ifade etmektedir. Çocuğun soyut kavramları kavrama yetisi sınırlı olduğundan, kullanılan anlatımın açık, yalın ve somut örneklerle desteklenmesi önemlidir. Ayrıca hayal gücünü harekete geçiren olaylar, yaratıcı karakterler ve renkli betimlemeler çocukların edebi eserlere olan ilgisini artırır.

Çocuk edebiyatının temel amaçlarından biri de çocuğun toplumla olan ilişkisini yapılandırmaktır. Toplumsal değerlerin, kültürel öğelerin ve bireyler arası ilişkilerin çocuklara aktarılmasında önemli bir araç olan edebi metinler, değerler eğitimi açısından da işlevseldir. Yalçın (2004), çocuk edebiyatının, “çocuğun iç dünyasına seslenen, onun ilgi ve beğenisini dikkate alan ve bireysel gelişimini destekleyen özgün metinlerden oluşması gerektiğini” vurgular.

Edebi yönü güçlü olan çocuk kitapları, yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda sanatsal duyarlılık kazandırma amacı da taşır. Dilidüzgün (2005), çocuk edebiyatı ürünlerinin, “çocuğun hayal gücünü geliştiren, onu düşünmeye sevk eden ve dilin yaratıcı biçimlerini tanıtan metinler” olması gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda dil, çocuk edebiyatının yalnızca bir aracı değil, aynı zamanda amacı hâline gelir. Çünkü çocuk dili eser yoluyla tanır, anlar ve kullanmayı öğrenir.

Çocuk edebiyatı çok yönlü bir alandır. Hem pedagojik hem de estetik boyutu olan bu alan, çocuğun zihinsel gelişimini desteklerken aynı zamanda duyuşsal, ahlaki ve dilsel becerilerini de biçimlendirir. Bu nedenle çocuklara sunulan metinlerin

sadece eğlenceli değil, aynı zamanda işlevsel, anlamlı ve sanatsal nitelikler taşıması beklenir.

Çocuk edebiyatı, çocukların kavrama ve anlama düzeyleri dikkate alınarak gelişim düzeylerine uygun çocuklara hitap eden edebiyattır. Çocuk edebiyatının kitlesi 2-15 yaş aralığıdır (Şimşek ve Yakar, 2016). Araştırmalarda genel olarak bu kanı kendine yer bulmaktadır. Çocuk edebiyatı; çocuğu geliştiren, onun toplumdaki konumunu belirlemeye yardımcı olan, çocuğu ilgi alanına göre yönlendiren bir alandır. Çocuklar için yazılmış bu ürünler, onların dil ve iletişim becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Ağzıbüyük, 2008: 2).

2.1.1. Çocuk Edebiyatında Hikâye ve Roman

Çocuk edebiyatı, çocuğun dünyasına hitap eden, onun gelişim düzeyine uygun içerikler sunan ve eğitsel işlevi bulunan bir sanat alanıdır. Bu alan içinde en sık kullanılan anlatı türleri arasında hikâye ve roman yer alır. Bu iki tür, çocuğun hem okuma alışkanlığı kazanmasına hem de duygusal, dilsel ve zihinsel gelişimine katkı sunar.

a. Çocuk Hikâyesi

Çocuk hikâyeleri, tek olay etrafında şekillenen, kısa ve öz anlatımla oluşturulmuş, çocuğun dikkat süresine uygun metinlerdir. Bu tür hikâyelerde olaylar genellikle günlük yaşamdan seçilir, anlatım dili sade ve anlaşılırdır. Kahramanlar çocukların özdeşim kurabileceği yaş ve özelliklerde olur. Hikâyelerde verilen mesaj, doğrudan değil, sezdirme yoluyla aktarılır.

Sever (2013), çocuk hikâyelerinin “çocuğun çevresini ve kendisini tanımasına, duygu ve düşüncelerini ifade etmesine olanak tanıyan ve estetik duygularını geliştiren yapıtlardan oluştuğunu” belirtir. Bu bağlamda hikâyeler, hem eğitsel hem de sanatsal nitelikler taşımalıdır.

b. Çocuk Romanı

Çocuk romanı ise daha uzun anlatı yapısıyla dikkat çeker. Birden fazla olay ve karakter içerebilir, olayların gelişimi ve çözümü daha geniş bir zaman dilimine yayılır. Roman türünde karakterlerin iç dünyaları daha ayrıntılı işlenir ve çocuklara yaşam deneyimi sunan kurgularla karşılaşmaları sağlanır. Bu tür, çocuğun düşünme becerilerini, hayal gücünü ve empati yeteneğini geliştirir.

Dilidüzgün (2005), çocuk romanlarını, “çocuğun uzun soluklu anlatıları takip edebilme, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilme ve karakter çözümlemesi yapabilme becerilerini geliştiren metinler” olarak tanımlar. Bu romanlar aracılığıyla çocuklar, farklı değerlerle tanışır, toplumsal ilişkileri kavrar ve bireysel kimliklerini inşa etmeye başlarlar.

c. Hikâye ve Roman Türlerinin Söz Varlığına Katkısı

Her iki tür de çocuğun söz varlığı gelişimine doğrudan katkı sunar. Okunan metinlerdeki kelime çeşitliliği, deyim ve atasözlerinin kullanımı, anlatım biçimleri ve bağlam içinde geçen sözcüklerin işlevi, çocuğun dilsel becerilerini şekillendirir. (Aksan,1990), söz varlığını, “bir dilde yer alan ve bireylerin anlayıp kullanabildiği sözcüklerin tümü” olarak tanımlar. Bu bağlamda, özellikle nitelikli hikâye ve romanlar, çocukların kelime dağarcığını hem nicel hem nitel yönden zenginleştirmektedir.

2.2. Söz Varlığı

İnsanların duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlayan şey dildir (Banguoğlu, 1986:10). Bir dildeki anlamlı olan tek yahut çok heceden oluşan ses kümelerine kelime denir. Her sözcüğün cümle içinde ve cümle dışında olmak kaidesiyle iki çeşit manası vardır. Kelimelerin cümle içerisinde taşıdıkları ve cümle içerisindeki diğer kelimelere göre değişen manaları esas anlamı oluşturur. Kelimelerin bir dilin kelime hazinesini oluştururlar (Üçok,1947:85). Söz varlığı ifadesi Almanca “Wortbestand, Wortschatz” kelimelerinden gelmektedir. Türk diline ise kelime hazinesi, sözcük dağarcığı, sözcük gömüsü, vokabüler gibi ifadeler şeklinde çevrilmiştir (Aksan,2009:13). Bireylerin duygu ve düşüncelerini

anlatabilmesi ve iletişim halinde olduğu kişileri anlayabilmesi, iletişimini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için güçlü bir söz dağarcığına sahip olması gerekmektedir (Apaydın,2010:55).

Bir dildeki söz varlığı sadece sözlükte yer alan madde başı kelimelerle sınırlı değildir. Dilin içerisinde yer alan ve nesilden nesle aktarılan deyimler, ikilemeler, atasözleri, yabancı dillerden geçmiş kimi kelimeler, argo ifadeler, farklı tür ve şekildeki birleşik yapılı kelimeler, kalıplaşmış ifadeler de dilin söz varlığı içerisinde değerlendirilir (Demir, 2010: 146).

Bir dilin kendi öğelerinin oluşturduğu yahut zaman zaman başka dillerden alınmış olan, insan uzuvlarından, yeme içmelerine, kullandıkları araç gereçler ile tarımda kullanılan eşyalar ve sayı ve eylemler de dâhil olmak üzere geniş bir bütün temel söz varlığını oluşur. Teknik, bilim, sanat, zanaat dallarına ait olan terimler; insanların olay ve durumlara karşı tavırlarını ortaya koyan deyimler; milletlerin deneyimlerinden meydana gelen ve gelecek kuşaklara aktarılan atasözleri de söz varlığının oluşumunda etken olan öğelerdir. Ayrıca toplumsal düzen içerisinde kültürel bir ürün olarak kullanılan kalıp ifadeler ile ikilemeler de söz varlığının öğeleri durumundadır (Aksan 2006b: 13–14).

Bir dildeki söz varlığı öğeleri farklı açılardan sınıflandırmalara tabi olmuştur. Kalıp sözler ile anlamlı ve görevli kelimelerin meydana getirdiği söz varlığı ile ilgili ilk sınıflandırma Aristo tarafından yapılmıştır. Aristo kelime türlerini “eylemler” ve “adlar” olmak üzere iki başlıkta sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma o devre ait dilbilimsel gelişmeler ışığında ele alınmalıdır. Dil biliminde meydana gelen gelişmelerle birlikte sözcüklerin sınıflandırmaları çeşitlilik kazanmıştır (Tanyeri, 2012: 6).

Sözlük içerisinde madde başı olarak yer almış olan kelimeler dilin sözcük varlığını meydana getirir. Söz varlığı ögesi ise “temel söz varlığı, yabancı kelimeler, deyimler, atasözleri, ikilemeler, kalıp ifadeler, terimler, ilişkili ve çeviri sözcükler”den meydana gelmektedir (Aksan, 2004:1).

Söz varlığı, bireyin anlama ve anlatma gücünü şekillendiren temel dilsel birikimdir. (Aksan,2003:25)’a göre söz varlığı, “bir dilin ya da bir kişinin kullandığı ve anladığı tüm kelimelerin toplamıdır”. Bu tanım, söz varlığını sadece kelime sayısına indirgemeyip, bireyin zihinsel sözcük hazinesi ve etkin kullanım becerisi olarak da yorumlamayı mümkün kılar.

Söz varlığı kavramı bireysel düzeyde ele alındığında, çocuğun duyduğu, anladığı, kullandığı sözcüklerin bütününe ifade eder. (Baş,2013:41) bu durumu şöyle özetler: “Söz varlığı bireyin dilsel farkındalığını, kavram gelişimini ve iletişim becerilerini doğrudan etkileyen bir göstergedir”. Dolayısıyla çocukluk döneminde kazanılan kelimeler, yalnızca birer dil unsuru değil; aynı zamanda düşünsel gelişimin, duygu aktarımının ve toplumsal iletişimin de temel yapıtaşlarıdır.

Bu bağlamda, söz varlığı gelişimi özellikle çocuk edebiyatı eserleri üzerinden anlam kazanmaktadır. Çocuklara hitap eden nitelikli edebi metinler, onların kelime dağarcığını zenginleştirmede önemli bir araçtır. Nitekim (Güneş,2014:78), “çocuk kitaplarında yer alan kelimeler, deyimler ve söz öbeklerinin çocukların dil gelişiminde kritik bir rol oynadığını” vurgulamaktadır. Aynı şekilde, (Sever,2007:122) çocuk edebiyatını, “çocuğun sözcük hazinesini zenginleştiren ve dilsel farkındalığını artıran özgün bir dil kaynağı” olarak tanımlar.

Araştırmalar göstermektedir ki, sözcük çeşitliliği ve sözcüklerin bağlama uygunluğu, çocuk kitaplarının söz varlığına katkısını belirleyen önemli ölçütlerdir. Bu nedenle, çalışmanın temel amacı; çocuklara yönelik yayımlanan edebi metinlerin içerdiği söz varlığı unsurlarını, çeşitliliğini ve yoğunluğunu incelemek; bu içeriklerin çocukların dil gelişimine olan katkısını değerlendirmektir.

2.2.1. Atasözleri

Atasözleri, bir toplumun yüzyıllar boyunca edindiği yaşam deneyimlerinin, gözlemlerinin ve kültürel değerlerinin kısa, özlü ve etkili ifadelerle kuşaktan kuşağa aktarıldığı sözlü anlatım ürünleridir. (TDK,2021) atasözünü, “uzun deneme ve gözlemlere dayanan, öğüt verici ve kalıplaşmış halk deyişi” olarak tanımlamaktadır. Bu yönüyle atasözleri, sadece dilsel bir öge değil, aynı zamanda kültürel hafızanın da bir taşıyıcısıdır.

Atasözleri, dilin en işlevsel ve anlam yüklü öğelerinden biri olarak kabul edilir. (Koç,2010:89), atasözlerini “dil içerisindeki en yoğun anlam taşıyıcı yapılardan biri” olarak nitelendirir ve bunların hem bireysel hem toplumsal düzeyde öğretici işlev gördüğünü belirtir. Aynı zamanda, çocukların düşünme, değerlendirme ve yorumlama becerilerinin gelişmesinde de önemli rol oynarlar. Bu bağlamda, atasözlerinin çocuk edebiyatı içerisinde kullanımı, sadece estetik değil, eğitsel bir amaç da taşır.

Atasözleri, çocuklara doğrudan değer aktarımı sağlayan, soyut düşünmeyi ve mecaz anlamları kavramayı teşvik eden yapılar olarak öne çıkar. (Sever, 2007:131), çocuk edebiyatı metinlerinde yer alan atasözlerinin, “çocukların hem söz varlığını zenginleştirdiğini hem de kültürel bilinç kazandırdığını” ifade eder. Aynı şekilde (Korkmaz,2016:56)’ da “atasözlerinin çocuklara yaşam deneyimi sunarak, olaylara çok yönlü bakmayı öğretme potansiyeli taşıdığını” vurgular.

2.2.2. Deyimler

Deyimler, bir dilin en önemli anlam taşıyıcı ve kültür aktarıcı söz varlığı öğeleri arasında yer alır. Kalıplaşmış yapıları, mecazlı anlamları ve yoğun anlatım gücü ile deyimler, dili zenginleştiren, anlatımı kuvvetlendiren ve aynı zamanda kültürel birikimi yansıtan dilsel öğelerdir. (TDK, 2021), deyim “anlamca kalıplaşmış, genellikle mecaz anlam taşıyan söz öbeği” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, deyimlerin yalnızca dilsel değil, aynı zamanda düşünsel ve kültürel işlevlerini de ön plana çıkarır.

Deyimler, anlatımı süsleyen dil unsurları olmanın ötesinde, düşüncenin somutlaştırılması, olayların çarpıcı ve etkileyici biçimde aktarılması bakımından da oldukça önemlidir. (Aksan,2003:105), deyimlerin “kişisel anlatımı renklendiren, halkın ortak yaşantı ve duyarlılıklarını dile getiren, kalıplaşmış söz öbekleri” olduğunu vurgular. Bu yönüyle deyimler, dilin hem bireysel hem toplumsal belleğini taşır.

Aksoy (1993) deyimlerin özelliklerini şu biçimde özetlemiştir:

- Deyimler basmakalıp ifadeler olduğu için kelimelerin yerine eş anlamlısı da olsa farklı bir sözcük getirilemez.
- Deyimler, kısa ve özlü anlatım biçimleridir.
- Kavram ve olayları güzel bir anlatım şekli ile dile getiren özel ifadelerdir.
- Deyimler atasözleri gibi nasihat verici bir özellik taşımaz. Bu bakımdan atasözlerinden ayrılır.
- Deyimler çoğunlukla mastar ekiyle kullanılır ve olumsuz ifadeler barındırabilir.
- Deyimleri bir kısmı birbirine benzeyen sözcüklerin tekrarı ile oluşmaktadır.
- Deyimlerin bir kısmı mecaz iken bir kısmı gerçek anlamlıdır (Aksoy, 1993:20-27).

Deyimler aynı zamanda çocuğun kavram gelişimi, soyut düşünme becerisi ve kültürel farkındalığının oluşmasında önemli bir rol üstlenir. Çünkü deyimler, yüzeyde basit gibi görünse de, altında çok katmanlı anlam ilişkileri ve kültürel kodlar barındırır. Bu bağlamda, çocukların erken yaşlardan itibaren deyimlerle karşılaşması; hem dilin anlam zenginliğini fark etmelerini sağlar hem de toplumsal değerlerle tanışmalarına katkıda bulunur. (Baş,2013:47), deyimlerin “çocukların düşünme ve anlama becerilerini geliştirmede önemli bir araç” olduğunu ifade eder.

Çocuk edebiyatı metinleri, bu anlamda deyimlerin doğal bağlamlar içinde yer aldığı ve çocukların farkına varmadan bu ifadelere aşına olduğu bir alan sunar. (Sever, 2007:120), çocuk kitaplarının deyim kullanımı açısından önemli birer dilsel ortam sunduğunu belirterek şunları ifade eder: “Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri, deyim ve atasözleri gibi kültürel öğeleri doğal bir akış içinde kullanarak çocuğun dil gelişimini destekler”. Ancak bu potansiyele rağmen, birçok çocuk kitabında deyimlerin yeterince ya da doğru bağlamda kullanılmadığı da gözlemlenmektedir.

Deyimlerin yapısı gereği çoğu zaman soyut anlamlar içermesi, çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun sunulmadığında anlam zorluğuna yol açabilmektedir. Bu nedenle deyimlerin çocuk kitaplarında nasıl ve ne sıklıkla yer aldığı, hangi bağlamlarda kullanıldığı, çocukların bu ifadeleri anlamlandırmalarına yardımcı olacak biçimde sunulup sunulmadığı önemli araştırma konularındandır. (Güneş,2014:84), deyimlerin çocuklara sunulmuş biçiminin, onların bu ifadeleri içselleştirme düzeylerini etkilediğini ve eğitsel metinlerin buna göre yapılandırılması gerektiğini ifade eder.

2.2.3. Terimler

Terimler, belirli bir bilim, sanat, meslek veya düşünce alanında özel bir anlam taşıyan ve çoğunlukla ortak uzlaşıyla biçimlenen sözcüklerdir. (Aksan,2003:118), terimi “herhangi bir bilim dalında ya da uğraş alanında kullanılan ve yalnız o alana özgü olan söz” şeklinde tanımlamaktadır. Terimler, dilin genel söz varlığı içinde özel bir alt kategori oluşturarak kavramların sınırlarını belirleme, anlamı daraltma ve iletişimi kesinleştirme işlevi görür. Bu yönüyle terimler, bireyin yalnızca sözcük dağarcığını değil, aynı zamanda kavramsal dünyasını da derinleştirir.

Çocukluk dönemi, kavramların şekillendiği ve soyut düşüncenin temellerinin atıldığı önemli bir gelişim evresidir. Bu dönemde karşılaşılan dilsel yapıların, çocuğun hem dünyayı algılayış biçimini hem de kavramsal gelişimini etkilediği bilinmektedir. (Baş,2013:60), çocukların erken yaşlardan itibaren terimlerle tanışmasının, “kavramsal çerçeve kurma, sınıflandırma ve anlam derinliği oluşturma becerilerini geliştirdiğini” vurgular. Bu noktada, çocuk kitaplarında geçen terimler; bilimsel, teknik, sanatsal ya da toplumsal alanlara dair temel kavramlarla çocuğun erken yaşta tanışmasını sağlayan araçlardır.

Ancak terimlerin çocuk kitaplarında kullanımı, yalnızca niceliksel bir mesele değildir. Terimlerin bağlam içinde nasıl sunulduğu, açıklanıp açıklanmadığı, çocukların yaş düzeyine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı da büyük önem taşır. (Güneş,2014:92), çocuk kitaplarında geçen terimlerin, çocuğun anlamlandırma kapasitesine göre yapılandırılmadığında “okuma motivasyonunu düşürebileceğini ve kavram karmaşasına yol açabileceğini” belirtmektedir. Bu nedenle, terimlerin

kullanımı hem dil eğitimi hem de pedagojik bağlam açısından dikkatli biçimde değerlendirilmelidir.

2.2.4. İkilemeler

İkilemeler, Türkçenin söz varlığı içinde hem estetik hem de işlevsel yönüyle dikkat çeken kalıplaşmış ifade biçimleridir. Genellikle iki sözcüğün tekrarı ya da birbirine anlamca yakın, zıt veya sesçe benzer sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşan bu yapılar, anlatımı güçlendirme, anlamı pekiştirme, ritim ve ahenk katma gibi çeşitli dilsel amaçlarla kullanılır. (TDK, 2021), ikilemeleri “anlamı kuvvetlendirmek ya da pekiştirmek için genellikle iki sözcüğün tekrarıyla oluşan anlatım kalıpları” olarak tanımlamaktadır. Bu yapıların en belirgin özelliği, kalıplaşmışlıkları ve bağlam içinde kazandıkları özel anlamlardır.

İkilemelerin dili zenginleştiren bu yapısı, özellikle sözlü anlatım geleneğinde güçlü bir yer edinmelerini sağlamıştır. (Aksan, 2003:145), ikilemeleri “Türkçenin anlatım gücünü artıran ve söze ahenk katan kalıplaşmış söz birimleri” olarak tanımlar. İkilemeler, çoğu zaman tek bir sözcüğün aktaramayacağı anlam inceliklerini, vurguları ya da duyguları aktarmada etkili bir araç görevi görür. Bu yönüyle hem anlatım çeşitliliği sağlar hem de dili daha renkli, etkili ve anlaşılır kılar.

İkilemelerin çocukların dil gelişimindeki yeri de göz ardı edilemez. Erken yaşlardan itibaren karşılaşılan bu kalıplar, çocukların hem sözcük dağarcığını zenginleştirir hem de dili ritmik ve estetik biçimde algılamalarına katkı sağlar. (Baş,2013:66), ikilemelerin “çocuğun anlam kurma, duygu aktarımı ve anlatım becerisini geliştirdiğini” ifade eder. Ayrıca, ikilemelerin şiirsel ve sesli yapıları, çocukların hafızasında daha kolay yer edinmelerine olanak tanır. Bu özellikleri, onları özellikle çocuk edebiyatında vazgeçilmez yapılar haline getirir.

Nitekim (Sever,2007:127), ikilemelerin çocuk edebiyatındaki önemini şu şekilde vurgular: “İkilemeler, çocuk edebiyatı metinlerinde hem anlatım zenginliği hem de dilsel estetik açısından sıklıkla başvuru bir yapıdadır. Çocuğun dili sezip

tanınmasına katkı sağlar”. Bu ifadeden hareketle ikilemelerin, çocukların dilsel farkındalıklarını artıran bir işlev taşıdığı söylenebilir.

Ancak çocuk kitaplarında yer alan ikilemelerin hangi türlerde kullanıldığı, ne sıklıkla tekrarlandığı ve çocukların gelişim düzeyine uygunluk gösterip göstermediği, bugüne kadar sınırlı sayıda çalışmayla ele alınmıştır. İkilemelerin anlamsal işlevleri, kullanım biçimleri ve bağlam içi anlam değerleri çoğu zaman sistematik biçimde analiz edilmemiştir. (Güneş,2014:101), bu eksikliğe dikkat çekerek, “çocuklara sunulan edebi metinlerdeki ikilemelerin sınıflandırılması ve çocuk gelişimine uygunluk açısından değerlendirilmesi gerektiğini” belirtir.

2.3. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ

2.3.1. Dış Yapı Unsurları

Çocuk kitaplarında dış yapı unsurları, metnin sunuluş biçimini belirleyen fiziksel özellikleri içerir. Bunlar kitabın çocuk okuyucu için erişilebilir, dikkat çekici ve kullanılabilir olmasını sağlar.

2.3.1.1. Boyut

Kitap boyutları çocukların yaş grubuna uygun olmalıdır. Küçük yaş grupları için büyük boyutlu, görsellerin rahatlıkla seçilebildiği kitaplar tercih edilirken; yaş ilerledikçe standart boyutlara geçilebilir. Okul öncesi çocuklar için hazırlanan kitaplarda büyük boyutlu, kolay kavranabilir ve dikkat çekici biçimler tercih edilmelidir (Sever, 2007: 88).

2.3.1.2. Kâğıt

Kullanılan kâğıdın kalitesi hem sağlık hem de görsel algı açısından önemlidir. Parlak ve kalın kâğıtlar küçük yaş gruplarına hitap ederken, mat ve ince kâğıtlar daha büyük yaş gruplarında tercih edilebilir. Kâğıt kalitesi, kitabın kullanım süresi kadar, çocukta oluşturacağı görsel ve dokunsal etki açısından da önemlidir(Yalçın ve Şirin, 2012: 41).

2.3.1.3. Kapak ve Cilt

Kapak tasarımı kitabın vitrindeki ilk izlenimidir. Renkli, dikkat çekici ve içeriği yansıtan bir kapak çocukta merak uyandırmalıdır. Ciltleme ise kitabın dayanıklılığını sağlar. Kapak, çocuğun kitapla ilk temas kurduğu yerdir; bu nedenle görselliği ve işlevselliği dikkatle tasarlanmalıdır. (Arıcı, 2008: 25)

2.3.1.4. Sayfa Düzeni

Metnin sayfa üzerindeki konumu, satır aralığı, görsellerle metnin uyumu sayfa düzenini oluşturur. Sayfa düzeni sade ve dikkat dağıtmayan bir biçimde hazırlanmalıdır. Çocuk kitaplarında sayfa düzeni, hem görsel okuma hem de sözel okumayı kolaylaştıracak şekilde dengelenmelidir (Sever, 2007: 91).

2.3.1.5. Harfler

Harflerin punto büyüklüğü, karakter tipi ve okunabilirliği, çocuğun okuma sürecini doğrudan etkiler. Kalın, büyük ve açık yazı karakterleri tercih edilmelidir. İlkokul çağındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda harf puntoları büyük olmalı, karmaşık yazı karakterlerinden kaçınılmalıdır (Çıkar, 2013: 58).

2.3.1.6. Resimler

Resimler, metni destekleyen, anlatımı somutlaştıran ve çocuğun hayal gücünü besleyen önemli öğelerdir. Özellikle erken yaş kitaplarında resimlerin anlatıma paralel olması beklenir. Resimler, çocuk kitaplarının ayrılmaz bir parçasıdır; metni destekler, anlamı pekiştirir ve çocuğun dikkatini canlı tutar (Yıldız, 2009: 73).

2.3.2. İÇ YAPI UNSURLARI

Çocuk edebiyatında metni anlamlı ve işlevsel kılan unsurların başında iç yapı gelir. İç yapı, bir eserin konusundan karakterlerine, dilinden temasına kadar tüm edebî yapı taşlarını kapsar. Bu yapı, çocuğun hem okuma zevkini geliştirmeli hem de bilişsel ve duygusal gelişimine katkı sağlamalıdır. Dolayısıyla çocuk edebiyatında iç yapı unsurları, pedagojik ve sanatsal bir hassasiyetle ele alınmalıdır.

2.3.2.1. Kurgu (Plan)

Kurgu, metindeki olayların belli bir mantık, zaman ve nedensellik çerçevesinde bir araya getirilmesidir. Çocuk kitaplarında kurgu, genellikle üç ana bölümden oluşur: giriş, gelişme ve sonuç. Bu yapı, çocuğun olaylar arasındaki ilişkiyi anlamasını ve dikkatini metin boyunca sürdürebilmesini sağlar.

“Çocuklar, karmaşık olay örgülerinden çok, neden-sonuç ilişkisi açık, zaman çizgisi net olayları kolaylıkla kavrayabilirler.”

(Sever, 2007: 107)

İyi kurgulanmış bir hikâyede olaylar arasında kopukluk olmaz; karakterler amaçlarına ulaşırken okuyucu da bu süreçte aktif olarak katılır. Özellikle okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocuklarda olayların kronolojik sırayla verilmesi önemlidir.

2.3.2.2. Konu

Bir edebî eserin ele aldığı temel durum ya da olay “konu” olarak adlandırılır. Çocuk kitaplarında konu seçimi, çocuğun yaş düzeyine, psikolojik gelişimine ve toplumsal çevresine uygun olmalıdır. Aile ilişkileri, arkadaşlık, doğa sevgisi, hayvanlar, okul hayatı gibi çocukların günlük yaşantısından izler taşıyan konular tercih edilmelidir.

“Çocuk kitaplarında konu seçiminde çocuğun dünyasına inmek, onun yaşantılarına yakın durmak esastır.”

(Yalçın & Şirin, 2012: 53)

Aynı zamanda fantastik ya da kurgusal temalarda da çocuklara hayal dünyasının sınırlarını genişletme fırsatı tanınabilir. Ancak bu noktada konunun işleniş biçimi sade, açık ve anlaşılır olmalıdır.

2.3.2.3. Tema

Tema, yazarın eserde vermek istediği ana düşünce ya da mesajdır. Dostluk, sevgi, cesaret, dürüstlük, yardımseverlik gibi temalar çocuk edebiyatında sıkça karşımıza çıkar. Bir hikâyede birçok yan tema bulunabilir, ancak ana tema her zaman belirgin olmalıdır.

“Tema, çocuğun dünyasında anlam kazanan, onu hem düşündüren hem de duygusal yönden geliştiren bir yapı taşıdır.”

(Arıcı, 2008: 39)

İyi seçilmiş bir tema, çocuğun değer yargılarını şekillendirirken onun sosyal çevreye karşı farkındalığını da artırır. Bu nedenle temanın didaktik olmadan, doğal bir akış içinde verilmesi önemlidir.

2.3.2.4. Kahraman ve Karakter

Karakterler, bir eserdeki olayları yaşayan, yönlendiren ve okuyucunun kendisiyle özdeşlik kurabileceği kişilerdir. Çocuk edebiyatında kahramanlar genellikle çocuk yaşta olur; bu, okuyucunun kahramanı anlamasını ve onunla bağ kurmasını kolaylaştırır.

“Çocuk kitaplarının karakterleri, çocuğa model olacak nitelikte; ancak didaktik bir sunumdan uzak şekilde verilmelidir.”

(Sever, 2007: 114)

Karakterlerin gerçekçi olması kadar gelişim göstermesi de önemlidir. Başlangıçta hatalı davranışlar sergileyen bir karakterin, olaylar sonucunda doğruya ulaşması, çocuğun empati ve değerlendirme becerisini artırır.

2.3.2.5. Dil ve Anlatım

Çocuk edebiyatında kullanılan dil sade, açık ve anlaşılır olmalıdır. Aynı zamanda çocukların hayal dünyasına hitap edebilecek şekilde renkli ve canlı olmalıdır. Cümle yapılarının çok uzun ve karmaşık olmaması, çocuğun metni kolayca takip etmesini sağlar.

“Çocuk edebiyatının dili, sanatlı ama yalın; öğretici ama eğlenceli olmalıdır.”

(Çıkar, 2013: 62)

Sözcük seçimi çocuğun dil gelişimini desteklemeli, aynı zamanda ona yeni kelimeler de kazandırmalıdır. Anlatımda ritim, tekrar, uyak gibi unsurlar da dikkatle kullanılmalıdır.

2.3.2.6. Çevre

Mekân, bir eserin geçtiği fiziksel ya da hayalî ortamdır. Çocuk kitaplarında mekânın açık ve betimleyici bir dille sunulması gerekir. Çocuğun zihninde canlandırabileceği, somut özellikler taşıyan mekânlar tercih edilmelidir. Çocuk kitaplarındaki mekânlar, çocuğun gerçeklik algısını geliştiren ve merak duygusunu besleyen nitelikte olmalıdır (Yıldız, 2009: 66).

Ev, okul, park gibi günlük yaşamdan seçilen ortamlar çocuğun özdeşim kurmasını sağlarken; fantastik mekânlar ise hayal gücünü besler.

2.3.2.7. İleti

İleti, metnin ana düşüncesi ile çocuğa verilmek istenen mesaj arasında kurulan bağıdır. Çocuk edebiyatında ileti, genellikle olaylar ve karakterler aracılığıyla dolaylı olarak sunulmalıdır. Açık, doğrudan verilen mesajlar çocukta didaktik bir izlenim oluşturabilir. Çocuğa mesaj vermek, edebî yapının içinde ustalıkla işlenmelidir; aksi hâlde metin didaktik bir anlatıya dönüşür (Sever, 2007: 119).

İyi kurgulanmış bir eserde ileti, çocuğun düşünmesini, sorgulamasını ve farklı bakış açıları geliştirmesini sağlar.

2.3.2.8. Yazınsal ve Eğitsel Özellikler

Çocuk edebiyatı metinleri hem edebî bir nitelik taşımali hem de eğitici özellikler barındırmalıdır. Anlatımda mecazlar, benzetmeler, tekrarlamalar ve sözcük oyunları gibi yazınsal ögeler yer almalıdır. Ancak bu ögeler, çocuğun yaşına ve anlama kapasitesine uygun biçimde kullanılmalıdır. Edebi kalite, çocuğun estetik algısını geliştirirken, eğitsel içerik onun kişilik ve değer gelişimini destekler. (Arıcı,

2008: 47). Bu bağlamda eserler yalnızca öğretici değil, aynı zamanda sanatsal bir tat da taşımaktadır.

3. BÖLÜM

3. FADİME USLUNUN HAYATI VE ESERLERİ

3.1. Fadime Uslu'nun Hayatı ve Eserleri

Fadime Uslu, 1978 yılında Adana'da doğmuş çağdaş Türk edebiyatının dikkat çeken öykü ve çocuk kitabı yazarlarından biridir. Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun olan Uslu, ardından Dokuz Eylül Üniversitesi'nde pedagojik formasyon eğitimi alarak öğretmenliğe başlamıştır. Eğitim hayatının ardından hem sınıf öğretmeni olarak görev yapmış hem de edebiyat dünyasında editörlük ve yayın kurulu üyeliği gibi çeşitli görevler üstlenmiştir (René Yayınları, 2022).

Edebi serüveni, ilk öykülerinin Sözcükler Dergisi'nde yayımlanmasıyla başlamıştır. 2010 yılında yayımlanan ilk öykü kitabı Büyük Kızlar Ağlamaz ile dikkatleri üzerine çeken yazar, 2011 yılında Gölgede Yaşamak adlı öykü dosyasıyla Yunus Nadi Öykü Ödülü'ne layık görülmüştür (Wikipedia, 2024; TEİS, 2023).

Fadime Uslu'nun öykü anlayışı, bireyin iç dünyasını derinlikli ve çok katmanlı bir şekilde ele almasıyla dikkat çeker. Gündelik hayatın sıradan görünümünün ardındaki psikolojik boyutlara odaklanan yazar, anlatımındaki yalın ama etkili dil kullanımıyla çağdaş Türk öykücülüğü içinde özgün bir yer edinmiştir. Sanat tarihi eğitimi, eserlerine kültürel ve estetik bir derinlik katmış; özellikle betimlemelerinde bu etki hissedilir olmuştur (Duvar Kitap, 2019).

Çocuk edebiyatına da önemli katkılar sunan Uslu, Sokağın Kuyruğu, Çat Kapı Dayım, Kaçak Kahramanlar gibi eserleriyle bu alandaki anlatı dilini zenginleştirmiştir. Öğretmenlik deneyimi, çocuklara yönelik yazılarında gözlemlenebilir bir gerçeklik ve sıcaklık sağlamıştır (TEİS, 2023).

Yazar, halen Ankara'da yaşamakta; öğretmenlik mesleğini ve edebi üretimlerini sürdürmektedir. Öykü atölyeleri, yazı seminerleri ve çeşitli edebi

platformlardaki katkılarıyla edebiyatın yalnızca üretim değil, paylaşım ve gelişim alanı olduğunu da göstermektedir (Karnaval Dergi, 2020).

3.2. Fadime Uslu'nun Eserleri Üzerine

Fadime Uslu, çağdaş Türk edebiyatında öykü türünde verdiği eserlerle dikkat çeken bir yazardır. Edebi üretiminde bireyin iç dünyası, gündelik hayatın gölgede kalan yanları ve toplumsal duyarlılıklar öne çıkar. Uslu'nun öykülerinde sade ve akıcı bir dilin yanı sıra psikolojik çözümlemelerle örülü anlatılar yer alır. Yazarın hem yetişkinlere hem de çocuklara hitap eden eserleri bulunmaktadır (TEİS, 2023).

3.2.1. Öykü Kitapları

- Büyük Kızlar Ağlamaz (2010)
- Gölgede Yaşamak (2011)
- Yaz Korkuları (2014)
- Yüzen Fazlalıklar (2016)
- Ay Eskir Gün Işırken (2019)

3.2.2. Çocuk Kitapları

Fadime Uslu'nun çocuk edebiyatındaki dili; eğitici ama doğrudan öğretici olmayan, mizahi ve içten bir anlatımla şekillenir. Özellikle öğretmenlik deneyimi sayesinde çocuk karakterlerinin dünyası son derece inandırıcı bir şekilde yansıtılmıştır (TEİS, 2023).

Sokağın Kuyruğu (2011): Bu kitapta sokaklarda yaşayan bir grup kedinin ilginç serüvenlerini okuyacaksınız. Potos, Boncuk, Çapkın ve Kartopu, mahalle sakinleri ve en yakın dostları Karga Kogi ile de çok iyi arkadaşlıklar. Mahallenin günlük hayatı içinde yaşam mücadelesi verirken kendi dünyalarını, kişiliklerini de korumayı bilirler (Uslu,2011).

Çat Kapı Dayım (2012): Eğlenceli bir anlatımla aile içi ilişkiler ve beklenmedik ziyaretlerin çocuk gözünden değerlendirilmesi ele alınır (Can Yayınları, 2024).

Kaçak Kahramanlar (2014): Macera, arkadaşlık ve cesaret gibi temalarla örülü bu kitapta çocukların hayal gücü ön plana çıkar (René Yayınları, 2022).

4.BÖLÜM

1. YÖNTEM

1.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman (belge) incelemesi modeline dayanmaktadır. Doküman incelemesi, yazılı materyallerin sistematik olarak analiz edilmesi ve yorumlanmasına dayalı bir nitel araştırma yöntemidir. Var olan yazılı materyallerin analiz edilerek mevcut durumu anlamaya ve açıklamaya yönelik veri toplama sürecidir (Yıldırım & Şimşek,2016).

Araştırma kapsamında, Fadime Uslu'nun çocuk edebiyatı alanında kaleme aldığı üç eser (Sokağın Kuyruğu, Çat Kapı Dayım, Kaçak Kahramanlar) metin merkezli olarak ele alınmış, çocuk edebiyatının temel ilkeleri ve söz varlığı açısından değerlendirilmiştir. İnceleme süreci boyunca her bir kitap, önceden belirlenen tematik ölçütler çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu bağlamda, özellikle “çocuğa görelik”, “eğitcilik kaygısı taşımadan değer aktarımı”, “hayal gücüne hitap etme” gibi ilkelere odaklanılmıştır (Sever, 2007; Oğuzkan, 2000).

Çalışmada elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, nitel verilerin anlamlı temalar altında toplanarak sistematik biçimde sunulmasını hedefler. Bu yöntemle araştırmacı, verileri daha önce belirlenmiş temalar doğrultusunda organize eder ve metinlerde öne çıkan unsurları açıklayıcı biçimde raporlar (Çepni, 2010). Bu doğrultuda, araştırmada hem anlatı içerikleri hem de sözcük seçimleri incelenmiş, metinlerden doğrudan alıntılarla veriler desteklenmiştir.

1.2. Verilerin Toplanması

Fadime Uslu'ya ait *Sokağın Kuyruğu* (2011), *Çat Kapı Dayım* (2012) ve *Kaçak Kahramanlar* (2012) adlı çocuk kitapları basılı hâlleriyle temin edilerek incelenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak çocuk edebiyatına dair kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiş; konuyla ilgili akademik kitaplar, makaleler ve

yüksek lisans/doktora tezlerinden yararlanılmıştır. Yapılan literatür incelemesi sonucunda, çocuk edebiyatının temel ilkeleri dikkate alınarak bir değerlendirme süreci yürütülmüştür.

Araştırmanın çözümlemesi, **Sedat Sever’in (2019) *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*** adlı eserinde yer verdiği çocuk edebiyatının dış ve iç yapı unsurlarına göre yapılmıştır. Bu unsurlar şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- **Dış Yapı Unsurları:**

- a) Boyut
- b) Kâğıt
- c) Kapak-Cilt
- d) Sayfa Düzeni
- e) Harfler
- f) Resimler

- **İç Yapı Unsurları:**

- a) Konu
- b) İzlek
- c) Karakterler
- d) Dil ve Anlatım
- e) İleti
- f) Çevre
- g) Eğitsel İlkeler

Ayrıca, kitaplarda yer alan kelimeler çalışmada kullanılan “temel söz varlığı, renk, duygu, hayvan, bitki, organ, sayı, yiyecek–içecek, eşya, mekân, akrabalık kavramları ile atasözleri, deyimler, ikilemeler, kalıp sözler ve terimler” gibi sınıflamalar, Gündoğdu’nun (2012) çocuk kitaplarında söz varlığına yönelik yaptığı çalışmadan yararlanılarak oluşturulmuştur

Bu inceleme, betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Betimsel analiz, araştırmacının önceden belirlediği temalara dayalı olarak verileri organize etmesi, sınıflandırması ve açıklaması esasına dayanır. Bu yöntemle amaç, elde edilen

bilgileri okuyucunun kolaylıkla anlayabileceği şekilde sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 239).

1.3. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Bilimsel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik ölçütlerinin uygulanması, çalışma sonuçlarının kabul görmesi açısından önem arz etmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalarda incelenen olguların mümkün olduğu kadar tarafsız aktarılması geçerliği sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırmalarda verilerin birden fazla araştırmacının gözlemlerindeki tutarlılık ile güvenirlik sağlanmaktadır (Creswell, 2016). Bu araştırmada, veri toplama araçlarının geçerliliğini ve güvenirliğini sağlamak amacıyla iki ayrı değerlendirme formu geliştirilmiş ve kullanılmıştır. İlk form, Fadime Uslu'nun çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi için hazırlanmış dokuz ölçütlü bir inceleme formudur. İkinci form ise, eserlerin söz varlığı açısından analiz edilmesi amacıyla oluşturulmuş, anlam alanları ve özel söz varlığı unsurlarını kapsayan beş soruluk bir değerlendirme formudur.

Her iki form da alanında deneyimli iki bağımsız kodlayıcı tarafından bağımsız olarak doldurulmuştur. Bu süreçte, kodlayıcıların formu nasıl kullandıkları ve verdikleri yanıtların tutarlılığı araştırmanın güvenirliğinin temel göstergesi olmuştur.

Çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre hazırlanan dokuz maddelik formda, kodlayıcıların yanıtları karşılaştırıldığında sekiz maddede tam bir uyum sağlandığı, yalnızca bir maddede farklı görüşlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Bu durum, formun ölçme aracının yüksek tutarlılık ve güvenilirlik gösterdiğinin önemli bir göstergesidir. Uyum oranı, Miles ve Huberman güvenirlik formülü (Görüş birliği/ görüş birliği+görüş ayrılığı) kullanılarak , kodlayıcıların verdiği aynı yanıt sayısının toplam madde sayısına bölünmesiyle hesaplanmış ve yaklaşık olarak %88,9 olarak bulunmuştur. Bu oran, literatürde kabul gören %70 ve üzeri uyum oranının oldukça üzerinde olup, formun güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Söz varlığı inceleme formunda ise, iki kodlayıcının verdikleri yanıtlar beş madde üzerinden karşılaştırılmıştır. Burada birinci kodlayıcı ikinci maddeye “kısmen” yanıtı verirken, diğer maddelerde tam uyumlu yanıtlar vermiştir. İkinci kodlayıcı ise tüm maddelere “evet” yanıtı vermiştir. Böylece dört maddede tam uyum, bir maddede uyumsuzluk bulunmuştur. Miles ve Huberman güvenilirlik formülü ($\text{Görüş birliği} / \text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı} \times 100$) kullanılarak hesaplanmış ve sonuç olarak bu durum kodlayıcılar arası uyum oranını %80 olarak ortaya koymuştur. Bu oran da alan yazında kabul gören minimum güvenilirlik sınırının üzerindedir ve söz varlığı inceleme formunun yeterince güvenilir olduğunu göstermektedir.

Her iki formda elde edilen yüksek uyum oranları, araştırmanın veri toplama araçlarının geçerliliğini ve güvenilirliğini pekiştirmiştir. Kodlayıcıların bağımsız çalışmaları sonucunda elde edilen tutarlılık, araştırmanın metodolojik sağlamlığını desteklemiş, böylece elde edilen bulguların güvenilirliği artmıştır. Bu doğrultuda, araştırmanın sonuçları alanında geçerli ve güvenilir veriler ışığında şekillenmiş, çalışma akademik literatürde kabul edilen standartlara uygun şekilde yürütülmüştür.

Bu nedenle, araştırmada kullanılan değerlendirme formlarının güvenilirliği ile ilgili bulgular, çalışmanın bilimsel değerini artırmakta ve araştırmanın genel geçerliliğini güçlendirmektedir.

Ayrılan veriler, Miles ve Huberman güvenilirlik formülü ($\text{Görüş birliği} / \text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}$) kullanılarak hesaplanmış ve sonuç %88 olarak bulunmuştur. Miles ve Huberman (1994), güvenilirlik sonucunun %70’in üzerinde çıkması durumunda güvenilirliğin sağlandığını ifade etmektedir. Oluşturulan ham veriler sanal ortamda saklanmaktadır.

1.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, nitel veri analiz tekniklerinden “betimsel analiz” yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, araştırmacının önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda verileri organize etmesi, sınıflandırması ve açıklaması esasına dayanır. Bu yöntemle amaç, elde edilen bilgileri okuyucunun kolayca anlayabileceği şekilde düzenlemektir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 239).

Analiz sürecinde Fadime Uslu'nun üç çocuk kitabı (Sokağın Kuyruğu, Çat Kapı Dayım, Kaçak Kahramanlar) yapı, içerik ve dil açısından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Her kitap, çocuk edebiyatının temel ilkeleri olan:

- Çocuğa görelilik,
- Açıklık ve yalınlık,
- Estetik değer taşıma,
- Hayal gücüne hitap etme,
- Eğitcilik kaygısı taşımadan değer aktarımı

Ölçütleri çerçevesinde analiz edilmiştir (Sever, 2007).

Ayrıca kitaplar, söz varlığı açısından da incelenmiş ve dilsel unsurlar belirlenmiştir. Bu süreçte, her kitaptan anlamlı metin parçaları seçilerek doğrudan alıntılarla desteklenen içerik çözümlemeleri yapılmıştır. Verilerin güvenilirliğini artırmak amacıyla, alıntılar bağlama sadık kalınarak aktarılmış ve yorumlar doğrudan metne dayandırılmıştır.

1.5. Çalışma Materyali

Bu araştırmada çalışma materyali olarak, Fadime Uslu'nun çocuk edebiyatı alanında yazdığı üç eser seçilmiştir: Sokağın Kuyruğu (2011), Çat Kapı Dayım (2012) ve Kaçak Kahramanlar (2014). Eserler, çocuk edebiyatının temel ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmiş; iç yapı (olay örgüsü, kişiler, zaman, mekân, tema) ve dış yapı (anlatıcı, bakış açısı, anlatım biçimi, dil ve üslup) unsurları doğrultusunda incelenmiştir.

Ayrıca kitaplar, söz varlığı yönünden ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda temel söz varlığı, atasözleri, deyimler, ikilemeler, kalıp sözler ve terimlerin metin içindeki kullanımı belirlenmiş ve çocuğa uygunluk açısından değerlendirilmiştir.

1.6. İlgili Araştırmalar

Bu araştırma Fadime Uslu'nun çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel ilkeleri ve söz varlığı bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Alanyazında benzer biçimde yapı ve dil kullanımı temelinde yazılmış akademik çalışmalar bulunmaktadır:

1. Arıkan ve Samur (2018) tarafından yapılan “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde; dış yapı (kapak düzeni, sayfa düzeni, resim vb.), iç yapı (kahraman, konu, ileti, dil-anlatım) ve temel eğitim ilkeleri gibi alt başlıklarla Behiç Ak’ın çocuk kitapları nitelikli betimsel analiz yöntemiyle çözülmüştür.

2. Yavuzkılıç (2019) tarafından gerçekleştirilen “Gülten Dayıoğlu’nun Ölümsüz Ece Romanının Söz Varlığı İncelemesi” çalışmasında; deyim, atasözü, terim gibi söz varlığı öğeleri belirlenmiş, sıklık analizleri tablo ile sunulmuş ve eserin Türkçe öğretimindeki yeri tartışılmıştır.

3. Sis & Gökçe (2016) tarafından gerçekleştirilen makalede; Gülten Dayıoğlu’nun 12 öyküsü “yansımalar ve kalıp sözler” açısından incelenmiş, kullanım sıklıkları betimsel olarak tespit edilmiştir.

4. Çevik (2019) tarafından hazırlanan çalışmada, Gülten Dayıoğlu’nun çocuk kitaplarındaki kalıp söz varlığı, kategorik olarak tanımlanmış; betimsel analiz yöntemiyle frekans değerleri tablo halinde sunulmuştur.

5. Arslan (2016)’ın tezi “Ahmet Yılmaz Boyunağa’nın Tarihi Çocuk Romanlarının İç ve Dış Yapı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada da benzer şekilde çocuk edebiyatı metinleri yapı unsurlarına göre analiz edilmiştir.

6. İhsan Oktay Anar’ın “Amat Romanı Üzerine Söz Varlığı İncelemesi” adlı yüksek lisans tezinde romandaki söz varlığı öğeleri (yabancı sözcükler, çeviri sözcükler, kalıplaşmış sözler, deyimler, atasözleri, terimler, kalıp sözler, tekrar öbekleri, argo ve küfür sözleri, lakaplar ve yerel ağız malzemesi sayılacak sözler saptanmıştır. Ayrıca eser incelemesi sonucunda kaynaklarda geçmeyen 176 deyim rastlanması en önemli sonuçlardan birisidir (Haydarlar, 2015).

7. Aksular(2022)'ın tezi “Ahmet ali Arslan'ın derlediği Kars halk masallarının çocuk edebiyatı temel ilkeleri bağlamında incelenmesi” açısından incelenmiş. Bu çalışma yapılırken nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda Kars halk masallarının çocuk edebiyatı ilkelerinden konu, kurgu, tema, ileti, kahraman ve karakter açısından uygun olan yönlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca dil ve anlatım, çevre, yazınsal ve eğitsel özellikler gibi ilkelerden uygun olmayan yönlerinin olduğu tespit edilmiştir.

8. Yılmaz(2023) “Sara Şahinkanat'ın resimli kitaplarının çocuk edebiyatı temel ilkeleri ve çocuklarda felsefi düşünme becerisi yönünden incelenmesi” Bu çalışmada, Sara Şahinkanat'a ait kitaplar çocuk edebiyatı temel ilkelerine uygunluk ile çocuklarda felsefi düşünme becerisi yönünden incelenmiştir. Bu kapsamda yazarın Annemin Çantası, Babamın Battaniyesi, Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan?, Kuşlara Fısıldayan Kız, Maymun Kral, Mevsimlere Güzelleme, Üç Kedi Bir Canavar, Üç Kedi Bir Dilek, Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor adlarını taşıyan toplam dokuz eseri, ilk aşamada alanyazında benimsenen çocuk edebiyatı temel ilkeleri açısından incelenmiş; ikinci aşamada ise bu eserlerin, çocuklarda felsefi düşünme becerisinin gelişimine katkısı üzerinde durulmuştur.

9. Kayacan(2023) “Narnia Günlükleri adlı eserin çocuk edebiyatı temel ilkeleri bağlamında incelenmesi” Bu çalışmada, Clive Staples Lewis'in yedi kitaptan oluşan Narnia Günlükleri adlı serisinin çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Narnia Günlükleri'nin çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi yöntemi kullanılmıştır. Yedi kitaptan oluşan Narnia Günlükleri adlı seri dış yapı ve iç yapı unsurlarına göre incelenmiştir.

10. Gündoğdu (2012), “Türk Çocuk Yazınında Söz Varlığı” adlı yüksek lisans çalışmasında 14.359 tümceden ve 107.651 söz biriminden oluşan özel amaçlı bir derleme kullanmış, öncelikle derlemde yer alan söz biçimleri biçimbirimlerinden ayrılarak yalın duruma getirilmiştir. Bu çalışma sözcük türünün dağılımının çocuk yazını türlerine göre anlamlılığının istatistiksel olarak sınanması açısından önemlidir.

Bu çalışmaların ortak özellikleri, nitel yöntemle belirli bir yazarın eserlerini iç yapı, dış yapı ve/veya söz varlığı bağlamında farklı boyutlardan detaylı analiz etmeleridir.

5. BÖLÜM

1. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya konu olan Sokağın Kuyruğu, Çat Kapı Dayım ve Kaçak Kahramanlar adlı eserler söz varlığı ve Çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelenmiş ve bulgular elde edilmiştir. Tespit edilen bulgular tablolar yardımıyla yorumlanmıştır

1.1. Fadime Uslu'nun “Sokağın Kuyruğu” ,” Çat Kapı Dayım” ve “Kaçak Kahramanlar” Adlı Eserlerinde Söz Varlığı

Bu bölümde öncelikle temel söz varlıkları kavramları, yani hayvanlar, bitkiler, sayılar, mekânlar, renkler, tabiat, zaman, duygular, eşyalar, yiyecek ve içecekler gibi temel kavramlar tespit edilerek yorumlanmıştır. Ayrıca eserlerde geçen terimler, deyimler, atasözleri, kalıp sözleri ve ikilemeler belirlenmiş ve yorumlanmıştır.

1.1.1. Temel Söz Varlığı

Başta insan organları olmak üzere insanların en temel ihtiyacı olan yemek, içmek, uyumak, gitmek, gelmek vs. gibi kavramlar, akrabalık bildiren isimler, sayılar, insanın maddi ve manevi kültürünü de kapsayan kavramlar sayılabilir (Aksan, 2015: 34). Aksan'ın (2015: 34) belirttiği üzere, insanın günlük yaşamında en sık karşılaştığı, dolayısıyla dilsel belleğinde ilk sıralarda yer alan kelimeler; yaşamsal işlevler, fizyolojik ihtiyaçlar ve sosyal ilişkilerle doğrudan ilişkilidir. Yemek, içmek, uyumak gibi temel eylem fiilleri; gitmek, gelmek gibi hareket bildiren fiiller ile beden organları, akrabalık terimleri ve sayılar, bireyin temel söz varlığının vazgeçilmez parçalarıdır. Bu sözcükler, bireyin hem kendi yaşamsal deneyimlerini ifade etmesini hem de toplumsal yapının bir parçası olarak iletişim kurmasını mümkün kılar.

Bu açıdan Fadime Uslu'nun çocuk kitapları temel söz varlığı bakımından hayvan, bitki, eşya, organ, sayı, duygular, yiyecek- içecek, mekân, akrabalık ve renk kavramları tespit edilerek tablolar halinde sunulmuştur.

1.1.2. Hayvan Kavramları

Bireylerin söz varlığı içerisinde hayvan kavramları, genellikle çocukluk döneminde edinilen, doğrudan çevreyle ve deneyimle ilişkili temel sözcükler arasında yer alır. Hayvan isimleri; çocuğun doğa ile kurduğu ilk temaslardan biri olması nedeniyle, dilsel bellekte erken yaşta yer edinir. Özellikle “kedi”, “köpek”, “kuş”, “inek”, “aslan”, “balık” gibi sözcükler, hem evcil hem de yabani hayvanları temsil eder şekilde bireyin aktif söz varlığında sıkça yer bulur. Bu kavramların dil gelişimi sürecindeki yeri, çocuğun hem görsel hem işitsel algı yoluyla bu varlıkları tanınması ve isimlendirmesiyle şekillenir.

Bu amaçla bu bölümde Fadime Uslu'nun çocuk kitaplarında yer alan hayvan kavramları ve tekrar sıklığı incelenmiştir. Sayı ve tekrar sıklıkları tablo halinde gösterilmiş, bulgular ise tablo altında verilmiştir.

Tablo 1 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Hayvan Kavramları ve Tekrar Sıklığı

SIRA	HAYVAN KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Karga	61
2.	Kuş	11
3.	Güvercin	23
4.	Kedi	56
5.	Koç	1
6.	Yılan	2
7.	Bülbül	1
8.	Serçe	8
9.	Saksağan	2
10.	Baykuş	1
11.	Sarkaç	1
12.	Sinek	1
13.	Köpek	1
14.	Guguk	1
15.	Martı	9
16.	Balık	25
17.	Tavuk	2

18.	Köpek	3
19.	Hamsi	2
20.	Aslan	1
21.	Böcek	2
22.	Fare	4
23.	Pire	1
24.	İstavrit	1
25.	Kaplumbağa	1
26.	At	1
27.	Deve	1
Toplam:	27	117

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen hayvan kavramı sayısı 27 tekrar sayısının ise 117 olduğu görülmüştür. Tekrar sıklığı en fazla olan karga kavramı öykünün kahramanlarından birinin adıdır. Hayvan isimlerinin çoğu öyküde yer alan kahramanların adıdır. Bazı hayvan kavramları ise besin kaynağı olarak yer almıştır. Eserde yer alan hayvan kavramlarının hepsi gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır. Eserde geçen hayvan kavramlarının kullanıldığı cümleler aşağıdaki şekildedir:

*“Belki de **Karga** Kogi, Potos’un kulaklarından kuyruğuna kadar nasıl titrediğini bilseydim bu kadar endişelenmezdim.” (s.7)*

*“Biz **Kedileri** Koruyup kollardı.”(s.23)*

*“Bir iki lokma yiyecek ararken çırpınıp duran kanadı kırık bir **martı** görmüş.” (s.41)*

*“Suzan Teyze pencereden **Balık** Amcaya seslendi.” (s.43)*

*“**Serçeler** de gelip kahvaltıya katılınca bahçe tam bir panayıra dönüşüyor.”(s. 37)*

*“Pencere açılır açılmaz Tombul **Güvercin** olmak üzere bir grup, çimlere inişe geçiyor.” (s.37)*

Tablo 2 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Hayvan Kavramları ve Tekrar Sıklığı

SIRA	HAYVAN KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Kuş	7
2.	Güvercin	1
3.	Kedi	4
4.	Kaplan	1
5.	Maymun	19
6.	Aslan	1
7.	Köpek	63
8.	Sinek	1
9.	Papağan	12
10.	Mercan	1
11.	Yılan balığı	7
12.	Balık	2
13.	Yunus	1
14.	Yılan	3
15.	Fare	1
16.	Boa yılanı	1
17.	kurbağa	1
Toplam:	17	127

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen hayvan kavramı sayısı 17 tekrar sayısının ise 127 olduğu görülmüştür. En çok kullanılan hayvan adı “köpek” olup, toplamda 63 kez geçmiştir. Bunu sırasıyla maymun (19) ve papağan (12) takip etmektedir. Kuş ve yılan balığı, her biri 7 kez kullanılarak dördüncü sırada yer almıştır. Diğer hayvan adlarının kullanımı 4 ve daha azdır. Kaplan, sinek, aslan, yunus ve fare yalnızca birer kez kullanılmıştır. Kuş kavramı bir bölümde benzetme amacıyla kullanılmıştır. Eserde geçen hayvan kavramlarının kullanıldığı cümleler aşağıdaki şekildedir:

*“Kuki yavru bir **maymun** değil mi?” diye sordum şaşırarak. (s.21)*

*İçeri girerken **papağandan** gözlerimi alamıyordum.(s.78)*

Ya köpeğin sahibi değil de, onu sahiplenmek isteyen biri başvurursa bize?

(s.54)

Size de erkenci kuşlar. (s.74)

İlk kez bu büyüklükte ve gemiden hızlı yüzen bir yılan balığı görüyorduk.

(s.94)

Ne öykülerim vardı benim, ama şu anda hepsini Çin Denizi'nin dibinde balıklar okuyor. (s.96)

Tablo 3 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Hayvan Kavramları ve Tekrar Sıklığı

SIRA	HAYVAN KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Sinek	2
2.	Horoz	11
3.	Serçe	1
4.	Kuş	12
5.	At	1
6.	Balık	7
7.	Martı	17
8.	Dalkıran	1
9.	Köpek	25
10.	Maymun	2
11.	Kurbağa	1
12.	Karga	13
13.	Kedi	7
14.	Tavuk	3
15.	Sincap	1
16.	Fare	1
17.	Kurt	1
18.	Kertenkele	3
19.	Flamingo	1
20.	Kanarya	2
21.	Çiroz	1
22.	Ağaçkakan	1
23.	Eşek	1

24.	Kurt	1
25.	Penguen	1
26.	Örümcek	1
TOPLAM:	26	135

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen hayvan kavramı sayısı 26 tekrar sayısının ise 135 olduğu görülmüştür. Yazarın metinlerinde en sık yer verdiği hayvan “köpek”tir (25 kez). Bu durum, köpeğin anlatı içindeki merkezi rolüne işaret edebilir. Martı (17), kargo/karga (13), serçe (11) ve at (12) gibi hayvanların da görece sık kullanıldığı görülmektedir. Bu hayvanlar doğayla ilişkili çağrışımlarıyla dikkat çekmektedir. Çeşitli kuş türleri (martı, serçe, karga, horoz, güvercin, kanarya, ağaçkakan) genel olarak sık kullanılmış; bu da kuşların metinlerde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Hayvanların büyük çoğunluğu yalnızca bir kez kullanılmış olup, bu durum yazarın söz varlığını çeşitlendirme ve tematik zenginlik oluşturma yönünde çaba gösterdiğini göstermektedir. Çat Kapı Dayım ile Kaçak Kahramanlar eserlerinin ikisinde de en çok köpek kavramı tekrar etmiştir.

Bu bulgular, Fadime Uslu’nun çocuk kitaplarında zengin ve çeşitli bir hayvan söz varlığına yer verdiğini, bu çeşitliliğin çocukların doğayı tanımasına ve kelime hazinelerini geliştirmesine katkı sunduğunu göstermektedir.

*“Kendi yapımı **Horoz** Bayramı tablosu korkunç görünüyordu.” (s.14)*

*“Doruk ayağa kalkınca **köpekte** kalktı.” (s.35)*

*“O sırada sahildeki kayaların üstünden **martı** sürüsü çığlık çığlığa havalandı.” (s.35)*

*“yürüdükleri yollarda **köpekler, kediler, martılar, kargalar** şehrin bütün ahalisi üstlerine üstlerine geliyordu sanki.” (s.47)*

*“**Tavuk**, gagasındaki peynir parçasıyla hızla kaçıyor, **horoz** onu kovalıyordu.” (s.71)*

1.1.3. Bitki Kavramları

Bitkiler, çocuk edebiyatında sıkça başvurulan doğal öğelerdendir. Ağaç, çiçek, meyve, sebze ve diğer bitki türleri; hem çevre betimlemelerinde hem de karakterlerin yaşadığı olayların geçtiği doğal ortamların tasvirinde önemli rol oynar.

Bitkiler aracılığıyla çocuklara doğayı tanıma, çevre bilinci kazanma ve estetik duygular geliştirme fırsatı sunulur.

Çocuk kitaplarında bitki isimlerinin kullanımı, yalnızca kelime öğretimi açısından değil; aynı zamanda çocukların gözlem yapma, doğayla ilişki kurma ve empati geliştirme becerileri açısından da katkı sağlar. Örneğin; çiçekler genellikle zarafet, sevgi ve masumiyetle ilişkilendirilirken; ağaçlar sabır, büyüme ve dayanıklılığı simgeleyebilir.

Bu tür kavramların erken yaşlarda tanıtılması, çocuğun kelime hazinesinin genişlemesine, duyuşsal ve bilişsel gelişiminin desteklenmesine katkı sağlar. Özellikle sözcüklerin somut görsellerle desteklendiği metinlerde, bitki kavramlarının öğrenilmesi kalıcı hâle gelir.

Bu bakımdan “ Sokağın Kuyruğu ” , “ Çat Kapı Dayım” ve “ Kaçak Kahramanlar” eserlerinde yer alan bitki kavramları belirlenerek tablo şekline getirilmiş ve bulgular tablo altında verilmiştir:

Tablo 4 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Bitki Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	BİTKİ KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Çim	8
2.	Dal	11
3.	Yaprak	3
4.	Dut Ağacı	2
5.	İncir Ağacı	1
6.	Ağaç	5
7.	İhlamur Ağacı	3
8.	Leylak Ağacı	4
9.	Çalı	1
10.	Akasya Ağacı	1
11.	Meşe Ağacı	2
12.	Dut	1
13.	Ot	1
14.	Çiçek	1
15.	Ceviz	1

16.	İncir	1
17.	Papatya	1
TOPLAM:	17	47

Sokağın Kuyruğu adlı romanda geçen hayvan kavramı sayısı 17 tekrar sayısının ise 47 olduğu görülmüştür. Eserde en sık kullanılan bitki kavramı “dal” (11 kez) olurken, bunu “çim” (8 kez) ve “ağaç” (5 kez) izlemiştir. Bu kullanım sıklığı, yazarın özellikle doğal çevre betimlemelerinde yer ögeleri ve bitki parçaları üzerinde durduğunu göstermektedir. Farklı ağaç türlerine (dut, incir, meşe, akasya, ıhlamur, leylak) metin içinde ayrı ayrı yer verilmiş olması, yazarın botanik çeşitliliğe dikkat ettiğini ve çocuğun sözcük dağarcığını zenginleştirmeyi hedeflediğini düşündürmektedir. Çiçek adlarının (çiçek, papatya) ise yalnızca birer kez kullanıldığı görülmüştür. Bu durum, kitabın genel anlatımında ağaçlar ve çevreye ilişkin unsurların daha baskın olduğunu göstermektedir. Bitki kavramlarının dağılımı, yazarın olay örgüsünü genellikle doğal mekânlar içinde kurguladığını ve bu bağlamda bitkileri anlatı destekleyici ögeler olarak işlevsel biçimde kullandığını ortaya koymaktadır. Bitki kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Bizler çoğunlukla arkadaşlarla toplanıp birlikte en yükseğe çıkma yarışı yapar sonra bahçedeki **çimlere** serilip dinleniriz.” (s.9)*

*“Kogi, ana kapının yanındaki **Akasya ağacına** tünemişti.” (s.13)*

*“Tam karşımızdaki o devasa **dut ağacının yaprakları** arasında, gri gövdesinin üzerine siyah bir pelerin kuşanmış bir karga bize bakıp gülüyordu.” (s.23)*

*“Şapkası, ezilmiş **dutların** üzerine düştü.” (s.27)*

*“Çünkü tepesindeki minik **çiçekleri** olan uzun boylu otların arasına gizlendik.” (s.37)*

Tablo 5 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Bitki Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	BİTKİ KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Ağaç	3
2.	Dal	3
3.	Çay	3
4.	Yaprak	4
5.	Toprak	4
6.	Palmiye	1
7.	Dut Ağacı	1
8.	Vişne Ağacı	1
9.	Erik Ağacı	1
10.	Tarçın	1
11.	Armut Dibine Düşermiş	1
12.	Fasulye	1
13.	Domates	1
14.	Söğüt Ağacı	1
15.	Çiçek	1
16.	Bamya	1
17.		
TOPLAM:	17	28

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen hayvan kavramı sayısı 16 tekrar sayısının ise 28 olduğu görülmüştür. En sık geçen bitki adları palmiye ve yaprak olup, her biri 4 kez kullanılmıştır. Bu durum, metinlerde çevre betimlemeleri sırasında özellikle ağaç türlerine ve ağaçların parçalarına yer verildiğini göstermektedir. Ağaç, çay ve dal kavramları 3'er kez kullanılmıştır. Bu sözcükler hem doğayı tasvir etme hem de olayların geçtiği ortamın somutlaştırılması amacıyla kullanılmış olabilir.

Eserde, farklı ağaç türlerine (dut, vişne, erik, söğüt) ve sebze-meyve (armut, domates, bamya, fasulye) ile baharat (tarçın) adlarına birer kez yer verildiği görülmektedir. Bitki adlarının çeşitliliği, yazarın çocuğun çevreye ve doğaya dair kelime dağarcığını genişletme amacı güttüğünü ortaya koymaktadır. Hem doğal çevreye ait öğeler (ağaç, yaprak, dal, palmiye) hem de beslenme kültürüyle ilgili

bitkiler (fasulye, domates, tarçın vb.) birlikte kullanılarak metne çok boyutlu bir söz varlığı kazandırılmıştır. Bitki kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Dut, vişne, erik ağaçlarının dallarında kalan son yapraklar toprağa dökülmüş” (s.26)

“Boşuna Armut dibine düşermiş dememişler.”(s.70)

“Heyecan karın doyurmuyor mu bari? Dedi babam, çatalının ucundaki bamyayı ağzına atarken.”(s.88)

Tablo 6 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Bitki Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	BİTKİ KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Keten	1
2.	Bodur Ağaç	2
3.	Çalı	4
4.	Ağaç	25
5.	Çiçek	7
6.	Çay	23
7.	Çayır	10
8.	Yaprak	2
9.	Dal	9
10.	Orman	6
11.	Ot	2
12.	Meşe	5
13.	Toprak	7
14.	Çam	1
15.	Yosun	1
16.	Çim	5
17.	Fıstık	1
18.	Kuşkonmaz	4
19.	Mantar	3
20.	Yaban Mersini	1
21.	Domates	1
22.	Gül	1
23.	Mor Çiçeği	1

24.	Patlıcan	1
25.	Limon	1
TOPLAM:	25	122

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen bitki kavramı sayısı 25 tekrar sayısının ise 122 olduğu görülmüştür. En yüksek frekansa sahip kavramlar “ağaç” (25 kez) ve “çay” (23 kez) olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, metinlerin doğa içinde geçen olaylarla yoğunlaştığını ve yazarın çevre betimlemelerinde bitki unsurlarına güçlü şekilde yer verdiğini göstermektedir. Çayır (10), dal (9), çiçek (7), orman (6) gibi sözcüklerin sık kullanımı da bu doğa temelli anlatımı destekler niteliktedir. Farklı ağaç türleri (meşe, çam, bodur ağaç) ile sebze-meyve ve diğer bitkisel ürünlere (domates, patlıcan, limon, fıstık, kuşkonmaz, yaban mersini) yer verilmiş, ancak bu adlar genellikle birer kez kullanılmıştır.

Mantar (3), çalı (4), kuşkonmaz (4) gibi kavramlar ise bitki türü çeşitliliğini artırmakla birlikte, çocuğa doğa içinde karşılaşabileceği farklı bitki türlerini tanıtmaya potansiyeline sahiptir. Kullanılan bitki adlarının çoğunun somut, günlük hayatta karşılaşılabılır ve görsel olarak tanınabilir unsurlar olması, bu kavramların çocuk açısından anlaşılmasını ve öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır. Bitkiler yalnızca çevre betimlemesi için değil; aynı zamanda beslenme, yaşam kültürü ve doğa eğitimi bağlamlarında da metinlere entegre edilmiştir.

Sonuç olarak, bu eserde bitki kavramlarının hem frekans hem de çeşitlilik açısından önceki kitaplara göre daha zengin biçimde kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, yazarın çocuk okuyucuya doğa bilinci kazandırma ve kelime dağarcığını doğal unsurlar yoluyla genişletme amacını yansıtmaktadır. Bitki kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Bardaki **çaydan** bir yudum aldı.” (s.24)*

*Kırmızı pantolonun içine sokmadan bıraktığı beyaz **keten** gömleğin bel hizası ıslanmıştı. (s.27)*

*Parkla kaldırım arasında sıralanmış **budur ağaçlar** ve **çalılar**, banka gizliyordu. (s.30)*

Deniz dibindeki ışık görmeyen yosunlar kadar koyu yeşil gözleri  akmak  akmaktı. (s.54)

... g r yaprakları sımsıkı kapanmış bir perde gibi, vadinin dışardan görünmesini engelliyordu (s.50)

1.1.4. Organ Kavramları

Her dili konuşan toplumlar çevresini, olayları, doğruları kendince algılar ve ana dilinde yer alan kavramlar vasıtasıyla anlatır. Yani o toplumun o bireyi dünyayı kendi dili ile görür. Nesilden nesile aktarılan dil, toplumdaki bireylerin düşünce biçimlerini de koşullandırır (Aksan, 2006/b: 8). Dilin işlevi sadece kelimeleri ve cümleleri aktarmak değil; aynı zamanda bireylerin dünyayı anlamlandırma, deneyimlerini yapılandırma ve sosyal gerçeklikleri şekillendirme sürecini de kapsar.

Bu nedenle, dil ve düşünce arasındaki bu karşılıklı etkileşim, insan yaşamının temel dinamiklerinden biridir. Bu amaç doğrultusunda ilgili eserler organ kavramları, kavramların tekrar sıklığı bakımından incelenerek tablo oluşturulmuş ve bulgular tablo altında gösterilmiştir.

Tablo 7 Sokağın Kuyruğu Adlı  yk n n Organ Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	ORGAN KAVRAMLARI	TEKRA R SIKLIğI
1.	Kulak	17
2.	Kaş	1
3.	Göz	55
4.	Ense	5
5.	Ayak	11
6.	El	14
7.	Çene	1
8.	Baş	27
9.	Karın	6
10.	Tüy	20
11.	Kanat	13
12.	Dudak	1
13.	Ağız	4
14.	Sırt	3
15.	Parmak	4

16.	Boyun	13
17.	Bacak	4
18.	Kol	8
19.	Yüz	15
20.	Kuyruk	20
21.	Pençe	11
22.	Pati	30
23.	Kaş	2
24.	Diş	8
25.	Parmak	1
26.	Omuz	1
27.	Dudak	2
28.	Burun	10
29.	Bıyık	2
30.	Kulak	8
31.	But	1
32.	Göğüs	3
33.	Alın	1
34.	Kafa	6
35.	Saç	2
36.	Mide	2
37.	Boy	1
38.	Gaga	9
39.	Kılçık	1
40.	Boğaz	1
41.	Tırnak	1
42.	Yürek	2
43.	Dil	3
44.	Yanak	1
TOPLAM:		44
		315

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen organ kavramı sayısı 44 tekrar sayısının ise 315 olduğu görülmüştür. En sık kullanılan vücut kavramı “göz” (55 kez) olup, bunu patı (30), baş (27), kuyruk (20) ve kulak (25) gibi hayvan ve insan organları izlemektedir. Yüz (15), el (14), kanat (13), boyun (13) ve ayak (11) gibi kavramların da sık geçtiği görülmüştür. Bu sözcükler, hem fiziksel betimleme hem de davranış

anlatımında işlevsel biçimde kullanılmıştır. Hayvanlara özgü organlar olan tüy, kuyruk, pençe, patı, gaga, bıyık gibi kavramlar yoğun biçimde kullanılmış; bu durum metinlerde hayvan karakterlerin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. İnsan vücuduna ait temel organlar da (göz, kulak, baş, kol, el, yüz, diş, burun vb.) oldukça çeşitli ve dengeli şekilde kullanılmıştır.

Düşük frekansla geçen organlar (tırnak, çene, boğaz, alın, but gibi) çeşitliliği artırmakla birlikte, çocuğun söz varlığını zenginleştirme amacına hizmet etmektedir. Eserdeki vücut kavramlarının hem insan hem hayvan bedenine dair çok yönlü bir kullanım içinde olduğu görülmüştür. Bu sözcükler, çocukların temel söz varlığı gelişimini, beden farkındalığını ve doğa-insan ilişkisini kavrayışını destekler niteliktedir. Organ kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Hiçbir şey onun **gözünü** korkutamaz.” (s.7)*

*“Salonun penceresine doğru **boynumu** uzattım.” (s.17)*

*“Ön **ayaklarını** ileriye doğru uzatıp geriniyor.” (s.39)*

*“Sucunun alnından **yüzüne** doğru kan gibi dut suyu aktı.” (s.27)*

*“**Patilerimi** aslı siler.” (s.61)*

*“**Kuyruğunu** bir **eliyle** tutar, öteki eliyle işlerini çabucak tamamlamaya çalışmış.” (s.63)*

Tablo 8 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Organ Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	ORGAN KAVRAMLARI	TEKRA R SIKLIĞI
1.	Kanat	3
2.	Gaga	3
3.	Bacak	14
4.	Yüz	21
5.	El	31
6.	Baş	19
7.	Avuç	4
8.	Göz	45
9.	Dudak	4

10.	Parmak	10
11.	Boyun	3
12.	Kol	19
13.	Pati	2
14.	Saç	8
15.	Kaş	7
16.	Ten	1
17.	Sırt	6
18.	Omuz	8
19.	Boyun	6
20.	Kucak	1
21.	Diş	3
22.	Ayak	15
23.	Kafa	7
24.	Tırnak	1
25.	Diz	3
26.	Akıl	9
27.	Göbek	1
28.	Alın	2
29.	Kulak	2
30.	Tüy	7
31.	Kuyruk	3
32.	Karın	10
33.	Burun	4
34.	Dil	3
35.	Göğüs	4
36.	Damar	1
37.	Ağız	4
38.	Bel	3
39.	Yanak	5
40.	Mide	1
41.	Boy	1
42.	Yüz	1
TOPLAM:		42
		320

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen organ kavramı sayısı 42 tekrar sayısının ise 320 olduğu görülmüştür. En yüksek frekansa sahip kavram “göz” (48) olup, bu durum yazarın duysal betimlemelere, bakışlara ve görme eylemine özel vurgu yaptığını göstermektedir. Ardından gelen el (31), baş ve kol (19), yüz (21), ayak (15), bacak (14) gibi organ isimleri, anlatımda fiziksel hareketleri ve bedensel ifadeleri desteklemek amacıyla sıkça kullanılmıştır.

Parmak kavramı 10 kez kullanılarak, çocuğun ince motor becerileriyle ilişkili uzuvlara dair farkındalık kazanmasını destekler. Hayvanlara özgü organlar (kanat, gaga, kuyruk, pençe, pati, tüy, bıyık) da dikkat çekici düzeydedir. Bu, metinlerde hayvan karakterlerin önemli bir yer tuttuğuna ve çocukların hayvan anatomisine dair kelimelerle tanışmasına olanak verildiğine işaret eder. Kavramlar hem dış görünüşü yansıtan (kaş, saç, göz, yüz), hem de içsel yapıları ve soyutlamaları (akıl, damar, mide, göbek) kapsayacak şekilde çeşitlenmiş; bu da anlatımın çok boyutlu ve derinlikli olduğunu gösterir. Bazı kavramlar düşük frekansta (1-2 kez) kullanılmış olsa da, bu çeşitlilik çocukların genel söz varlığına katkı sağlayan bir yapıya işaret eder.

Bu eser, beden farkındalığı, hayvan-insan karşılaştırması, duysal gelişim ve sözcük hazinesi kazandırma açısından çocuk edebiyatı içinde güçlü bir örnek sunmaktadır. Vücut organlarına dair kavramlar, hem içerik zenginliği hem de kullanım işlevselliği açısından anlatının temel bileşenlerinden biri hâline gelmiştir. Organ kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Adamın **gözleri** ben de değil.” (s.17)*

*“**Kaşlarını** çatıp işaret **parmağını** havada sallamaya başlamıştı.” (s.42)*

*“Sağ arka **bacağının** kasık bölümünü gösteriyordu.” (s.56)*

*“**Başımı** kaldırıncaya annemi gördüm.” (s.74)*

*“Tam **yanığından** öpecekti ki, doğrulup “Buldum!” diye bağırdı.” (s.83)*

*“Hemen **ayağa** kalktım.” (s.99)*

Tablo 9 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Organ Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	ORGAN	TEKR

	KAVRAMLARI	AR SIKLIĞI
1.	Ayak	37
2.	Kalp	2
3.	Bilek	4
4.	Parmak	25
5.	Yüz	38
6.	Akıl	19
7.	El	61
8.	Bel	7
9.	Yanak	3
10.	Dudak	12
11.	Kol	20
12.	Omuz	14
13.	Kaş	5
14.	Saç	18
15.	Göz	101
16.	Baş	55
17.	Sırt	6
18.	Ağız	21
19.	Bacak	8
20.	Beyin	1
21.	Çene	6
22.	Dirsek	1
23.	Burun	6
24.	Göz Pınarı	1
25.	Kulak	12
26.	Göbek	3
27.	Dil	2
28.	Kanat	5
29.	Kuyruk	4
30.	Alın	3
31.	Boyun	8
32.	İşaret Parmağı	1
33.	Diz	3
34.	Diş	4
35.	Kafa	16
36.	Kirpik	1
37.	Karın	2

38.	Mide	1
39.	Ten	2
40.	Damak	1
41.	Tüy	3
42.	Bıyık	2
43.	Surat	1
44.	Boy	7
45.	Boğaz	1
46.	Yürek	3
47.	Göğüs	2
48.	Koltukaltı	2
TOPLAM:		584

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen organ kavramı sayısı 48, tekrar sayısının ise 584 olduğu görülmüştür. İncelenen eser, vücut ve organ kavramları açısından dikkat çeken bir sözcük çeşitliliği ve tekrar yoğunluğuna sahiptir. Toplamda 46 farklı kavram kullanılmış ve bu kavramlar 584 kez tekrar edilmiştir. Bu yüksek sayı, çocukların beden farkındalığı, duyu organlarının işlevleri, fiziksel hareketler, duygusal ve zihinsel süreçler hakkında kelime bilgisi kazanmasına yönelik güçlü bir temel sunar.

Göz (101): Açık ara en sık kullanılan kavramdır. Bu, görmeye ve çevreyi gözlemlemeye dayalı anlatımın belirginliğini ortaya koyar. Yüz (38), Ayak (37), El (31), Baş (55), Kol (20) gibi kavramlar ise çocukların günlük deneyimlerine yakın organları temsil eder. Bu yoğunluk, çocuğun kendi bedenini tanıma sürecini destekler.

Akıl (19), Beyin (1), Yürek (3), Kalp (2) gibi sözcüklerin kullanımı, anlatılarda yalnızca fiziksel değil, duygusal ve düşünsel kavramlara da yer verildiğini gösterir.

Kanat (5), Kuyruk (4), Tüy (3), Bıyık (2), Gözpınarı (1) gibi kavramlar ise hayvan betimlemelerinin ve doğa unsurlarının da yer aldığını gösterir. Göz, burun, ağız, kaş, kulak, alın, çene, yanak, dudak, diş, dil gibi kavramların yoğunluğu; duyulara dayalı betimleme kullanımının yoğun olduğunu ve çocuğun yüz bölgesiyle ilgili ayrıntılara aşinalığını artırdığını gösterir. Organ kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Feridun **kollarını** iki yana açtı, kuzeninin **boynuna** sarıldı.” (s.78)

“Feridun **başını** iki yana salladı.”(s.107)

“Küçük Prens’e takıldı **gözü**.”(s.121)

“**Elindeki** fişi de masanın altına bırakıverdi.” (s.172)

“Kütüphane görevlisi, **parmağını** **dudağına** götürüp, susmaları için yeniden uyardı.”(s.173)

1.1.5. Sayı Kavramları

Sayı kavramları temel söz varlığı içerisinde yer alır. Güncel Türkçe Sözlük’te sayı kavramı “ Sayma, ölçme, tartma vb. işlerin sonunda bulunan birimlerin kaç olduğunu bildiren söz, adet” şeklinde tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr). Sayı kavramları hem dil gelişiminin hem de zihinsel süreçlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Temel söz varlığı içinde yer alan bu kavramlar, hem iletişim kurma hem de düşüncüyü yapılandırma açısından vazgeçilmezdir. Bu bakımdan ilgili eserler sayı kavramları bakımından incelenerek tablo oluşturulmuş, bulgular ise tablo altında gösterilmiştir.

Tablo 10 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Sayı Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	SAYI KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	1	76
2.	5	2
3.	4	4
4.	2	26
5.	3	7
6.	40	1
7.	8	1
8.	6	1
TOPLAM:	8	118

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen sayı kavramı sayısı 8 tekrar sayısının ise 118 olduğu görülmüştür. Bu sayıların geçtiği metinlerde, “1” sayısı açık ara en çok tekrar edilen kavramdır (76 kez). Bu durum, tekil varlıkların, nesnelerin, canlıların veya olayların bir tane olduğunu vurgulayan bir anlatım tercihinin göstergesidir.“1”

sayısının çokluğu, çocuk edebiyatında sıkça karşılaşılan, “bir şeyden söz etme” eğilimini yansıtır.

Bu tür kullanımlar, çocukların nesne tanımlarını kolaylaştırır ve dikkatlerini tekil kavramlar üzerine yoğunlaştırmalarını sağlar.“2” (26 kez) ve “3” (7 kez) gibi küçük doğal sayıların da yüksek oranda kullanılmış olması, çocukların sayılarla kurduğu ilişkiyi destekleyici niteliktedir.

Bu sayıların sık tekrarı, sayma, sıralama, karşılaştırma gibi bilişsel süreçlere katkı sağlar.“4”, “5”, “6”, “8” gibi sayılar daha düşük sıklıkta yer almıştır. Bu da yazarın genellikle daha küçük ve somut sayılara odaklandığını gösterir.“40” gibi daha büyük bir sayı ise yalnızca bir kez kullanılmıştır. Bu sayı, genellikle abartı, zaman, yaş, uzunluk ya da etkiyi artırma amacıyla seçilen bir anlatım aracıdır. Masallarda “kırk gün kırk gece” ya da “kırk odalı saray” gibi kullanımlar buna örnektir. Organ kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*Çapkın, Sarduş'un karşısına geçip başını havada **bir** defa çevirdi. (s.24)*

Üçümüz karganın bulunduğu duvara doğru kararlı, çok ciddi adımlarla ilerliyorduk ki karga kanatlanıp çöplüğün arkasındaki demir parmaklığa kondu. (s.25)
***bir** hamlede balığı **ikiye** böldü.(s.55)*

Tablo 11 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Sayı Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	SAYI KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Bir	228
2.	Üç	11
3.	Dört	4
4.	On	4
5.	İki	21
6.	Sekiz	1
7.	Beş	11

8.	Dokuz	2
9.	Yirmi	2
10.	On Beş	2
11.	On Dört	1
TOPLAM:	9	287

Çat Kapı Dayım adlı geçen sayı kavramı sayısı 9 tekrar sayısının ise 287 olduğu görülmüştür. Bu veriler, çalışılan eserde veya metin bütününde sayıların önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Özellikle “1” sayısı (228 kez), metinde açık ara en çok kullanılan sayıdır. Bu, çocuk edebiyatında sıkça görülen tekil anlatım yapısını destekler. Tekil varlıklar çocuklara nesneleri, olayları ya da karakterleri ayırt etmeyi öğretmek açısından çok etkilidir.

2, 3, 4, 5 gibi düşük doğal sayıların sık kullanılması, çocukların erken matematiksel becerilerini destekleyici bir anlatım stratejisine işaret eder. Sayıların somut kavramlarla birlikte sunulması, sayı kavramının zihinde yerleşmesini kolaylaştırır. 10, 14, 15, 20 gibi çift haneli sayıların sınırlı kullanımı, soyut düzeyin daha ileri aşamada olduğunu ve bu sayıların daha çok zaman, adet, abartı, yaş gibi bağlamlarda kullanıldığını düşündürür. Özellikle 10 ve 20 gibi yuvarlak sayılar, metinsel anlatımda sembolik anlamlar taşıyabilir.

Bu dağılım, yazarın çocuk okuyucu kitlesine uygun olarak daha çok somut ve küçük sayılar üzerinde yoğunlaştığını, “1” sayısını bilinçli bir biçimde tekrar ederek karakter, nesne veya durumları birebir ve dikkat çekici biçimde sunduğunu ortaya koymaktadır. Sayısal kavramların bu denli yoğunluğu, çalışmanın çocuk edebiyatında temel söz varlığı ve matematiksel biliş gelişimi bağlamında da değerlendirilebileceğini göstermektedir. Sayı kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*Dayım denizlerine dönüp de bize gelmeyeli **beş** yıl oluyor. (s.22)*

*Bulunduğum basamağın **bir** üstüne çıktı. (s.56)*

***On beş** dakika, dedi Esra (s.57)*

*merhaba der, **iki** lafeder, döneriz. (s.57)*

Tablo 12 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Sayı Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	SAYI KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Bir	549
2.	Üç	34
3.	Dört	8
4.	Beş	3
5.	Yedi	1
6.	İki	32
7.	On Üç	1
8.	On Bir	1
9.	Altı	1
10.	On İki	2
11.	Sekiz	1
TOPLAM:	11	633

Kaçak Kahramanlar adlı geçen sayı kavramı sayısı 11 tekrar sayısının ise 633 olduğu görülmüştür. “Bir” sayısı, 549 kez kullanılarak açık bir şekilde en baskın sayı olmuştur. Bunu sırasıyla “Üç” (34 kez), “İki” (32 kez) ve “Dört” (8 kez) takip etmektedir. Diğer sayılar (5, 6, 7, 8, 11, 12, 13) ise 1 ila 3 kez arasında sınırlı düzeyde yer almaktadır.

Bu dağılım, yazarın anlatımında özellikle tekil varlık ve durumlara vurgu yaptığını ve basit sayıların ağırlıklı olarak tercih edildiğini göstermektedir. Çocuk edebiyatı açısından bu, oldukça işlevsel bir tercihtir. Çünkü çocukların gelişimsel düzeyleri dikkate alındığında, özellikle tekil kavramların ve küçük sayıların öğrenme sürecinde daha kolay algılandığı bilinmektedir (Aksan, 2015).

Ayrıca sayıların kullanımı, metindeki nesne ya da varlıkların sayıca ne kadar sık tekrarlandığı hakkında dolaylı bilgi sunmakta; anlatı dünyasında bir düzen, miktar farkındalığı ve sıralama becerisine katkı sağlamaktadır. Bu durum, metnin

hem anlatı yapısını sadeleştirdiğini hem de eğitsel bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır. Sayı kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Ekrem bardağından **iki** şeker atıp çayını karıştırdı.”(s.43)*

*“**Bir** yudum aldı.”(s.43)*

*“**Altı**: gidebilecekleri yerler...”(s.43)*

*“Başta, **üçü** de yazarlarına güveniyordu.”(s.70)*

*“**Üçün Beşin** lafı mı olur delikanlı; misafirimizsin dedik ya.”(s.80)*

1.1.6. Duygu Kavramları

Türkçe sözlükte duygu kavramı “ Duygu, “1. Duyularla algılama, his. 2.Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim. 3. Önsezi. 4. Nesneleri veya olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği. 5. Kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011: 729). Duygu kavramı; bireyin içsel dünyası, toplumsal ilişkileri ve sanatsal duyarlılığıyla doğrudan ilişkili olan, çok katmanlı ve vazgeçilmez bir dilsel ve insani unsurdur. Bu bakımdan ilgili eserler duygu kavramları bakımından incelenerek tablo oluşturulmuş, bulgular ise tablo altında gösterilmiştir.

Tablo 13 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Duygu Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	DUYGU KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Küslük	1
2.	Keyif	4
3.	Çaresizlik	3
4.	Bozulmak	3
5.	Cesaret	6
6.	Endişe	3
7.	Öfke	4
8.	Korku	15
9.	Güven	4
10.	Sıkılmak	3
11.	Sevmek	13
12.	Şaşkınlık	12

13.	Bayılmak	1
14.	Eğlenmek	8
15.	Coşku	3
16.	Özenmek	1
17.	Beğenmek	1
18.	Merak	7
19.	Üzülme	2
20.	Ciddiyet	1
21.	Hoşlanmak	1
22.	Tedirginlik	1
23.	Canı Yanmak	1
24.	Telaş	4
25.	Neşe	3
26.	Huzursuzluk	1
27.	Gurur	3
28.	Acıma	2
29.	Kızma	1
30.	Heyecan	3
31.	Hayranlık	1
32.	Ürkmek	5
33.	Özlem	1
34.	Utanma	2
35.	Kırgın	1
36.	Mutluluk	2
37.	Sevinç	1
38.	Kaygı	1
39.	Acı	1
40.	Gerginlik	1
TOPLAM:		40
		148

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen duygu kavramı sayısı 40 tekrar sayısının ise 160 olduğu görülmüştür. Korku (15 kez), sevmek (13 kez) ve şaşkınlık (12 kez) en yüksek tekrar sayısına sahip kavramlardır. Bu durum, metinlerde çocuklara yönelik yoğun bir duygusal deneyim aktarımı yapıldığını göstermektedir. Olumlu duygular (sevinç, güven, neşe, mutluluk gibi) ile olumsuz duyguların (korku, endişe, çaresizlik, öfke gibi) dengeli şekilde yer aldığı gözlemlenmektedir.

Özellikle duyguların çeşitliliği, çocukların duygusal farkındalıklarını artırmaya yönelik bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Az tekrar eden kavramlar ise (örn. acı, gerginlik, hayranlık, kaygı vb.) duygu skalasının genişliğini göstermekte ve metinlerdeki duygusal zenginliği desteklemektedir. Duygu kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Taksinin kapısını **öfkeyle** kapattı.”(s.18)*

*“Aklı sıra bizimle **eğleniyor.**”(s.24)*

*“**Gururu** bir yana bırakalım.”(s.25)*

*“O anda **hüzünlendim.**”(s.29)*

*“... Onu görmekten **keyif** aldığını hissediyorum.”(s.39)*

*“Oldukça **yorgun** görünüyordu ama sesi görkemini yitirememişti.”(s.46)*

*“**Şaşırtıcı** olan şeyi bir an önce söylemezsen balık pişecek haberin olsun, dedi Kogi.” (s.51)*

Tablo 14 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Duygu Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	DUYGU KAVRAMLARI	TEKR AR SIKLIĞI
1.	Ürkmek	1
2.	Şaşkınlık	9
3.	Korku	4
4.	Panik	1
5.	Telaş	4
6.	Çaresiz	1
7.	Hiddet	1
8.	Hoşnutluk	1
9.	Minnet	1
10.	Güven	4
11.	Heyecan	5
12.	Utangaç	2
13.	Merak	14
14.	Umut	3
15.	Mutlu	9
16.	Neşe	3

17.	Sıkılmak	2
18.	Beğenmek	3
19.	Öfke	4
20.	Sabırsızlanmak	2
21.	Kaygı	3
22.	Şefkat	1
23.	Sevgi	3
24.	Hasret	1
25.	Endişe	7
26.	Kuşku	1
27.	Eğlence	2
28.	Tedirgin	2
29.	Buruk	2
30.	Hayranlık	3
31.	Üzölmek	7
32.	Özlemek	1
33.	Unutmak	2
34.	Hoşlanmak	1
35.	Bıkkınlık	1
36.	Yorgun	2
37.	Huzur	1
38.	Sevinç	3
39.	İrkilmek	1
40.	Kırgınlık	3
TOPLAM:		40
		148

Çat kapı Dayım adlı romanının da geçen duygu kavramı sayısı 40 tekrar sayısının ise 148 olduğu görölmüştür. En sık tekrar eden duygular arasında merak (14), korku (9), şaşkınlık (9), mutluluk (9) ve üzölmek (7) bulunmaktadır. Olumsuz duygular, olumlu olanlara kıyasla daha yüksek sıklıkla ifade edilmiştir. Bu durum, duygusal dünyada kaygı ve belirsizlik temalarının daha belirgin olduğunu göstermektedir. Genel olarak, bireyin duygusal ifadesi çeşitlidir ancak yoğunluğu olumsuz duygular etrafında toplanmaktadır. Duygu kavramlarının geçtiğı cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Ne çok **eğlenmiştik**.”(s.18)

“Dayım çok pişkin, “ **Korkma** enişte,” dedi.”(s.19)

“Gözleri **heyecanla** ısl ısl oluyor.”(s.29)

“Sesi ne **öfkeliydi**, ne de bu durumu kabullenir bir tonda çıkmıştı.”(s.43)

“... anneanneni görmüş ve o anda **aşık** olmuştu.”(s.67)

“Daha da **meraklanmışım**.” (s.67)

“Canım **sıkıldı**.”(s.84)

1.1.7. Yiyecek- İçecek Kavramları

Yiyecek ve içecek kavramlarının, anlatının hem kültürel hem de duygusal bağlamını güçlendirmek amacıyla sıkça kullanıldığı görülmektedir. Yiyecek ve içeceklerle ilgili sözcükler, yalnızca fiziksel bir ihtiyacı karşılamanın ötesinde; aile içi ilişkileri, geleneksel yaşam biçimlerini, sosyal etkileşimleri ve zaman zaman karakterlerin duygusal durumlarını da yansıtmaktadır.

Bu bağlamda Doğan Aksan (2000), dilde kullanılan kelimelerin toplumsal ve kültürel değerlerin birer yansıması olduğunu belirtir ve "yiyecek, içecek adları özellikle halkın günlük yaşantısı ve kültürel geçmişi hakkında önemli ipuçları verir" der (s. 35). Bu bakımdan bu bölümde ilgili eserler yiyecek- içecek kavramları bakımından incelenerek tablo halinde sunulmuş, bulgular ise tablo altında gösterilmiştir.

Tablo 15 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Yiyecek-İçecek Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	YİYECEK-İÇECEK KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Ekmek	13
2.	Çay	1
3.	Şeker	1
4.	Yemek	5
5.	Kahvaltı	2
6.	Simit	2
7.	Yiyecek	1
8.	Ceviz	1

9.	Balık	18
10.	Tavuk	1
11.	Süt	2
12.	Hamsi	1
13.	Su	2
14.	İncir	2
15.	İkram	1
16.	Mama	6
17.	Gazoz	1
TOPLAM:	17	60

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen yiyecek-içecek kavram sayısı 17, tekrar sayısının 60 olduğu görülmüştür. En yüksek sıklıkla tüketilenler tavuk (18 adet) ve ekmek (13 adet) olarak göze çarpmaktadır. Bu durum, çalışma grubunun beslenme alışkanlıklarında tavuk ve ekmeğin temel gıda maddeleri olduğunu göstermektedir. Ayrıca kahvaltılık (2), simit (2), süt (2) ve incir (2) gibi yiyecekler de diğer besinlere kıyasla daha sık tercih edilmektedir.

Çay, şeker, ceviz, balık, hamsi, su, ikram, mama ve gazoz gibi diğer maddelerin tüketim sıklığı ise daha düşüktür. Genel olarak tablo, grup içinde tavuk ve ekmeğin en yaygın ve sık kullanılan besinler olduğunu ortaya koymaktadır. Yiyecek-içecek kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Çöplerin arasında son kullanma tarihi geçmiş **yiyecekler**, **şekere** benzeyen **ilaçlar** olabilirmiş.”(s.12)*

*“Peş peşe “**simit**” diye bağıryorlar.”(s.36)*

*“Doğranmış **ekmekler** havada uçuşuyor.”(s.37)*

*“Bir pınardan **su** getirmesi içinde yardımcısı büyükbabamın büyük büyük büyükbabasını görevlendirmiş.”(s.54)*

*“....bir hamlede **balığı** ikiye böldü.”(s.55)*

Tablo 16 Çat Kapı Dayı Adlı Romanın Yiyecek-İçecek Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	YİYECEK-İÇECEK KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Börek	3
2.	Tuz	8
3.	İçki	1
4.	Yemek	9
5.	Fındık	1
6.	Ceviz	1
7.	İlaç	1
8.	Dut	1
9.	Vişne	1
10.	Erik	1
11.	Kek	6
12.	Süt	7
13.	Ekmek	5
14.	Sigara	5
15.	Armut	1
16.	Köfte	6
17.	Kahvaltılık	1
18.	Fasulye	1
19.	Domates	1
20.	Bamya	3
21.	Ayran	8
22.	Çorba	2
23.	Pilav	1
24.	Kahve	1
25.	Tost	4
26.	Kaşar	1
27.	Portakal	1
28.	Su	1
29.	Bulgur Pilavı	1
TOPLAM:	29	83

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen yiyecek-içecek kavram sayısı 29, tekrar sayısının 83 olduğu görülmüştür. En sık kullanılan öğelerin başında yemek (9), ayran (8), tuz (8), süt (7), kek (6), köfte (6), ekmek (5) ve sigara (5) gelmektedir. Sigara

kavramı ve içki kavramı çocuk kitaplarında yer almaması konusunda dikkat edilmelidir. Bu sonuçlar, katılımcıların günlük yaşamlarında özellikle temel ve pratik gıdaları sıkça tükettiklerini göstermektedir.

Özellikle yemek, genel bir başlık olarak öne çıkmakta ve ana öğünlerin önemine işaret etmektedir. Ayran ve süt, içecek tercihlerinde ön planda yer alırken, tuzun 8 kez geçmesi yemeklere lezzet verme alışkanlığının oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Kek ve köfte gibi hazır ya da ev yapımı ürünlerin sıklığı ise bu tür besinlerin pratikliğinden kaynaklı tercih edildiğini düşündürmektedir. Daha az tekrar eden öğeler (örneğin içki, ceviz, domates, kahve, portakal vb.) bireysel tercihlere veya daha sınırlı tüketim durumlarına işaret etmektedir.

Genel olarak tablo, grubun beslenme alışkanlıklarında günlük ve geleneksel gıdaların ağırlıklı olarak yer aldığını, ayrıca bazı tüketim kalemlerinin (tuz, sigara gibi) dikkat çekecek düzeyde tekrar ettiğini ortaya koymaktadır. Yiyecek-içecek kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*Asıl hedefi olan **keke** ulaşmak için önünde hiçbir engel kalmamıştı. (s.51)*

*Tıkırtı çıkarmamaya çalışarak **süt** ısıtıyorum. (s.59)*

*Küçük kutudan bir tane **sigarayla**, gümüş rengi, eski bir çakmak çıkardı. (s.65)*

*Dolapta biraz **köfte** buldum. (s.73)*

***Ekmek** doğrayayım mı, abla? (s.74)*

***Tuzlar** güverteye taşmış. (s.80)*

Tablo 17 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Yiyecek-İçecek Kavramları ve Tekrar sıklığı

SIRA	YİYECEK-İÇECEK KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Ekmek	4
2.	Yumurta	4
3.	Su	8

4.	Çay	23
5.	Tatlı	4
6.	Şeker	3
7.	Cips	8
8.	Gazoz	1
9.	Fıstık	1
10.	Kuşkonmaz	2
11.	Mantar	2
12.	Omlet	4
13.	Yabanmersini	2
14.	Çorba	4
15.	Tuz	1
16.	Meyve	1
17.	Sebze	1
18.	Kiraz	1
19.	Domates	3
20.	Kahve	9
21.	Sandviç	2
22.	Zeytin	2
23.	Salam	1
24.	Peynir	4
25.	Süt	1
26.	Balık	4
27.	Yemek	8
28.	İlaç	1
29.	Kahvaltı	2
30.	Patlıcan	1
31.	Dolma	4
32.	İçliköfte	2
33.	Salata	1
34.	Badem	1
35.	Kurabiye	7
36.	Pasta	1
37.	Tiramisu	5
38.	Hamur	4
39.	Limon	1
40.	Börek	2
TOPLAM:		140

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen yiyecek-içecek kavram sayısı 40, tekrar sayısının 140 olduğu görülmüştür. Çay (23), kahve (9), su (8), yemek (8), cips (8) ve kurabiye (7) en sık karşılaşılan öğeler arasında yer almaktadır. Bu durum, çalışma grubunun hem günlük alışkanlıklarına hem de atıştırma tercihleriyle şekillenen beslenme düzenine ışık tutmaktadır.

Çay, en yüksek tekrar sayısına sahiptir ve bu, geleneksel bir içecek olarak günlük yaşamda ne kadar baskın bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Kahve de benzer şekilde, sıklıkla tüketilen bir içecektir. Su tüketimi (8 kez) ise olumlu bir gösterge olup, bireylerin sıvı alımına dikkat ettiğini düşündürmektedir. Cips, kurabiye, tatlı, tiramisu ve pasta gibi şekerli ve yüksek kalorili yiyeceklerin dikkat çekici şekilde tekrar ettiği görülmektedir.

Bu da grubun atıştırma ve tatlı tüketimine eğilimli olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, sebze (1), meyve (1), salata (1) gibi sağlıklı alternatiflerin düşük sayıda geçmesi, dengeli beslenme açısından dikkat edilmesi gereken bir durumu yansıtmaktadır. Yumurta, ekmek, omlet, çorba, peynir, balık, hamur, dolma, içli köfte gibi temel veya geleneksel yiyeceklerin orta düzeyde tekrarlanması, grubun hem ev yapımı hem de besleyici öğelere belli ölçüde yer verdiğini göstermektedir.

Ayrıca ilaç gibi sağlıkla ilgili bir öğenin de tabloda yer alması, bu tür çalışmalarda beslenmenin yanında bireylerin genel yaşam pratiklerinin de izlendiğini göstermektedir. Sonuç olarak, bu tablo bireylerin beslenme ve tüketim tercihlerinde: Sıcak içeceklerin ve atıştırmalıkların ön planda olduğunu, Şekerli/işlenmiş gıdaların sıkça tercih edildiğini, Geleneksel ve temel gıdalara belli ölçüde yer verildiğini, Sebze, meyve gibi sağlıklı öğelerin ise görece düşük oranda temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Yiyecek-içecek kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Çayları gelmişti.” (s.43)

“Şeker atmayı bile unutmuştu.” (s.46)

“...Bir cips kapıp kaçtı.” (s.60)

“Bambu tabaktan bir **yabanmersini** alıp ağzına attı Şef.” (s.67)

“**Tatlıyı** unuttun.” (s.68)

“Ben **dolma** yaparken aramıştı.”(s.162)

“**Tiramusu** iste ondan.”(s.165)

“Kılavuz kız, **çorba** servisi yapıyordu.”(s.65)

1.1.8. Eşya Kavramları

Kelimelerin hayatımızda kullanım sıklığı değişiklik gösterir. Kullanım sıklığının değişmesinin ise bazı nedenleri olmaktadır. Kelimelerin kullanımı ortamdan ortama değişiklik gösterebilir. Bunda kişinin yaşı, eğitim seviyesi, kültür düzeyi, bulunduğu çevre, okuma itiyadı ve yetenekleri de etkili olabilmektedir (Aksan, 2000: 19-20) Aksan’ın vurguladığı gibi, kelime kullanımındaki bu çeşitlilik, dilin hem bireysel hem toplumsal bir araç olduğunu; bireyin zihinsel, sosyal ve kültürel dünyasının bir yansıması olarak şekillendiğini göstermektedir. Bu amaçla ilgili eserlerde yer alan eşya kavramları ve kullanım sıklığı belirlenerek tablo şeklinde gösterilmiş ve bulgular tablo altında ifade edilmiştir:

Tablo 18 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Eşya Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	EŞYA KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Daire	15
2.	Kutu	1
3.	Ev	13
4.	Okul	5
5.	Servis	2
6.	Apartman	11
7.	Park	1
8.	Saçak	2
9.	Pencere	22
10.	Kapı	11
11.	Top	8
12.	Battaniye	8
13.	Çim	10
14.	Cam	11
15.	Kumaş	1
16.	Pervaz	4

17.	Minder	1
18.	Çöp	6
19.	Araba	13
20.	Çanta	7
21.	Anahtar	1
22.	Kilit	1
23.	Pelerin	14
24.	Duvar	15
25.	Perde	5
26.	Masa	5
27.	İğne	5
28.	Şişe	2
29.	Sandalye	1
30.	Koltuk	7
31.	Kitaplık	3
32.	Kanepe	1
33.	Taksi	3
34.	Düğme	3
35.	Sofra	4
36.	Ok	1
37.	Anten	1
38.	Çöplük	14
39.	Kapak	7
40.	Demir	10
41.	Kâğıt	7
42.	Bisiklet	1
43.	Dükkân	4
44.	Şapka	8
45.	Siperlik	1
46.	Kaldırım	1
47.	Mendil	2
48.	Taş	4
49.	Kilim	1
50.	Çay Takımı	1
51.	Elbise	1
52.	Kap	7
53.	Pantolon	1
54.	Saç Tokası	1

55.	Boncuk	1
56.	İp	1
57.	Kolye	1
58.	Nazar Boncuğu	1
59.	Tel	5
60.	Çeşme	2
61.	Bardak	1
62.	Market	2
63.	Beşik	1
64.	Naylon Torba	1
65.	Parmaklık	2
66.	Panayır	1
67.	Otomobil	3
68.	Kese Kâğıdı	1
69.	Seyyar Arabası	2
70.	Kürek	1
71.	Bagaj	1
72.	Sepet	2
73.	Paket	1
74.	Torba	1
75.	Poşet	2
76.	Heykel	1
77.	Saat	1
78.	Çatı	3
79.	Tezgah	1
80.	Kamyonet	7
81.	Futbol Sahası	1
82.	Fırça	1
83.	Toprak	4
84.	Pike	2
85.	Kılıç	1
86.	Arsa	1
87.	Şort	1
88.	Televizyon	1
89.	Kitap	1
90.	Poster	3
91.	Çerçeve	1
92.	Fotoğraf	4

93.	Bilgisayar	1
94.	Dergi	1
95.	Resim	1
96.	Gemi	1
97.	Tasma	3
98.	Kasa	4
99.	Makas	3
100.	Sopa	2
101.	Vazo	2
102.	Büfe	1
103.	Kase	1
104.	Tepsi	1
105.	Etek	1
106.	Lastik	1
107.	Bilet	1
108.	Karnaval	1
109.	Teneke	1
110.	Çuval	1
111.	El Arabası	1
112.	Gazoz Kutusu	1
113.	Servis Aracı	1
114.	Ayakkabı	1
115.	Ayakkabılık	1
TOPLAM:	115	397

Sokağın Kuyruğu adlı Öyküde geçen eşya kavram sayısı 115, tekrar sayısının 397 olduğu görülmüştür. Tabloda en çok tekrar eden sözcükler arasında pencere (22), daire (15), duvar (15), perde (15), ev (13), araba (13), çanta (13), apartman (11), park (11), kapı (11), kumaş (11), top (11), cam (10), çim (10), anten (10) yer almaktadır. Bu veriler, çalışmada mimari ve çevresel unsurların öne çıktığını göstermektedir.

Özellikle pencere, daire, duvar ve perde gibi yapı elemanları sıkça vurgulanırken; ev, apartman ve park gibi yaşam alanları da yoğun şekilde yer almaktadır. Ayrıca, araba ve çanta gibi günlük yaşamda sık kullanılan nesnelerin de önemli sıklıkta geçmesi, katılımcıların gündelik hayatına dair ipuçları sunmaktadır. Genel olarak tablo, çalışma grubunun yaşam alanları ve çevresine ait temel nesnelere yoğunlaştığını; bu alanlarda çeşitli objelerin ve mekânların sıkça tekrarlandığını

nesnel biçimde ortaya koymaktadır. Eşya kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“İkisinin boynunda birer **kolye** vardı.” (s.31)

“Biz pençelerimizle **naylon torbaları** parçalayalım.” (s.34)

“Teyze aşağıya **sepetini** sarkıtmıştı.” (s.44)

“Şimdi **masada**, o çerçeve yok.” (s.57)

“**Pelerinini** açıp havalanıyor.”

(s.66)

“Üzerinde mavi, askılı bir **elbise** vardı.” (s.30)

Tablo 19 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Eşya Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	EŞYA KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Cam	2
2.	Pencere	11
3.	Pervaz	1
4.	Halı	5
5.	Saçak	4
6.	Teneke	1
7.	Atkı	5
8.	Gazete	15
9.	Sehpa	2
10.	Fincan	4
11.	Tabak	7
12.	Yün Çilesi	3
13.	Duvar	8
14.	Saat	3
15.	Telefon	4
16.	Gemi	3
17.	Telsiz	2
18.	Şiş	2
19.	İp	6
20.	Sepet	4
21.	Masa	30
22.	Defter	4
23.	Kapı	41

24.	Tepsi	2
25.	Kaldırım	1
26.	Ayna	5
27.	Çanta	1
28.	Tasma	1
29.	Zincir	3
30.	Oyuncak	1
31.	Eşik	1
32.	Etek	2
33.	Koltuk	7
34.	Pipo	6
35.	Lületaşı	4
36.	Puf	1
37.	Ampul	1
38.	Bardak	3
39.	Tül	2
40.	Perde	2
41.	Buzdolabı	5
42.	Kanepe	4
43.	Kalem	1
44.	Makine	10
45.	Sandalye	7
46.	Bilgisayar	7
47.	Televizyon	2
48.	Kitap	9
49.	Kapak	5
50.	Tekerlek	4
51.	Kitaplık	3
52.	Çalışma Masası	2
53.	Taş	8
54.	Ranza	1
55.	Yatak	4
56.	Kulübe	2
57.	Terlik	4
58.	Eşofman	2
59.	Pabuçluk	2
60.	Ayakkabı	2
61.	Merdiven	8

62.	Demir	3
63.	Şemsiye	1
64.	Hırka	6
65.	Lamba	10
66.	Tırabzan	3
67.	Havlu	4
68.	Şişe	2
69.	Kavanoz	1
70.	Tezgah	2
71.	Kap	12
72.	Dolap	4
73.	Bisiklet	5
74.	Anahtar	6
75.	Kutu	9
76.	Kapı Zili	2
77.	Kazak	1
78.	Afiş	9
79.	Karton	7
80.	Paket Lastiği	3
81.	Rulo	2
82.	Gidon	1
83.	Yazıcı	1
84.	Fotoğraf	5
85.	Kart	1
86.	Abajur	3
87.	Çember	1
88.	Tüp	1
89.	Plastik	2
90.	Altlık	3
91.	Çamaşır	4
92.	Tekerlekli Araç	1
93.	Tabure	1
94.	Alet	1
95.	Tavan	2
96.	Kül Tablası	1
97.	Çakmak	21
98.	Elbise	5
99.	Palto	1

100.	Kostüm	4
101.	Giysi	1
102.	Kumaş	2
103.	Pantolon	2
104.	Ceket	2
105.	Kıyafet	2
106.	Boya Kalemi	1
107.	Para	4
108.	Balta	1
109.	Sap	1
110.	Jöle	1
111.	Çatal	1
112.	Bıçak	1
113.	Pabuç	1
114.	Ekmeklik	1
115.	Tava	1
116.	Sabahlık	1
117.	Pano	1
118.	Zil	4
119.	Gözetleme Deliği	1
120.	Elektrik Direği	1
121.	Okul Servisi	1
122.	Kafes	4
123.	Kaşık	1
124.	Kase	1
125.	Sofra	3
126.	Denizaltı	2
127.	Sandık	1
128.	Deniz Feneri	1
129.	Şapka	1
130.	Gözlük	2
131.	Cüzdan	1
132.	Mendil	1
133.	Kağıt	1
134.	Musluk	1
135.	Kulaklık Kablosu	1
136.	Gömlek	2
137.	Çerçeve	1

Gündelik yaşamda sık karşılaşılan somut nesnelere dair bir dağılım sunmaktadır. Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen eşya kavram sayısı 137, tekrar sayısının 508 olduğu görülmüştür. En çok tekrar eden nesneler arasında kapı (41), masa (30), çakmak (21), gazete (15), kap (12), kitap (9), afiş (9) gibi eşyalar yer almaktadır. Bu durum, mekâna bağlılık ve ev içi yaşantının yoğunluğu hakkında ipuçları vermektedir. Ayrıca, liste giyim (elbise, kazak, pantolon), mutfak eşyaları (tabak, fincan, çatal), teknoloji ürünleri (bilgisayar, yazıcı) gibi çeşitli temaları kapsamakta; mekân, kullanım alanı ve işlev çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

Bu türden analiz, özellikle çocuk edebiyatında geçen nesnelerin yoğunluk analizinde ya da kavram gelişimi çalışmalarında kullanılabilir. Liste, gözlem yapılan metin ya da ortamın fiziksel ve işlevsel zenginliğini yansıtmaktadır. Eşya kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Babam, **gazetesinin sayfasını** hışırdatarak çeviriyor.” (s.24)

“Doğruca odamıza gidip, çalışma **masama** bırakıyorum hepsini.” (s.25)

“Esra, “Hadi ne duruyorsunuz?” deyince, **pabuçluktan ayakkabılarımızı** alıyorum.” (s.32)

“**Masa lambasının** ışığı **atkının** bir bölümünü aydınlatıyor, gerisi karanlıkta.” s.(62)

“**Sabahlığının** yakasını düzelterip, bileğindeki **saate** baktı.” (s.74)

“**Kapı** çalınca hemen kalktım.” (s.82)

“**Kitaplığımdaki kitaplara** göz attım.”(s.91)

“Bir süre sonra Esra, **cep telefonuma** mesajlar göndermeye, gönlümü almak için anlamlı sözler yazmaya başladı.”(s.108)

Tablo 20 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Eşya Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	EŞYA KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Merdiven	5
2.	Saat	13
3.	Kapı	40
4.	Örtü	1
5.	Mask	5

6.	İp	1
7.	Topaç	1
8.	Sap	1
9.	Şemsiye	8
10.	Kılıç	4
11.	Ambulans	1
12.	Hançer	1
13.	Terlik	5
14.	Perde	3
15.	Koltuk	12
16.	Masa	32
17.	Halı	2
18.	Toka	1
19.	Balmumu	1
20.	Yatak	4
21.	Kuşak	2
22.	Çatal	1
23.	Gazete	9
24.	Sandalye	30
25.	Tabak	10
26.	Bıçak	6
27.	Sehpa	2
28.	Tahta	5
29.	Balon	2
30.	Kalem	7
31.	Tablo	1
32.	Bardak	7
33.	Folyo	2
35.	Defter	19
36.	Maske	1
37.	Pencere	17
38.	Tuval	4
39.	Fincan	7
40.	Bulaşık makinesi	1
41.	Tulum	4
42.	Pano	2
43.	Resim	6
44.	Ses kayıt cihazı	5

45.	Gömlek	9
46.	Ayakkabı	28
47.	Telefon	18
48.	Otobüs	10
49.	Bank	10
50.	Lastik	1
51.	Otomobil	11
52.	Radyo	1
53.	Lokomotif	1
54.	Cam	5
55.	Çanta	14
56.	Fren	2
57.	Cihaz	1
58.	Kitap	44
59.	Tıkaç	1
60.	Taş	4
61.	Etek	4
62.	Yelken	3
63.	Çakmak	1
64.	Sarkaç	1
65.	Bisiklet	3
66.	Poşet	1
67.	Şişe	3
68.	Paket	5
70.	Pike	1
71.	Dürbün	1
72.	Minder	3
73.	Vagon	1
74.	Tren	1
75.	Baraka	3
76.	Kase	1
77.	Tencere	2
78.	Tava	1
79.	Sopa	1
80.	Olta	1
81.	Sepet	4
82.	Zil	5
83.	Kulaklık	3

84.	Piyano	3
85.	Konçerto	1
86.	Albüm	1
87.	Keman	1
88.	Gözlük	3
89.	Kemer	1
90.	Cüzdan	1
91.	Sayfa	7
92.	Kasa	2
93.	Pantolon	3
94.	Fırça	2
95.	Müzik çalar	1
96.	Boya tüpü	1
97.	Palet	1
98.	Boya	4
99.	Kilit	1
100.	Anahtar	1
101.	Makine	3
102.	Kavanoz	1
103.	Buz Dolabı	1
104.	Dolap	4
105.	Telsiz	1
106.	Ahize	1
107.	Tiner	1
108.	Çizme	1
109.	Mektup	1
110.	Kitaplık	3
111.	Peçete	3
112.	Top	1
113.	Tezgâh	3
115.	Tekne	1
116.	Sprey	2
117.	Ayraç	1
118.	Şarj	2
119.	Giysi	1
120.	Kasnak	1
121.	Bez	1
122.	Çit	1

123.	Direk	3
124.	Tente	1
125.	Tabela	1
126.	Ocak	1
127.	Pervaz	1
128.	Ahşap	1
129.	Kepen	1
130.	Raf	1
131.	Mum	1
132.	Lamba	1
133.	Metal	1
134.	Valiz	1
135.	Taksi	3
136.	Heykel	1
137.	Ayna	3
138.	Sabahlık	2
139.	Pijama	1
140.	Kağıt	4
141.	Kaldırım	1
142.	Tabanca	1
143.	Para	4
144.	İğne	1
145.	Fırın	1
146.	Tepsi	1
148.	Tutkal	1
149.	Bağcık	1
150.	Oklava	1
151.	Kapak	2
152.	Televizyon	6
153.	Orkestra	1
154.	Yastık	1
155.	Kumanda	2
156.	Pedal	2
157.	elbise	2
TOPLAM:		152
		772

Bu metindeki nesnelerin dağılımı, gündelik hayatın çeşitli yönlerini temsil etmektedir. Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen eşya kavram sayısı 152, tekrar

sayısının 772 olduğu görülmüştür. En fazla tekrar eden nesneler kitap (44), masa (32), sandalye (30), ayakkabı (28), defter (19) ve telefon (18) gibi unsurlardır. Bu durum, metinde özellikle eğitim, iletişim ve günlük ev yaşamına dair öğelerin ön planda olduğunu göstermektedir. Ev içi yaşama dair masa, koltuk, yatak, perde, dolap, bardak ve tabak gibi nesnelerin çokça yer alması, anlatının iç mekânlara yoğunlaştığını düşündürmektedir.

Öte yandan kitap, defter, kalem ve kitaplık gibi öğelerin sık geçmesi, öğrenme ve yazılı iletişim temalarına dikkat çekmektedir. Gömlek, ayakkabı, elbise, pantolon gibi kıyafet unsurlarının tekrar edilmesi, dış görünüş ve kişisel bakımın da metinde yer bulduğunu göstermektedir. Telefon, televizyon, makine, kumanda ve şarj gibi teknolojik aletlerin varlığı ise modern yaşamın teknik yönlerini yansıtırken; otobüs, otomobil, bisiklet, tren gibi ulaşım araçları, hareket ve seyahatin de metinde yer aldığını göstermektedir. Genel olarak bu nesnelerin çeşitliliği, metnin gündelik hayatın farklı yönlerini kapsayıcı biçimde ele alındığını ve yaşamın tüm alanlarına dair bir tasvir sunulduğunu göstermektedir. Eşya kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Başını çevirip **pencereye** baktı.” (s.24)*

*“Mine boşalmış **bardağıyla** mutfığa yöneldi.” (s.25)*

*“Burge, **eteğini** Bobo’nun dişlerinden kurtardı.” (s.49)*

*“**Kalem** elinden düştü.” (s.61)*

*“Elini kırmızı **pantolonunun** arka cebine attı.” (s.80)*

*“Cem **defterini** hızlıca taradı.” (s.93)*

*“Ellerini kenetlemiş, oturduğu **sandalyeyi** sağa sola çeviriyordu.” (s.111)*

*“Geriye dönüp bakınca, **kılıcın** parıldayan metalini görüyordu.” (s.123)*

*“Öğretmenin üstünde siyah bir **elbise** vardı.” (s.146)*

*“**Telefonu** kapatırken, Feridun’un yüzüne bakakaldı.” (s.146)*

1.1.9. Mekân Kavramları

İncelenen metinlerde mekân kavramları, hem olayların geçtiği fiziksel çevreyi tanımlamak hem de karakterlerin ruh hâlini ve toplumsal ilişkilerini yansıtmak

amacıyla önemli bir anlatı unsuru olarak kullanılmıştır. Berna Moran (2001), mekânın sadece bir arka plan olmadığını, aynı zamanda olayların oluş biçimini ve karakterlerin davranışlarını etkileyen belirleyici bir unsur olduğunu ifade eder (s. 98). Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, çocuk edebiyatı metinlerinde kullanılan mekânların öykülerin anlam katmanlarını derinleştirdiği görülmektedir. Bu amaçla bu ilgili eserlerdeki mekân kavramları ve tekrar sıklığı incelenerek tablo halinde gösterilmiştir. Bulgular ise tablo altında gösterilmiştir.

Tablo 21 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Mekân Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	MEKÂN KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Daire	2
2.	İstanbul	4
3.	Ankara	2
4.	Apartman	1
5.	Bahçe	24
6.	Park	8
7.	Ev	25
8.	İçeri	2
9.	Oda	11
10.	Sokak	27
11.	Dünya	1
12.	Kaldırım	2
13.	Köşe	1
14.	Salon	5
15.	Şehir	2
16.	Semt	1
17.	Dükkân	3
18.	Üniversite	2
19.	Mutfak	2
20.	Market	3
21.	Panayır	1
22.	Mahalle	2
23.	Bagaj	1
24.	Arsa	5
25.	Okul	8

26.	Otel	1
27.	Saha	1
28.	Kat	1
29.	Yol	1
30.	Balkon	1
31.	Dışarı	2
32.	Koridor	1
TOPLAM:	32	148

Sokağın Kuyruğu Adlı Öyküde geçen mekân kavram sayısı 32, tekrar sayısının 148 olduğu görülmüştür En çok tekrar eden mekân sözcükleri “sokak” (27), “ev” (25), “bahçe” (24), “oda” (11), “okul” (8) ve “park” (8) olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, anlatıların daha çok gündelik yaşam, yerel çevre ve sosyal alanlarda geçtiğini göstermektedir.

“Ev”, “oda” ve “bahçe” gibi iç mekânlar bireysel yaşamı yansıtırken; “sokak”, “okul” ve “park” gibi dış mekânlar toplumsal etkileşimi işaret etmektedir. Ayrıca “İstanbul”, “Ankara”, “şehir” ve “mahalle” gibi yer adlarının varlığı, metnin kentsel bir bağlamda geçtiğine dair ipuçları vermektedir. Elde edilen bulgular, anlatılarda hem bireysel hem de toplumsal mekânların dengeli bir şekilde yer aldığını ortaya koymaktadır. Mekân kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“İsmet Babayla Nesrin Annenin tayini çıkınca taşındık **İstanbul’a.**” (s.5)*

*“İyi ki bir yuvan var yoksa seni **sokaklarda** rahat bırakmazlardı.” (s.11)*

*“Yine hep birden odanın öteki **penceresine** geçtik.” (s.16)*

*“**Okuldaki** çocuklar arkadaşlarını neden anne ve babalarının mesleklerine göre seçiyor?” (s.46)*

*“Annesi **salonda** televizyon seyreder.” (s.56)*

Tablo 22 Çatı Kapı Dayım Adlı Öykünün Mekân Kavramı ve Tekrar Sıklığı

SIRA	MEKÂN KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Bahçe	18
2.	İçeri	9
3.	Dışarı	9
4.	Sokak	9
5.	Mutfak	10
6.	Sınıf	2
7.	Okul	7
8.	Hindistan	1
9.	Afrika	3
10.	Tayland	1
11.	Tunus	1
12.	Liman	4
13.	Bar	2
14.	Salon	9
15.	Apartman	3
16.	Koridor	1
17.	Bina	2
18.	Aşağı	3
19.	Oda	7
20.	Garaj	4
21.	Depo	7
22.	Daire	2
23.	Yuva	3
24.	Balkon	2
25.	Hol	2
26.	Kasaba	6
27.	Banyo	1
28.	Büfe	2
29.	İstanbul	6
30.	Şehir	1
31.	Mahalle	1
32.	Dükkân	1
33.	Yurt dışı	1
34.	Park	1
35.	Kantin	1

36.	Çarşı	1
37.	Ambar	3
38.	Güverte	1
39.	Kıyı	2
40.	Çin	2
41.	Ülke	1
42.	Ümit Burnu	1
43.	Vietnam	1
44.	Büfe	1
45.	Deniz	3
TOPLAM:		155

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen eşya kavram sayısı 45, tekrar sayısının 155 olduğu görülmüştür. Çalışmada en çok tekrar edilen mekân adlarının bahçe (18), mutfak (10), salon (9) ve sokak (9) olduğu görülmektedir. Bu durum, bireylerin yaşam alanları içerisindeki gündelik mekânlara daha fazla atıfta bulunduğunu göstermektedir.

Ayrıca, İstanbul (6), kasaba (6) ve oda (7) gibi hem yerleşim hem de iç mekânlara yönelik sözcüklerin sık kullanılması, metinde kişisel ve toplumsal yaşam alanlarının dengeli biçimde temsil edildiğini düşündürmektedir. Mekân adlarının çeşitliliği, katılımcıların çevresel farkındalığının geniş bir yelpazeye yayıldığını ortaya koymaktadır. Mekân kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*Gemiye Kuzey **Afrika** kıyısında, Tunus **Limanı'nın** açığında demirledik.*
(s.16)

*Doğruca **odamıza** gidip, çalışma masama bırakıyorum hepsini.* (s.26)

*Eren'le Sercan **depo** kapısı önündeki basamaklardaydı.* (s.37)

*İtiraz etmiyor **salona** yöneliyor.* (s.63)

*Gençliğinde, **İstanbul'da** sinemacılarla çalışmış.* (s.66)

***İstanbul'dan kasabaya** geri dönmüş.* (s.70)

Babamın henüz boşalmamış çorba kâsesiyle tabağını alıp, bir şey demeden mutfağa yöneldi. (s.88)

Tablo 23 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Mekân Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	MEKÂN KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Yatak Odası	1
2.	İçeri	1
3.	Koridor	4
4.	Bahçe	14
5.	Salon	8
6.	Ev	18
7.	Kapı Eşiği	3
8.	Okul	35
9.	Mutfak	10
10.	Cadde	5
11.	Sahil	5
12.	Şehir	7
13.	Kıyı	4
14.	Vadi	11
15.	Bölge	2
16.	Ülke	3
17.	Dünya	5
18.	Park	2
19.	Büfe	1
20.	Orman	4
21.	Köy	7
22.	Rusya	5
23.	Nehir	3
24.	Site	2
25.	Adana	8
26.	Kafeterya	9
27.	Oda	8
28.	Sınıf	1
29.	Doğu Avrupa	1
30.	Mahalle	2
31.	Balkon	1

32.	Üniversite	1
33.	Fakülte	2
34.	Kulübe	13
35.	Tarla	3
36.	Yemekhane	1
37.	Semt	1
38.	Kasaba	1
39.	İstanbul	3
40.	Sokak	4
41.	Lavabo	1
42.	İngiltere	7
43.	Mağara	2
44.	Pastane	2
45.	Kütüphane	11
46.	Amerika	1
47.	Atölye	2
48.	Londra	1
49.	Şirket	1
50.	Kafe	1
51.	Teras	1
52.	Kahvehane	1
Toplam:	52	250

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen eşya kavram sayısı 52, tekrar sayısının 250 olduğu görülmüştür. Veri setinde en sık tekrar eden mekân adı okul (35 kez) olmuştur. Bu sonuç, bireylerin zihinsel ya da deneyimsel bağlamda eğitsel kurumlarla yoğun ilişkide olduklarını göstermektedir. Ev (18) ve bahçe (14) gibi özel yaşam alanları da dikkat çekecek düzeyde öne çıkmıştır. Kulüp (13), kütüphane (11), mutfak (10) gibi hem sosyal hem de işlevsel alanların da sık kullanılması, bireylerin günlük yaşantılarında hem bireysel hem kamusal alanları aktif şekilde deneyimlediklerini ortaya koymaktadır.

Ayrıca İngiltere (7), Rusya (5), İstanbul (3) gibi yer adlarının tekrar etmesi, veride uluslararası ve yerel ölçekli coğrafi farkındalık bulunduğunu göstermektedir. Köy (7) ve kasaba (1) gibi yerleşim türleriyle birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların kentsel ve kırsal yaşam alanlarına dengeli biçimde atıfta bulundukları

gözlemlenmektedir. Mekân kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Babasını uyandırmak için yatak **odasının** kapısını hafifçe araladı.” (s.11)*

*“**Çayırılığa** ulaştıklarında, tok sesle haykırının bir cüce olduğunu görünce, üçü de çok şaşırıldı.” (s.51)*

*“Birçok **ülkeyi** dolaştım.” (s.54)*

*“Onu şef, **Rusya’da** bir nehrin **kıyısında** buldu.” (s.66)*

*“...**evi** çevreleyen **bahçeyi** dolaşmış.” (s.75)*

*“Tabelasında “Hugo’nun Yeri” yazan çay **bahçesi**, bir duvar ya da çitle çevrilmemişti.” (s.99)*

*“**Yemekhanenin** küçük pencerelerinden içerideki mumların titrek ışığı görünüyordu.” (s.121)*

*“Zayıf bir olasılık ama **kütüphaneleri** dolaşacağım.” (s.151)*

1.1.10. Akrabalık Kavramları

Temel söz varlığının bir ögesi olan akraba kavramı TDK Güncel Sözlükte “1. Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler, 2. Oluşma yönünden aynı kaynağa bağlı olan şeyler.” Şeklinde tanımlanmıştır (<https://sozluk.gov.tr/>). Akrabalık kavramlarının metinlerde sadece anlatı unsuru olarak değil, aynı zamanda değer aktarımı ve sosyal aidiyetin kurulması bakımından da etkili bir işlevi olduğu görülmektedir. Bu bölümde ilgili eserlerde akrabalık kavramları bakımından incelenerek tablo halinde gösterilmiştir. Bulgular ise tablo altından gösterilmiştir.

Tablo 24 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Akrabalık Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	AKRABALIK KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Teyze	28
2.	Anne	18
3.	Baba	7
4.	Amca	9
5.	Kardeş	4
6.	Çocuk	1
TOPLAM:	6	67

Sokağın Kuyruğu adlı romanda geçen eşya kavram sayısı 6, tekrar sayısının 67 olduğu görülmüştür. En sık geçen aile bireyi “teyze” (28 kez) olmuştur. Bunu sırasıyla anne (18) ve amca (9) izlemektedir. Bu durum, özellikle “teyze” kavramının bireylerin sosyal ve kültürel hafızalarında önemli bir yer tuttuğunu düşündürebilir. Anne ve baba gibi çekirdek aile bireyleri de yüksek frekansla yer alsa da, teyze gibi geniş aile üyelerinin daha çok tekrar etmesi, veri kaynağının duygusal yakınlık ya da anlatı bağlamında geniş aile ilişkilerine daha fazla yer verdiğini gösterir.

Kardeş ve çocuk gibi bireylerle ilgili sözcükler ise daha düşük oranda yer almıştır. Bu da, çalışmanın ya da metnin odağının daha çok yetişkin bireyler ve özellikle kadın akrabalar etrafında şekillendiğine işaret eder. Bu dağılım, aile içi rollerin algılanışı veya metindeki kişilerarası ilişkilerin kimlere odaklandığı konusunda fikir vermektedir. Akrabalık kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Fatoş **teyze** Potos’u çok seviyor.” (s.14)*

*“Yaşar **Babayla** Yıldız **anne** ise İstanbul’daki ikinci annemdir.” (s.6)*

*“Yavaş yavaş ayağını sürüyerek itiyordu arabasını Balık **Amca**.” (s.43)*

Tablo 25 Çat Kapı Dayım Adlı Öykünün Akrabalık Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	AKRABALIK KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Anne	112
2.	Baba	78
3.	Dayı	148
4.	Kardeş	22
5.	Anneanne	9
6.	Yeğen	3
7.	Kız	4
8.	Abla	26
9.	Enişte	9
10.	Teyze	13
11.	Amca	2
12.	Kuzen	2
13.	Dede	21
14.	Oğul	6
15.	Kayınço	3
16.	Hala	2
TOPLAM:	16	460

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen Akrabalık kavram sayısı 16, tekrar sayısının 460 olduğu görülmüştür. En yüksek sıklıkla geçen aile bireyi “dayı” (148 kez) olmuştur. Bunu “anne” (112 kez) ve “baba” (78 kez) takip etmektedir. Bu durum, çalışmanın ya da metnin geniş aile ilişkilerine ve özellikle erkek akrabalara önemli ölçüde odaklandığını göstermektedir.

Orta sıklıkta “abla” (26) ve “kardeş” (22) gibi çekirdek aile bireyleri bulunurken, “dede” (21) ve “teyze” (13) gibi daha uzak akraba figürleri de anlamlı bir şekilde temsil edilmektedir. Daha az sayıda geçen “anneanne”, “enişte”, “kız”, “oğul”, “yeğen”, “kayınço”, “amca”, “hala” ve “kuzen” gibi üyeler, aile yapısının farklı katmanlarını yansıtmaktadır.

Genel olarak, veri geniş ve karmaşık bir aile yapısının farklı bireylerini kapsamakta olup, özellikle “dayı”, “anne” ve “baba” odaklı bir kullanımın hakim olduğu görülmektedir. Bu da metnin aile ilişkileri ve akrabalık bağları üzerine yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Akrabalık kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“İşte o anda **kardeşimi** anlıyorum.” (s.26)

“**Annemin** kek yaptığını bilmiyordum.” (s.36)

“Kapıyı açıp da hepimizi birden karşısında bulan Perihan **Teyze** şaşırmıştı.”
(s.44)

“Bakkal Hüseyin **amcadan** karton kutu ister.” (s.44)

“**Deden** bütün umudunu **dayına** bağlamıştı.” (s.69)

Tablo 26 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Akrabalık Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	AKRABA KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Baba	119
2.	Abi	9
3.	Anne	56
4.	Kız	2
5.	Koca	1
6.	Oğul	26
7.	Kardeş	11
8.	Evlat	9
9.	Yeğen	3
10.	Abla	15
11.	Kuzen	7
12.	Teyze	25
13.	Enişte	19
14.	Amca	4
15.	Anneanne	1
TOPLAM:	15	307

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen akrabalık kavram sayısı 15, tekrar sayısının 307 olduğu görülmüştür. En sık kullanılan aile bireyi teriminin “baba” (119 kez) olduğunu göstermektedir. Bunu “anne” (56 kez) ve “oğul” (26 kez) takip etmektedir. Bu durum, çalışmanın ya da metnin aile içindeki özellikle ebeveyn ve çocuk ilişkilerine odaklandığını göstermektedir. Orta sıklıkta “teyze” (25), “enişte” (19), “abla” (15), “kardeş” (11) gibi geniş aile ve kardeşlik kavramları yer almakta, bu da aile bağlarının geniş bir yelpazede ele alındığını ortaya koymaktadır.

Daha az sıklıkla geçen “kuzen”, “amca”, “yeğen”, “kız”, “koca” ve “anneanne” gibi terimler, aile yapısındaki daha uzak veya spesifik bireyleri ifade etmektedir. Genel olarak, veride hem çekirdek aile hem de geniş aile üyelerine ilişkin ifadelerin dengeli bir biçimde yer aldığı görülmektedir. Bu da metnin aile ilişkilerini çok boyutlu olarak ele aldığını göstermektedir. Akrabalık kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Baba, onlar kaçırıldı mı, kaçtı mı?” (s.40)

“Annem resim yapıyordur baba.” (s.79)

“Beğenmedin mi enişte?” (s.79)

“Yine teyzeme fena takılıyorsun.” (s.79)

“Ooo kuzen, delikanlı oluyorsun artık.” (s.79)

“Sağ ol Menekşe abla.” (s.127)

1.1.11. Renk Kavramı

Metinlerde dikkat çeken unsurlardan biri de renk kavramlarının anlam oluşturmadaki etkisidir. Renkler, anlatılan olayın duygusal tonunu yansıtmak, mekânı betimlemek ve karakterlerin ruh hâlini okuyucuya sezdirme amacıyla yoğun biçimde kullanılmaktadır. (Boratav, 2000:89), renklerin halk anlatılarındaki işlevini değerlendirirken, “renklerin kültürel çağrışımlarıyla olaylara anlam kazandırıldığını” vurgular. Aynı yaklaşım çocuk edebiyatı metinleri için de geçerlidir. Bu bölümde ilgili eserlerde renk kavramları bakımından incelenerek sayı ve tekrar sıklığı tablo halinde gösterilmiştir. Bulgular ise tablo altında gösterilmiştir.

Tablo 27 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Renk Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	RENK KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Gri	1
2.	Siyah	2
3.	Kırmızı	3
4.	Pembe	1
5.	Rengârenk	1
6.	Sarı	2
7.	Beyaz	2
8.	Yeşil	1
TOPLAM:	8	13

“**Gri** gövdesinin üzerine **siyah** bir pelerin kuşanmış iri bir karga bize bakıp gülüyordu.” (s.23)

“Koyu **kırmızı**, olgun dutları gagasında sıkı ve hedef şaşmadı.” (s.26)

“Çünkü, tepesindeki minicik **sarı** çiçekleri olan otların arasına gizlendik.” (s.37)

Fadime Uslu’nun Sokağın Kuyruğu adlı öyküsünde renk kavramlarına yer verildiği ve bu kavramların belirli bir tekrar sıklığıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. Öyküde toplam 8 farklı renk yer almakta olup, bu renkler toplamda 13 kez tekrar edilmiştir. En sık kullanılan renk “kırmızı”dır (3 tekrar). Bunu siyah, beyaz ve sarı renkleri izlemekte, her biri ikişer kez kullanılmıştır. Gri, pembe, rengârenk ve yeşil renklerine ise yalnızca birer kez yer verilmiştir.

Elde edilen veriler, yazarın anlatımı güçlendirmek ve görsel imgeleri ön plana çıkarmak amacıyla renk kavramlarını bilinçli bir biçimde kullandığını göstermektedir. Özellikle kırmızı renginin öyküde daha sık yer alması, bu rengin dikkat çekici ve duygusal vurgulayıcılığı yüksek bir anlatım unsuru olarak tercih edildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, çocuk edebiyatında görselliği destekleyen betimleyici anlatımın ve sözcük seçiminde çeşitliliğin önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 28 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Renk Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	RENK KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Lacivert	3
2.	Bakır	1
3.	Pembe	2
4.	Renkli	5
5.	Beyaz	2
6.	Gri	1
7.	Kahverengi	1
8.	Siyah	1
9.	Mavi	1
10.	Kırmızı	1
11.	Sarı	2
12.	Rengârenk	2
TOPLAM:	12	22

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen renk kavram sayısı 12, tekrar sayısının 22 olduğu görülmüştür. En fazla tekrar eden renk “lacivert” olup 3 kez kullanılmıştır. “Pembe”, “beyaz”, “sarı” ve “rengârenk” renkleri ise ikişer kez tekrarlanmıştır. Diğer renkler ise tek kullanımlık olarak yer almaktadır. Bu dağılım, çalışmada belirli renklerin tercih veya vurgusunun daha belirgin olduğunu göstermektedir. Özellikle “lacivert” in daha yüksek frekansı, veri kaynağında bu rengin öne çıktığını işaret etmektedir. Diğer renklerin sınırlı sayıda yer alması, renk çeşitliliğinin dengeli ancak belirli renklerin ağırlıklı olduğu bir yapıya işaret eder. Renk kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Arka bahçede çok güzel, **bembeyaz** bir köpek var.” (s.32)*

*“Boncuğun düğme gibi **simsiyah** burnundan öptü.” (s.38)*

*“Gökyüzü **rengarenkti**.” (s.72)*

*“**Lacivert, mavi, kırmızı, pembe, hatta sarı...**” (s.72)*

Tablo 29 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Renk Kavramı ve Tekrar sıklığı

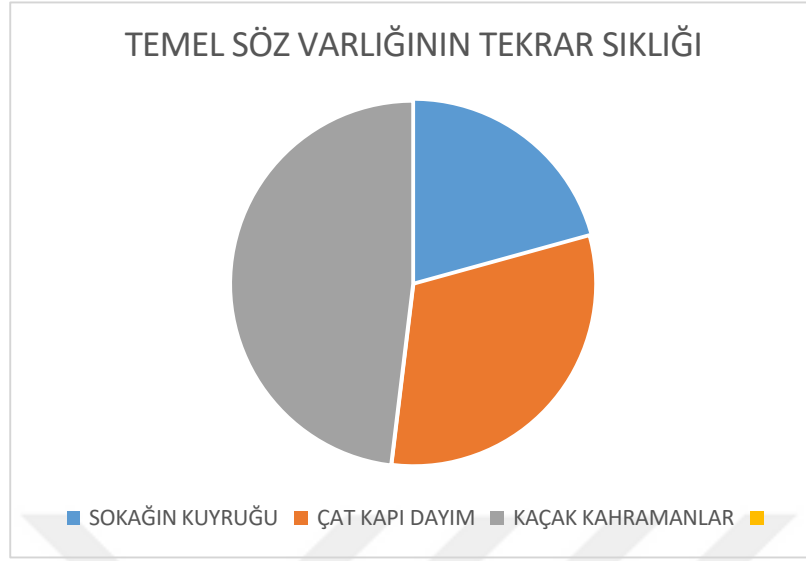
SIRA	RENK KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Fıstık Yeşili	1
2.	Turuncu	2
3.	Pembe	1
4.	Beyaz	1
5.	Mavi	1
6.	Kızıl	1
7.	Rengârenk	2
8.	Sarı	1
TOPLAM:	8	10

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen renk kavram sayısı 8, tekrar sayısının 10 olduğu görülmüştür. En çok kullanılan renkler “turuncu” ve “rengârenk” olup her biri iki kez yer almıştır. Diğer renkler ise birer kez geçmektedir. Bu durum, çalışma kapsamında renk çeşitliliğinin görece sınırlı olduğunu, ancak “turuncu” ve “rengârenk” gibi canlı ve dikkat çekici renklerin tercih edildiğini göstermektedir. Tekil kullanımlı renkler ise çeşitlilik sağlamakla birlikte, genel olarak renk dağılımının dengeli ve belirgin bir yoğunlaşma göstermediği gözlemlenmektedir. Renk kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Mine üst kattaki atölyesinde yine **turuncu** tulumunu giymişti.” (s.27)

“**Kırmızı** pantolonunun içine sokmadan bıraktığı **beyaz** keten gömleğin bel hizası ıslanmıştı.” (s.27)

Grafik 1 Temel Söz Varlığının Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 1’de temel söz varlığı ögelerinin eserlere göre dağılımı incelenmiştir. %21’lik (1337) dilim Sokağın Kuyruğu adlı esere aitken % 31’luk (2011) dilim ise Çat Kapı Dayım adlı esere aitken %48’lik (3101) dilime aittir. Temel söz varlığı ögelerinin en fazla kullanıldığı eserin “Kaçak Kahramanlar” adlı eser olduğu görülmektedir.

1.1.12. Deyimler

İncelenen metinlerde anlatımı güçlendiren önemli ögelerden biri de deyim kullanımıdır. Deyimler, özellikle karakterlerin duygu durumlarını, olaylara verdikleri tepkileri ve anlatıcının bakış açısını yansıtmakta işlevsel bir rol üstlenmiştir. (Ergin,2002:141), deyimleri “anlamı doğrudan değil, dolaylı ve mecaz yoluyla veren, kalıplaşmış söz grupları” olarak tanımlar. Bu tanımdan yola çıkarak, deyimlerin çocuklara soyut kavramları somutlaştırarak aktarmada önemli bir araç olduğu söylenebilir. Bu bölümde ilgili eserde yer alan deyimler ve kullanım sıklıkları tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 30 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Deyimler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	DEYİMLER	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Dört gözle beklemek	1
2.	Bana mısın dememek	1
3.	Gözünü korkutmak	1
4.	Nefesini tutmak	1
5.	Soğuk bakmak	1
6.	Elden bir şeygelmek	1
7.	Canı sıkılmak	2
8.	Dikkat kesilmek	2
9.	Göz göze gelmek	2
10.	Geri adım atmak	1
11.	Gözlerinin içine bakmak	1
12.	On ikiden vurmak	1
13.	Mest etmek	1
14.	İç çekmek	1
15.	Dalga geçmek	1
16.	İçinden çıkmak	1
17.	Gözleri parlamak	1
18.	Başka gözle bakmak	1
19.	Boynunu bükmek	1
20.	Bire bin katmak	1
21.	Pireyi deve yapmak	1
22.	Sağı solu belli olmamak	1
23.	Gözden kaybolmak	1
24.	Aklından çıkarmak	1
25.	Gözü dönmek	1
26.	Nefesini tutmak	1
27.	Gözlerine inanamamak	1
28.	Başını döndürmek	1
29.	Boynunu bükmek	1
30.	Aklımızı başından almak	1
TOPLAM:		33

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen deyimler kavram sayısı 30, tekrar sayısının 33 olduğu görülmüştür. Kullanılan deyim ve kalıplaşmış ifadeler arasında

en fazla tekrarlananlar “canı sıkılmak”, “dikkat kesilmek”, “göz göze gelmek” ve “boynunu bükmek” ifadeleridir; her biri iki kez kullanılmıştır.

Diğer ifadeler ise metinde tekil olarak yer almaktadır. Bu durum, tekrar edilen ifadelerin metnin ana temalarına veya anlatımına vurgu yapmak için öne çıkarıldığını göstermektedir. Genel olarak, metin çeşitli duygu ve durumları anlatmak üzere zengin bir deyim ve ifade yelpazesi kullanmakta; bazı ifadelerin tekrarı ise belirli temaların veya hislerin altını çizmektedir. Bu yaklaşım, anlatımın etkisini artırmak ve okuyucunun dikkatini belirli noktalar üzerinde yoğunlaştırmak için tercih edilmiş olabilir. Deyimler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Sokağımızın kuyruklu dostları her gün **dört gözle bekler** havanın kararmasını.” (s.5)*

*“**Canı sıkılmıştı.**” (s.17)*

*“Derin bir **iç çekti** Beto.” (s.52)*

*“Sesimle **dalga geçenlere** içten içe öfke duyuyor.” (s.53)*

*“**Dikkat kesiliyorum.**” (s.58)*

*“Sarduş bire bin katmaya, **pireyi deve yapmaya** bayıldığından sözleri kendisi gibi uzun bir yolculuğa çıkmaya hazırды.” (s.61)*

Tablo 31 Çat Kapı Dayım Adlı Romanda Deyimler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	DEYİM KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Yan gözle bakmak	1
2.	Başını döndürmek	1
3.	Bas bas bağırmak	1
4.	Keyfini çıkarmak	1
5.	Soluk solağa anlatmak	1
6.	Gözümün önünde canlanmak	1
7.	Dize getirmek	1
8.	Gözleri yerinden fırlamak	1
9.	Kalbini kırmak	1
10.	Tadını çıkarmak	1
11.	Yüzünü buruşturmak	1

12.	Dudak bükme	1
13.	Perende atmak	2
14.	Göz ucuyla bakmak	1
15.	El koymak	1
16.	Canı sıkılmak	3
17.	Yüzü hiç gülmemek	1
18.	Gözden kaybolmak	1
19.	Gözleri parlamak	1
20.	Çıkagelmek	1
21.	Havalara uçmak	1
22.	Omuz silkmek	2
23.	Canı yanmak	1
24.	Kaşlarını çatmak	1
25.	Altını üstüne getirmek	1
26.	Kapıdan içeri girememek	1
27.	Ne söyleyeceğini bilememek	1
28.	Arada kalmak	1
29.	Aynı çatı altında kalamamak	1
30.	Şıp diye çözmek	3
31.	Göz gezdirmek	1
32.	Aklınla bin yaşamak	2
33.	Kalbini kırmak	1
34.	Aklını başından almak	1
35.	Mahcup olmak	1
36.	Ayak uydurmak	1
37.	Kafa kafaya vermek	1
38.	Dudaklarını ısırarak	1
39.	Tepki koymak	1
40.	Gönül almak	1
41.	Göz kırpma	1
42.	Aklına gelmemek	1
43.	İç geçirmek	1
44.	Kıyameti koparmak	1
45.	Göz yummak	1
46.	Elinden geleni yapmak	1
47.	Küplere binmek	1
48.	Araları açılmak	1
49.	Peşine takılmak	1

50.	Baltaya sap olmak	1
51.	Gurur duymak	1
52.	Dikkate almak	3
53.	Yalayıp yutmak	1
54.	Ayakları yerden kesilmek	1
55.	Yerinde duramamak	1
56.	Ağız açık dinlemek	1
57.	Havalara uçmak	1
58.	Yerinde duramamak	1
59.	Ciddiye almak	1
60.	Kaşlarını çatmak	1
61.	Ağzının payını vermek	1
62.	Karın doyurmak	2
63.	Keyif kaçmak	1
64.	Göz gezdirmek	1
65.	Dikkatle bakmak	1
66.	Canını okumak	1
67.	Ayvayı yemek	1
68.	neşesi yerine gelmek	1
69.	göz kırmak	1
70.	oyuna gelmek	1
71.	burnundan solumak	1
72.	zeytin yağı gibi suyun yüzüne	1
73.	çıkmaq	1
74.	suça alet olmak	1
75.	eve ekmek götürmek	1
76.	sırtını sıvazlamak	1
77.	ağırına gitmek	1
78.	sıkma canını	1
79.	ağırına gitmek	1
80.	tepeden bakmak	1
81.	kin beslemek	1
82.	dalga geçmek	1
83.	geride kalmak	1
84.	diller dökmek	1
85.	şaka yapmak	1
86.	alay etmek	1
87.	gönül almak	1

88.	iple çekmek	1
89.	ağırlık çökmek	1
90.	elinden geleni yapmak	1
91.	keyif vermek	1
92.	durumu kabullenmek	1
93.	gözlerine inanamamak	1
94.	kılını kıpırdatmamak	1
TOPLAM:		94
		104

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen deyimler kavram sayısı 94, tekrar sayısının 104 olduğu görülmüştür. En sık tekrar eden ifade “canı sıkılmak” olup 3 kez kullanılmıştır. Bunu takip eden ifadeler ise “perde atmak”, “omuz silmek”, “kalbini kırmak”, “kaşlarını çatmak”, “göz kırpmak”, “göz gezdirmek”, “karın doyurmak”, “havaları uçmak”, “elinden geleni yapmak” ve “gönül almak” ile her biri 2 kez tekrarlanan ifadelerdir.

İkincil derecede sık tekrar edilen ifadeler ise metnin çeşitli duygusal ve davranışsal durumları çeşitlendirdiğini ve anlatımı zenginleştirdiğini göstermektedir. Bu ifadelerin tekrarları, okuyucunun veya dinleyicinin dikkatini bu temalara çekmek için tercih edilmiş olabilir. Genel olarak metin, Türkçe ’de yaygın kullanılan deyim ve kalıplaşmış ifadelerle donatılmış, anlatım gücünü artıran bir yapıya sahiptir Deyimler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Birden ciddileşip, soru yağmuruna **devam ediyor.**” (s.28)*

*“**Evimin altını üstüne getiren** o maymundan sonra hiçbir hayvan bu kapıdan içeri giremez.” (s.43)*

*“Gelince ben sana **yardım ederim.**” (s.57)*

*“Babandan ben **izin alırım.**” (s.57)*

*“Annemin **damarına basmıştım.**” (s.65)*

*“Deden **küplere bindi.**” (s.69)*

*“Dayımı görünce sevincinden **havalara uçtu.**” (s.82)*

*“Etrafındaki herkese **tepeden bakıyor.**” (s.107)*

Tablo 32 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Deyimler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	DEYİMLER KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Kalbi küt küt atmak	1
2.	Peşine düşmek	1
3.	Kaşlarını çatmak	1
4.	İç geçirmek	3
5.	Ağzını bıçak açmamak	1
6.	Canı sıkılmak	1
7.	Kaşlarını çatmak	1
8.	İçi yanmak	1
9.	Yüzünü buruşturmak	1
10.	Kulaklarını dikmek	1
11.	Göz göze gelmek	1
12.	Boş boş bakmak	1
13.	Akıldan çıkmamak	1
14.	İçini dökmek	1
15.	Peşini bırakmamak	1
16.	Yelkenleri suya indirmek	1
17.	Gözden kaybolmak	1
18.	Kolları sıvazlamak	1
19.	Gözünden kaçmamak	1
20.	Göz hapsine almak	1
21.	Bıyıkları terlemeye başlamak	1
22.	Yolunuzu gözlemek	1
23.	Tam üstüne basmak	1
24.	Lafa atlamak	1
25.	Canı sıkılmak	1
26.	Tepeden tırnağa süzmek	1
27.	Eline su dökmemek	1
28.	Başının altından çıkmak	1
29.	Bozguna uğramak	1
30.	Baş etmek	1
31.	Peşleri sıra yürümek	1
32.	Kestirip atmak	1
34.	Kaşlarını çatmak	1
35.	Çileden çıkmak	1

36.	Tepeden tırnağa süzmek	1
37.	Peşine düşmek	1
38.	Can atmak	1
39.	Almış başını gitmek	1
40.	Ağzını bıçak açmamak	1
41.	Boynu bükülmüş	1
42.	Yüzü asılmış	1
43.	Canından bezdirmek	1
44.	Yelkenleri suya indirmek	1
45.	Başından aşkın olmak	1
46.	Ayvayı yemek	1
47.	Göze almak	1
48.	İçi rahat olmamak	1
49.	Göz kıpmak	1
50.	Allak bullak olmak	1
51.	Kafa kafaya vermek	1
52.	Omuz silmek	1
TOPLAM:		58

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen deyimler kavram sayısı 52, tekrar sayısının 58 olduğu görülmüştür. “kaşlarını çatmak” ve “iç geçirmek” ifadeleri en çok tekrar edenler olup, her biri 3 kez kullanılmıştır. “Ağzını bıçak açmamak”, “canı sıkılmak”, “peşine düşmek”, “tepeden tırnağa sürmek” ve “yelkenleri suya indirmek” ise 2 kez tekrarlanmıştır. Diğer ifadeler ise metinde tekil olarak yer almaktadır. Bu durum, metnin belirli duygu ve tepki durumlarına vurgu yaptığını ve anlatımın zenginliğini gösterdiğini ortaya koymaktadır. Deyimler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Kalbi **küt küt atıyordu.**” (s.11)*

*“Cem, babasının yalan kıvrıp kıvrımayacağını **merak ediyordu.**” (s.28)*

*“Yere bir daha eğildi, bir şey **dikkatini çekmişti.**” (s.61)*

*“Hızlı yemek konusunda kimse onun **eline su dökemez.**” (s.88)*

*“Menekşe **yelkenleri suya indirdi.**” (s.128)*

*“O yüzden de, **suratından düşen bin parçaydı.**” (s.158)*

*“William Smart’ın adı ulaşında, birden **dikkat kesildi.**” (s.171)*

“Sen de biraz **alttan alsan** oğlum.” (s.179)

“O uyurken sayfalarını **terk ettim**.” (s.142)

Grafik 2 Deyimlerin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 2’de temel deyim öğelerinin eserlere göre dağılımı incelenmiştir. %17’lik (33) dilim Sokağın Kuyruğu adlı esere aitken % 53’lük (104) dilim ise Çat Kapı Dayım adlı esere aitken, Kaçak Kahramanlar %30’lik (58)dilime aittir. Temel söz varlığı öğelerinin en fazla kullanıldığı eserin “Çat Kapı Dayım” adlı eser olduğu görülmektedir.

1.1.12. İkilemeler

Metinlerde dikkat çeken dil özelliklerinden biri de ikilemelerin kullanım sıklığıdır. İkilemeler, hem anlatıma canlılık kazandırmakta hem de duygu ve durumları pekiştirici bir işlev üstlenmektedir. Özellikle çocuk edebiyatında bu tür tekrar yapılar, anlatımın akıcılığına katkı sağlamak ve okuyucunun ilgisini diri tutmaktadır. Konuyla ilgili olarak Zeynep Korkmaz (2003), ikilemeleri “duygu ve düşünceleri pekiştirmek, anlamı kuvvetlendirmek ve ahenk sağlamak amacıyla kullanılan söz dizileri” olarak tanımlar (s. 112). İlgili eserler ikilemelerin sayısı ve tekrar sıklığı bakımından incelenmiş, bulgular ise tablo altında gösterilmiştir.

Tablo 33 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün İkilemeler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	İKİLEMELER	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Kasıla kasıla	1
2.	Pırıl pırıl	2
3.	Ağır ağır	3
4.	Çeşit çeşit	1
5.	Potos-cuk Potos-cuk	1
6.	Ara sıra	2
7.	Minik minik	1
8.	Hızlı hızlı	1
9.	Rahat rahat	1
10.	Mırıl mırıl	2
11.	Kafa kafaya	1
12.	Zaman zaman	2
13.	Basa basa	1
14.	Tamam tamam	1
15.	Anlamlı anlamlı	1
16.	Uzun uzun	2
17.	Seke seke	1
18.	Yavaş yavaş	1
19.	Ağır ağır	1
20.	Göz göze	2
21.	Baş başa	1
22.	Sere serpe	1
23.	Hay hay	1
24.	Tıka basa	1
25.	Üst üste	1
26.	Uyanır uyanmaz	1
27.	Dik dik	1
28.	Küskün küskün	1
29.	Şıkır şıkır	1
30.	Peş peşe	2
31.	Nazlı nazlı	1
TOPLAM:	31	40

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen ikilemeler kavram sayısı 31, tekrar sayısının 40 olduğu görülmüştür. Verilen ifadeler arasında “ağır ağır” en sık tekrar edilen olup üç kez kullanılmıştır. “Pırıl pırıl”, “mırıl mırıl”, “zaman zaman”, “uzun uzun”, “göz göze” ve “peş peşe” gibi ifadeler ise iki kez tekrar edilmiştir. Bu ifadeler, anlatıma vurgu ve ritim katan pekiştirmeli zarf ve sıfatlardan oluşmakta olup, metnin dilsel zenginliğini ve anlatım etkisini artırmaktadır. İkilemeler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Pırıl pırıl parlayan bir iğneyi şişenin içine daldırırken gözleri kocaman açılmıştı sevimsiz kadın. (s.14)

“... minik minik parçalara ayırdığı ekmekleri serper.” (s.20)

“Kendi etrafında hızlı hızlı dönüyordu telaşından.” (s.21)

“Zaman zaman yaşlı teyze de pencerede belirir.” (s.32)

“Üzerine basa basa söylemişti bunu.” (s.33)

“Ağır ağır iki yana sallanarak hamsileri kapıya taşıyordu.” (s.45)

Tablo 34 Çat Kapı Dayım Adlı Romanda İkilemeler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	İKİLEMELER KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Dalga dalga	1
2.	Birden bire	1
3.	Bas bas	1
4.	Kol kola	1
5.	Çıtır çıtır	1
6.	Kıkır kıkır	1
7.	Soluk soluğa	11
8.	Tekrar tekrar	1
9.	Hem... Hem	2
10.	Fırır fırır	1
11.	Kanlı canlı	1
12.	Dik dik	1
13.	Yok yok	3
14.	Şaşkın şaşkın	1
15.	Zıplaya zıplaya	1
16.	Paytak paytak	1
17.	Zangır zangır	1

18.	Kıtır kıtır	1
19.	Ne... ne	2
20.	Kötü kötü	1
21.	Işıl ısl	1
22.	Gel gel	1
23.	Sağa sola	2
24.	Koşa koşa	1
25.	Söner sönmez	1
26.	Yapış yapış	1
27.	Sallaya sallaya	1
28.	Yavaş yavaş	1
29.	Simsiyah	1
30.	Şaşkın şaşkın	1
31.	Tamamtamam	1
32.	Birdenbire	1
33.	Sürüye sürüye	1
34.	Girer girmez	2
35.	Üst üste	2
36.	Kol kola	1
37.	Birdebire	1
38.	Kendi kendine	1
39.	Yan yana	1
40.	Sapa sağlam	1
41.	Bitirir bitirmez	1
42.	Ciddi ciddi	1
43.	Hızlı hızlı	2
44.	Ağır ağır	1
45.	Paldır küldür	1
46.	Harıl harıl	1
47.	Karış karış	1
48.	Kıpır kıpır	1
49.	Sık sık	1
50.	Sabah sabah	1
51.	Soğuk soğuk	1
52.	Uykulu uykulu	1
53.	Küçük küçük	1
54.	Nefes nefese	1
55.	Sevine sevine	1
56.	Şaka şaka	1
57.	Keyifli keyifli	1
58.	Kalkıp kalkıp	1
59.	Durup dururken	1
60.	Sessiz sedasız	1

61.	Pişkin pişkin	1
62.	Yanıp yanıp	1
63.	Zangır zangır	1
64.	Kasa kasa	1
65.	Yılışık yılışık	1
66.	Küçüğü büyüğü	1
67.	Ters ters	1
68.	Sıkı sıkı	1
69.	İçten içe	1
70.	Arka arkaya	1
71.		
TOPLAM:		71
		91

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen ikilemeler kavram sayısı 71, tekrar sayısının 91 olduğu görülmüştür. Analiz edilen ifadeler çoğunlukla Türkçede pekiştirmeli ve yinelemeli zarf ile sıfatlardan oluşmaktadır. En çok tekrar eden ifade “yok yok” olup, 3 kez kullanılmıştır.

Diğer ifadeler genellikle bir veya iki kez tekrarlanmıştır. Bu tür ifadeler, metne ritim ve vurgu kazandırmakta, anlatımın canlı ve etkileyici olmasını sağlamaktadır. Tekrar edilen ifadeler, belirli kavram veya durumlara dikkat çekme amacı taşımaktadır. Genel olarak, bu durum metnin dilsel zenginliğini ve anlatım çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Eşya kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Son yazdığım cümleyi **tekrar tekrar** okudum.” (s.13)

“Köpeciğin karnı **yavaş yavaş** doyarken, oda adeta havalara uçuyordu.” (s.38)

“Babam Esra’ya bir şey söylemeden terliklerini **sürüye sürüye** salona döndü.” (s.44)

“Eşikte **uykulu uykulu** bize bakıyordu.” (s.74)

“Geminin her yanı **zangır zangır** titriyordu.” (s.95)

“**Kasa kasa** balık döküyolarmış nehre.” (s.96)

“Bense **içten içe** gülüyorum.” (s.110)

“**Arka arkaya** şunları sıralamıştı.” (s.111)

Tablo 35 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanda İkilemeler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	İKİLEMELER KAVRAMLARI	TEKR AR SIKLIĞI
1.	Boş Boş	1
2.	Zır Zır	1
3.	Kapatır Kapatmaz	1
4.	Ters Ters	1
5.	Hırsız Mırsız	1
6.	Hızlı Hızlı	1
7.	Işıl Işıl	1
8.	Yanyana	1
9.	Boş Boş	3
10.	Suluk Soluğa	1
11.	Sakin Sakin	1
12.	Yaylana Yaylana	1
13.	Bilmiş Bilmiş	1
14.	Görür Görmez	1
15.	Duyar Duymaz	1
16.	Sık Sık	1
17.	Yiyecek İçecek	1
18.	Şaşkın Şaşkın	1
19.	Bangır Bangır	1
20.	Çalıp Çalıp	1
21.	Pişkin Pişkin	1
22.	Konuşa Konuşa	1
23.	Ivır Zıvır	1
24.	Girer Girmez	1
25.	Küskün Küskün	1
26.	Susmuş Susmuş	1
27.	Görür Görmez	1
28.	Uzun Uzun	1
29.	Geç Geç	1
30.	Kıpır Kıpır	1
31.	Atlaya Atlaya	1
32.	Yok Yok	1
33.	Sağa Sola	1
34.	Hızlı Hızlı	1

35.	Fır Fır	1
36.	Üst Üste	1
37.	Birden Bire	1
38.	Evet Evet	1
39.	Sallana Sallana	1
40.	Acele Acele	1
41.	Doğar Doğmaz	1
42.	Sallay Sallaya	1
43.	Ters Ters	1
44.	Sağa Sola	1
45.	Sabah Sabah	1
46.	Kara Kara	1
47.	Sürüye Sürüye	1
48.	Çeşit Çeşit	1
49.	Sıcak Sıcak	1
50.	Didik Didik	1
51.	Uzun Uzun	1
52.	Evet Evet	1
53.	Allak Bullak	1
54.	Katıla Katıla	1
55.	İnip İnip	1
56.	Kafa Kafaya	1
57.	Sürüye Sürüye	1
58.	Peş Peşe	1
59.	Düpedüz	1
60.	Uzun Uzun	1
61.	Çeşit Çeşit	1
62.	Üstüne Üstüne	1
63.	Yüz Yüze	1
64.	Zır Zır	1
65.	Kıkır Kıkır	1
66.	Şaşkın Şaşkın	1
67.	Saçma Sapan	1
68.	Göz Göze	1
69.	Marş Marş	1
TOPLAM:		71

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen İkilemeler kavram sayısı 69, tekrar sayısının 71 olduğu görülmüştür. Analiz edilen ifadeler arasında pekiştirmeli zarf ve sıfatların çeşitliliği dikkat çekmektedir. En çok tekrar eden ifade “boş boş” olup, 3 kez kullanılmıştır. Diğer ifadeler genellikle bir kez tekrar edilmiştir. Bu ifadeler anlatıma vurgu, ritim ve canlılık kazandırmakta, metnin dilsel zenginliğini artırmaktadır. Tekrar eden ifadeler metinde bazı kavram ve durumların önemine işaret etmektedir. Genel olarak, bu durum metnin anlatım gücünü ve çeşitliliğini ortaya koymaktadır. İkilemeler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Aras elindeki tıkaçlara **boş boş** baktı.” (s.35)

“Saçları kırışmış adamla **göz göze** geldiler.” (s.41)

“Yaşlı adam omuzlarını **sarsa sarsa** gülmeye başladı.” (s.73)

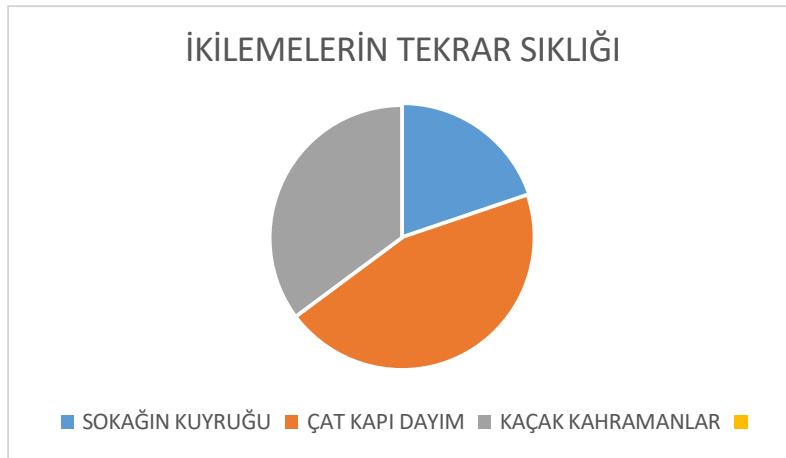
“Yerinde duramayan **kıpı kıpır** anlamına geliyor.” (s.107)

“**Sallana sallana** yemekhaneye ilerliyordu ki, anons sesiyle dona kaldı.”
(s.118)

“Ancak **topu topu** dört saat sonra uykusu, Menekşe’nin sesiyle sona ermişti.”
(s.130)

“Gözleri **ışıl ışıldı**.” (s.143)

Grafik 3 İkilemelerin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 3’de temel ikileme öğelerinin eserlere göre dağılımı incelenmiştir. %40’lık (20) dilim Sokağın Kuyruğu adlı esere aitken % 45’lik (91) dilim ise Çat Kapı Dayım adlı esere aitken, Kaçak Kahramanlar %35’lik (71)dilime aittir. Temel

söz varlığı öğelerinin en fazla kullanıldığı eserin “Çat Kapı Dayım” adlı eser olduğu görülmektedir.

1.1.13. Kalıp Sözler

Söz varlığının bir ögesi olan kalıp sözler toplumdaki insanların günlük ilişkileri sırasında kullanılması adet haline gelmiş ifadelerdir. Sabahları kullanılan günaydın sözcüğünden günlük hayatta söylenmesi zorunlu hal almış olan afiyet olsun, affedersiniz, güle güle ya da yeni ev alan kişilere denilen güle güle oturun gibi kalıp ifadeler kültürün ayrılmaz bir parçası halini almıştır (Aksan, 1996: 34).

(Gülensoy,2006)’a göre kalıp sözler, “bir milletin tarihî hafızasında yer eden ortak tecrübelerin ve değerlerin dil aracılığıyla yansımalarıdır.” Nitekim bulgular, bu tür ifadelerin yalnızca dilsel bir alışkanlık değil, aynı zamanda kültürel bir aktarım aracı olduğunu göstermektedir. Bu amaçla bu bölümde ilgili eserlerde yer alan kalıp sözler ve tekrar sıklıkları incelenmiştir. Tablo halinde gösterilmiş, bulgular ise tablonun altında verilmiştir.

Tablo 36 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Kalıp Sözler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	KALIP SÖZLER	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Dikkat et	5
2.	Çokbilmiş	1
3.	Aklı sıra	1
4.	Sağ ol	3
5.	Rica ederim	1
6.	Az gitmiş uz gitmiş	1
7.	Seni çok seviyorum	2
8.	Hoş geldin	3
9.	Sıra dışı	1
10.	Yemin etmek	1
11.	Tıka basa	1
12.	Kılıçtan keskin	1
13.	Kötü eller	1

14.	Selam vermek	1
15.	Hoş bulmak	1
TOPLAM:		15
		24

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen kalıp sözler kavram sayısı 15, tekrar sayısının 24 olduğu görülmüştür. Verilen kalıp sözler arasında “seni çok seviyorum” ifadesi en yüksek tekrar sayısına sahiptir (71 kez). “Sağ ol” ve “hoşgeldin” ifadeleri sırasıyla 3 kez tekrarlanmıştır. Diğer kalıplar tekil olarak yer almaktadır. Bu durum, metinde sevgi ifadesinin yoğun kullanımına işaret ederken, diğer kalıpların çeşitli sosyal etkileşimlere dair farklı temsillerini göstermektedir. Genel olarak, tekrar edilen ifadeler metnin duygusal ve sosyal iletişim yönünü vurgulamaktadır. Kalıp sözler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“*Sen cinssin, dedi, **dikkat et** sokaklar tekin değildir.*” (s.11)

“***Sağ olun** çocuklar dedi.*” (s.46)

“*Uyandığımda kendi sesimi duyduğuma **yemin edebilirim.***” (s.52)

“*Derhal su kabıyla havalandıktan sonra **az gitmiş uz gitmiş** karşısına mis kokulu bir incir ağacı çıkmış.*” (s.54)

“***Seni çok seviyorum** Kogi.*” (s.56)

“***Hoş geldin**, neşe getirdin, dedi.*” (s.72)

Tablo 37 Çat Kapı Dayım Adlı Romanda Kalıp Sözler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	KALIP SÖZ KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	İyi geceler	2
2.	Dikkat et	3
3.	Ne olur ne olmaz	1
4.	Allah akıl fikir versin	1
5.	Sakin ol	1
6.	Özür dilemek	1
7.	Boş ver	2
8.	Hadi bakalım	1
9.	Fena değil	2
10.	Hayal kırıklığı	1
11.	Seni çok seviyorum	1

12.	Hoş geldin	1
13.	Ellerine sağlık	1
14.	Günaydın	1
15.	Aramızda kalsın	1
16.	Kusura bakmayın	1
17.	Gel zaman git zaman	1
18.	Ellerine sağlık	1
TOPLAM:		23

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen Kalıp Sözler kavram sayısı 18, tekrar sayısının 23 olduğu görülmüştür. Analiz edilen kalıp ifadeler arasında en çok tekrar eden ifade “dikkat et” olup, 3 kez kullanılmıştır.

“İyi geceler”, “boş ver” ve “fena değil” ifadeleri ise iki kez tekrarlanmıştır. Diğer ifadeler genellikle bir kez yer almaktadır. Bu tekrarlar, metinde belirli uyarı, teşekkür ve duygusal ifadelerin ön plana çıktığını göstermektedir. İfade çeşitliliği, metnin sosyal ve duygusal iletişim bağlamındaki zenginliğini yansıtmaktadır. Kalıp sözler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

*“Dayıma **Hoş geldin** afişi hazırlama projesi o zaman geldi aklıma.” (s.55)*

*“**İyi geceler**, kızım.” (s.62)*

*“**Günaydın** anne,” dedik ikimiz aynı anda.” (s.74)*

*“**Ellerine sağlık**,” dedi anneme, yemek çok lezzetli olmuş.” (s.89)*

Tablo 38 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Kalıp Sözler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	KALIP SÖZ KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Sağ ol	1
2.	Hoş bulmak	2
3.	Günaydın	3
4.	Hoş geldin	3
5.	Teşekkür etmek	3
6.	Boş ver	1
7.	Merak etme	1
8.	Haydi bakalım	1
TOPLAM:		15

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen Kalıp sözler kavram sayısı 8, tekrar sayısının 15 olduğu görülmüştür. En çok tekrar eden kalıp sözler “Günaydın” (3

tane), “Hoş geldin” (3 tane), “Teşekkür etmek” (3 tane), “Boş ver” (3 tane), “Merak etme” (3 tane) ve “Haydi bakalım” (3 tane)’dir. Bunlar günlük konuşmada sık kullanılan, anlamı net ve iletişimi kolaylaştıran ifadelerdir. Özellikle “Günaydın” (3 tane) ifadesi, pozitif ve yaygın bir selamlaşma kalıbı olarak öne çıkar. Kalıp Sözler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Teşekkür ederim, oturun lütfen.” (s.41)

“Kulağına doğrulup merak etme baba, dedi Cem.” (s.41)

“Hoş bulduk Bayan Açıksöz, diye elini sıktı Zeynep’in.” (s.88)

“Geçmiş olsun.” (s.172)

“Boş ver anne ya.” (s.176)

Grafik 4 Kalıp Sözlerin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 4’te temel kalıp söz öğelerinin eserlere göre dağılımı incelenmiştir. %39’lık (24) dilim Sokağın Kuyruğu adlı esere aitken % 37’lik (23) dilim ise Çat Kapı Dayım adlı esere aitken, Kaçak Kahramanlar %15’lik (24) dilime aittir. Temel söz varlığı öğelerinin en fazla kullanıldığı eserin “Sokağın Kuyruğu” adlı eser olduğu görülmektedir.

1.1.14. Terimler

Bir dildeki bilim, sanat, spor, teknik, zanaat vb. alanlara ait olan kavramlara terim denir. Korkmaz, 1992’ye göre terim “Bilim, teknik, sanat, spor, zanaat gibi çeşitli uzmanlık alanlarının kavramlarına verilen sınırlı ve özel anlamdaki addır (Korkmaz, 1992:149). (Karababa,2010), terimlerin anlatıya “alan bilgisi derinliği ve

gerçeklik duygusu kazandırdığını” vurgulamaktadır. Bu bağlamda terim kullanımı, metinlerin hem anlam zenginliğini artırmakta hem de anlatının inandırıcılığını pekiştirmektedir. Bu bakımdan bu bölümde ilgili eserlerde yer alan terim sayısı ve tekrar sıklığı tablo halinde gösterilmiştir. Bulgular ise tablo altında verilmiştir.

Tablo 39 Sokağın Kuyruğu Adlı Öykünün Terimler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	TERİMLER	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Okul	6
2.	Güneş	8
3.	Şimşek	5
4.	Yağmur	4
5.	Hava	5
6.	Rüzgar	1
7.	Gök	1
8.	İlkbahar	1
9.	İlaç	1
10.	İğne	3
11.	Üniversite	2
12.	Mars	1
13.	Fotoğraf	1
14.	Felsefe	1
15.	Ay	9
16.	Ninni	1
17.	Jüpiter	1
18.	Pınar	1
19.	İrmak	1
TOPLAM:	19	54

Sokağın Kuyruğu adlı öyküde geçen terimlerin kavram sayısı 19, tekrar sayısının 54 olduğu görülmüştür. Analiz edilen sözcükler arasında en çok tekrar eden ifade “ay” olup, 9 kez kullanılmıştır. “Güneş” ise 8 kez, “Şimşek” 5 kez ve “yağmur” 4 kez tekrarlanmıştır. Diğer sözcükler ise daha az sıklıkta yer almaktadır. Bu durum, doğal ve kozmik kavramların metinde öne çıktığını göstermektedir. Tekrar eden terimler, özellikle doğa ve evrenle ilgili unsurların önemine işaret etmektedir. Terimler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Güneşin kaybolduğunu bile anlamamıştık.” (s.8)

“ Mızızılığın **kitabını** yazacak bu tekir, derdi Sarduş. ” (s.10)

“Çapkının kulaklarından taşan tüyler **havayı** kokluyordu sanki. ” (s.24)

“Sonra dinmek bilmeyen **yağmurlar** başladı. ” (s.7)

Tablo 40 Çat Kapı Dayım Adlı Romanın Terim Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	TERİM KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Öykü	47
2.	Yağmur	17
3.	Gök	2
4.	Damla	2
5.	Rüzgâr	6
6.	Toprak	1
7.	Bulmaca	2
8.	Gece	2
9.	Kaptan	15
10.	Gemi	20
11.	Ödev	6
12.	Güneş	6
13.	Kasım	1
14.	Okul	7
15.	Öğretmen	6
16.	Kitap	11
17.	Deniz	14
18.	Kıta	1
19.	Dalga	1
20.	Masal	6
21.	Akşam	2
22.	Ülke	1
23.	Hikâye	8
24.	Hava	2
25.	Ders	5
26.	Tiyatro	1
27.	Oyuncu	3
28.	Yazı	7
29.	Mektup	9
30.	Kâğıt	2
31.	Defter	5
32.	Günlük	1
33.	Gösteri	1

34.	Işık	7
35.	Kahraman	6
36.	Dünya	1
37.	Nem	2
38.	Şiir	1
39.	İngilizce	1
40.	Kompozisyon	1
41.	Karakter	1
42.	Bilimkurgu	1
43.	Sinema	1
44.	Film	3
45.	Yönetmen	5
46.	Gökyüzü	4
47.	Tekne	6
48.	Fırtına	2
49.	Kıyı	1
50.	Yazar	1
51.	Müzik	1
52.	Roman	5
53.	Sosyal Bilgiler	1
54.	Kum	1
55.	Dümen	1
56.	Gece	1
57.	Gündüz	1
58.	Güverte	1
59.	İskele	1
60.	Kanal	1
61.	Mil	1
62.	Mürettebat	1
63.	Sahil	4
64.	Avukat	1
65.	Kış	1
66.	Öğrenci	2
67.	Harita	1
68.	Kıyı	1
TOPLAM:		68
		135

Çat Kapı Dayım adlı romanda geçen terimlerin kavram sayısı 152, tekrar

sayısının 772 olduğu görülmüştür. Tabloda en çok tekrar eden kelimeler “öykü” (47 kez), “yağmur” (17 kez), “gemi” (20 kez) ve “kaptan” (15 kez) olarak öne çıkmaktadır. Bu da metnin denizcilik, hikâye anlatımı ve doğa unsurları etrafında şekillendiğini göstermektedir.

Ayrıca “deniz”, “okul”, “öğretmen” gibi eğitim ve doğa temalarına işaret eden kelimelerin de sık kullanımı, metnin bu alanlara vurgu yaptığını göstermektedir.

Tekrar edilen sözcüklerin yoğunluğu, metnin ana tema ve konularının net bir şekilde belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Terimler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“**Gök** gürleyince kanat çırpıp kaçtılar.” (s.9)

“Maceralı bir **öykü** mü ?” (s.24)

“**Şiir** falan yazarım üstlerine.” (s.47)

“Birkaç kez **kitap** okurken böyle olmuştu.” (s.62)

“**Denize** tutkuyla bağlılığını anlatıyordu her **mektubunda**.” (s.69)

“Yok kızım, kaptan olması için üniversite okuması gerekirdi.” (s.71)

Tablo 41 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Terimler Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	TERİM KAVRAMLARI	TEKRAR SIKLIĞI
1.	Sözcük	1
2.	Roman	23
3.	Okul	2
4.	Ders	1
5.	Sahil	3
6.	Bilmece	3
7.	Reklam	1
8.	Tıp	2
10.	Öğrenci	2
12.	Hikâye	5
13.	Yazar	16
14.	Öykü	3
15.	Karikatür	1
16.	Kahraman	18
17.	Slogan	3
19.	Dünya	4
20.	Gökyüzü	2
21.	Oyun	1
23.	Şarkı	2
24.	Nehir	4
25.	Kıyı	1
26.	Deniz	2
27.	Göl	1
28.	Yıldız	1
29.	Artist	1
31.	Vadi	4
32.	Kaptan	1
33.	Tuval	1
34.	Psikolog	1
36.	Masal	4
38.	Öğretmen	2
40.	Tiyatro	1
41.	Oyuncu	1
42.	Yelken	1
44.	Kahraman	12
45.	Hava	1
47.	Şimşek	1
48.	Yağmur	2
50.	Film	2

51.	Harf	1
52.	Dolu	1
53.	Edebiyat	1
TOPLAM:	53	151

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen eşya kavram sayısı 53, tekrar sayısının 151 olduğu görülmüştür. Analiz edilen sözcükler arasında en yüksek tekrar sayısı “roman” (23 kez) ve “kahraman” (toplam 30 kez) olarak görülmektedir. Diğer sık kullanılan kelimeler arasında “yazar” (16 kez), “hikaye” (5 kez), “dünya” (4 kez) ve “bilmece” (3 kez) bulunmaktadır. Bu veriler, metnin edebi ve anlatı temalarının güçlü olduğunu, özellikle roman ve kahraman kavramlarının metinde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Ayrıca eğitim, doğa ve sanatla ilgili terimler de metinde yer almaktadır. Terimler kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Evine hırsız giren bir **kahramanı** anlatıyordur.” (s.17)

“Pencereden vuran **güneş ışığı öğretmenin** ağzından saçılan tükürükleri iyice belli ediyor.” (s.20)

“Bütün **hikâyeyi** bu **kahramanlar** üzerine kurmuştum.” (s.24)

“**Romandan kaçan kahramanlar** nerede aranırdı?” (s.25)

“Karşınızda neredeyse **dünyayı** dolaşmış biri olduğunu bilin.” (s.54)

“Onlar, **yazarın sözcüklerle** ayakkabı yazdığını bilin.” (s.55)

Grafik 5 Terimlerin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı Şekil 6

Grafik 5’te terimlerin öğelerinin eserlere göre dağılımı incelenmiştir. %16’lık (54) dilim Sokağın Kuyruğu adlı esere aitken % 40’lık (135) dilim ise Çat Kapı

Dayım adlı esere aitken, Kaçak Kahramanlar %44'lük (151) dilime aittir. Temel söz varlığı öğelerinin en fazla kullanıldığı eserin “Kaçak Kahramanlar” adlı eser olduğu görülmektedir.

1.1.15. Atasözleri

Atasözleri sadece bir dil unsuru değil, aynı zamanda kültürel bir taşıyıcı işlevi de görmektedir. Benzer şekilde, metinlerde karşılaşılan atasözlerinin çoğu, karakterlerin yaşantısıyla doğrudan ilişkilidir. Örneğin, bir karakterin çalışarak başarıya ulaşması bağlamında “Emeksiz yemek olmaz” atasözüne yer verilmiştir. Bu kullanım biçim, atasözlerinin soyut bir düşüncüyü somut örnekle destekleme gücüne sahiptir(Aksoy, 1998). Dolayısıyla, elde edilen bulgular atasözlerinin hem anlatı yapısını güçlendirdiğini hem de okuyucuya kültürel mesajlar ilettiğini göstermektedir. Sokağın Kuyruğu adlı öykü ile Çat Kapı Dayım adlı romanda atasözlerine yer verilmemiştir.

Tablo 42 Kaçak Kahramanlar Adlı Romanın Atasözleri Kavramı ve Tekrar sıklığı

SIRA	ATASÖZLERİ	TEKRAR
	KAVRAMLARI	SIKLIĞI
1.	İyi olacak hastanın doktor ayağına	1
2	gelirmiş	1
	Acı patlıcanı kırağı çalmaz.	
TOPLAM:	2	2

Kaçak Kahramanlar adlı romanda geçen atasözleri kavram sayısı 2, tekrar sayısının olduğu görülmüştür. Kitapta atasözlerine az yer verilmiştir. Atasözleri kavramlarının geçtiği cümle örnekleri aşağıda verilmiştir:

“‘Acı patlıcanı kırağı çalmaz.’ dedi Ekrem.” (s.29)

“‘İyi olacak hastanın doktor ayağına gelirmiş’. diye atıldı Ekrem.” (s.87)

Grafik 7 Atasözlerinin Tekrar Sıklığının Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 5'te atasözü öğelerinin eserlere göre dağılımı incelenmiştir. %0'lık (0) dilim Sokağın Kuyruğu adlı esere aitken % 0'lık (0) dilim ise Çat Kapı Dayım adlı esere aitken, Kaçak Kahramanlar %100'lük (2)dilime aittir. Temel söz varlığı öğelerinin en fazla kullanıldığı eserin “Kaçak Kahramanlar” adlı eser olduğu görülmektedir.

2.ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ

2.1. SOKAĞIN KUYRUĞU

Bu kitapta sokaklarda yaşayan Potos, Boncuk, Çapkın ve Kartopu isimli kedilerin başından geçen ilginç maceralar yer alır. En yakın arkadaşları olan karga Kogi ile birlikte, yaşadıkları mahallede hem dostluk kurulur hem de zorluklarla baş etmeye çalışılır.

2.1.1. Dış Yapı

2.1.1.1. Boyut

Eserin fiziksel boyutu 13x20 cm olup, elde taşınabilirlik ve bireysel okuma konforu gözetilerek belirlenmiştir. Bu ölçüler, özellikle hedef kitlesi çocuklar olan kitaplar için hem göz yormayan bir okuma deneyimi sunmakta hem de kitabın küçük ellerde kolayca tutulabilmesini sağlamaktadır. Ne tamamen küçük boy kitapların oyun kitabı havasına kaçtığı kadar sade, ne de büyük boy kitapların ciddi duruşuna sahip olan bu ara ölçü, esere hem samimi hem de dikkat çekici bir görünüm kazandırmaktadır. Boyutun sadeliği, kitabın içeriğiyle birleşerek çocuğun dikkatini dağıtmadan metne odaklanmasını mümkün kılar. Ayrıca bu ölçü, kitaplıkta düzenli durabilme ve çanta içinde taşınabilme gibi pratik avantajlar da sunmaktadır.

2.1.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt, mat özellikli ve orta gramajlıdır. Mat kâğıt tercih edilmesi, ışık yansımalarını engelleyerek metnin okunabilirliğini artırmaktadır. Kâğıdın gramajı, hem sayfaların yırtılma riskini azaltmakta hem de kitabın toplam ağırlığını sınırlı tutmaktadır. Kullanılan kâğıdın yüzeyi pürüzsüzdür ve baskı kalitesi açısından uygunluk göstermektedir. Bu özellikler, kitabın hedef kitlesi olan çocukların fiziksel okuma sürecini destekleyici niteliktedir.

2.1.1.3. Kapak Ve Cilt

Eserin ön kapağında, suluboya tekniğini andıran bir kedi illüstrasyonu yer almaktadır. Görsel, kitabın ana temasını yansıtarak içerikle bütünlük oluşturur. Kapak tasarımı sade tutulmuş, açık zemin üzerine yerleştirilen başlık ve yazar ismi okunaklı yazı karakterleriyle sunulmuştur. Kitap adı büyük puntolarla ortalanmış şekilde, yazar adı ise üst sol köşeye daha küçük puntoyla yerleştirilmiştir. Üst sağ köşede tür bilgisi olan “Öykü” ibaresi dikkat çekmeden fakat bilgilendirici biçimde eklenmiştir. Nesin Yayınevi logosu alt bölümde yer almakta ve yayınevi bilgisi görsel dengeyi bozmadan sunulmaktadır.

Eserin arka kapağında ise kısa bir tanıtım metni suluboya tekniğini andıran bir kedi illüstrasyonu, barkod bilgisi, yayınevi bilgisi ve yaş aralığını belirten bir bilgi bulunmaktadır. Görsel unsurlar sade ve düzenli bir yerleşime sahiptir. Kapakta kullanılan yazı tipi okunabilirlik açısından yeterli büyüklüktedir. Renk seçimi ve grafik düzenleme, kitabın hedef kitlesi olan çocuklara hitap edecek şekilde planlanmıştır. Kapak, abartıya kaçmayan grafiklerle dengeli bir görünüm sergilemektedir.

Kitap, karton kapaklı (ciltsiz) olarak üretilmiştir. Bu tür ciltleme, özellikle çocuk kitaplarında maliyet ve taşıma kolaylığı açısından sık tercih edilen bir yöntemdir. Karton kapak, kitabın dayanıklılığını sınırlı düzeyde artırmakta, aynı zamanda esnek bir kullanım imkânı sunmaktadır. Kitabın iç sayfaları dikişsiz olarak tutkalla yapıştırılmıştır (amerikan cilt), bu da kitabın bütünlüğünü korurken üretim sürecini hızlandırmaktadır. Ciltleme şekli, kitabın düzenli kullanımında yıpranmayı geciktirici bir işlev üstlenmektedir.

2.1.1.4. Sayfa Düzeni

Çocuk kitaplarında dikkat edilmesi gereken dış yapı unsurlarından bir diğeri sayfa düzenidir. Sokağın Kuyruğu adlı eserde sade ve anlaşılır bir sayfa düzeni tercih edilmiştir. Sayfalarda metin, kitap boyutuna (13x20 cm) uygun olacak şekilde standart kenar boşluklarıyla hizalanmıştır. Yazı karakteri olarak kolay okunabilir, serifli bir font seçilmiş; yazı puntosu çocuk okurlara hitap edecek biçimde orta büyüklükte tercih edilmiştir. Satırlar arasında yeterli aralık bırakılmıştır; bu da metnin gözü yormadan okunmasını kolaylaştırmaktadır. Görsel ile yazının üst üste geldiği bir sayfa düzeni bulunmamaktadır. Görseller yazının altında, üstünde veya tam sayfa olarak yerleştirilmiştir. Görsellerin yer alması çocukların olayları somutlaştırmasında kolaylık sağlar.

Paragraflar arasında satır boşluğu kullanılmamış, yeni paragraf başlangıçları satır başından girintiyle belirtilmiştir. Diyaloglar kısa ve anlaşılır cümlelerle verilmiş, konuşmalar tırnak işareti kullanılmaksızın kısa çizgiyle (-) başlamaktadır. Sayfa altlarında numaralandırma yer almakta ve görsel ya da şekil unsuruna yer

verilmemektedir. Metin içindeki önemli kelimeler ya da vurgular, özel bir yazı tipiyle belirtilmemiş; anlatımda sadelik ön planda tutulmuştur.

Yalın tasarım anlayışı, kitabın hedef kitlesi olan 8-12 yaş grubu çocukların dikkatini dağıtmadan odaklanmalarını kolaylaştırmakta; aynı zamanda sayfa yoğunluğu bakımından da okunabilirliği artırmaktadır.

2.1.1.5. Harfler

Sokağın Kuyruğu adlı eserde, ilkokul düzeyindeki çocuk okuyucuların okuma kolaylığı dikkate alınarak sade ve okunabilir bir yazı tipi tercih edilmiştir. Kullanılan yazı karakteri, serifli (ayaklı) ve klasik tipografik yapıya sahip bir fonttur. Harflerin genel biçimi, net ve belirgindir; bu da özellikle okuma pratiği gelişmekte olan çocukların metni takip etmesini kolaylaştırmaktadır.

Yazı puntosu, yaklaşık olarak 11–12 punto aralığındadır. Bu punto büyüklüğü, sayfa yapısı (13x20 cm) ile orantılıdır ve satır başına düşen kelime sayısını dengeleyecek şekilde ayarlanmıştır. Satır uzunlukları çocuk kitapları için ideal olan kısa yapıdadır; bu da göz kaymasını azaltmakta ve odaklanmayı kolaylaştırmaktadır.

Harf aralıkları (karakter aralığı) standart düzeyde tutulmuştur. Ne çok sık ne de çok seyrek olacak şekilde, harfler arasında görsel bütünlük sağlanmıştır. Büyük harf kullanımı, noktalama kurallarına uygun biçimde sınırlı olarak yer almaktadır. Vurgu amaçlı harf büyütme, kalınlaştırma (bold) ya da italik yazı gibi biçimsel oynamalara yer verilmemiştir. Bu durum, metnin tipografik sadeliğini koruyarak dikkat dağıtıcı unsurların önüne geçmektedir.

Genel olarak harf kullanımı ve yazı biçimi, metnin akışını destekleyecek ölçüde yalın, tutarlı ve yaş grubuna uygun niteliktedir.

Şekil 1 Sokağın Kuyruğu Harfler

(Uslu,2023:22)

2.1.1.6. Resimler

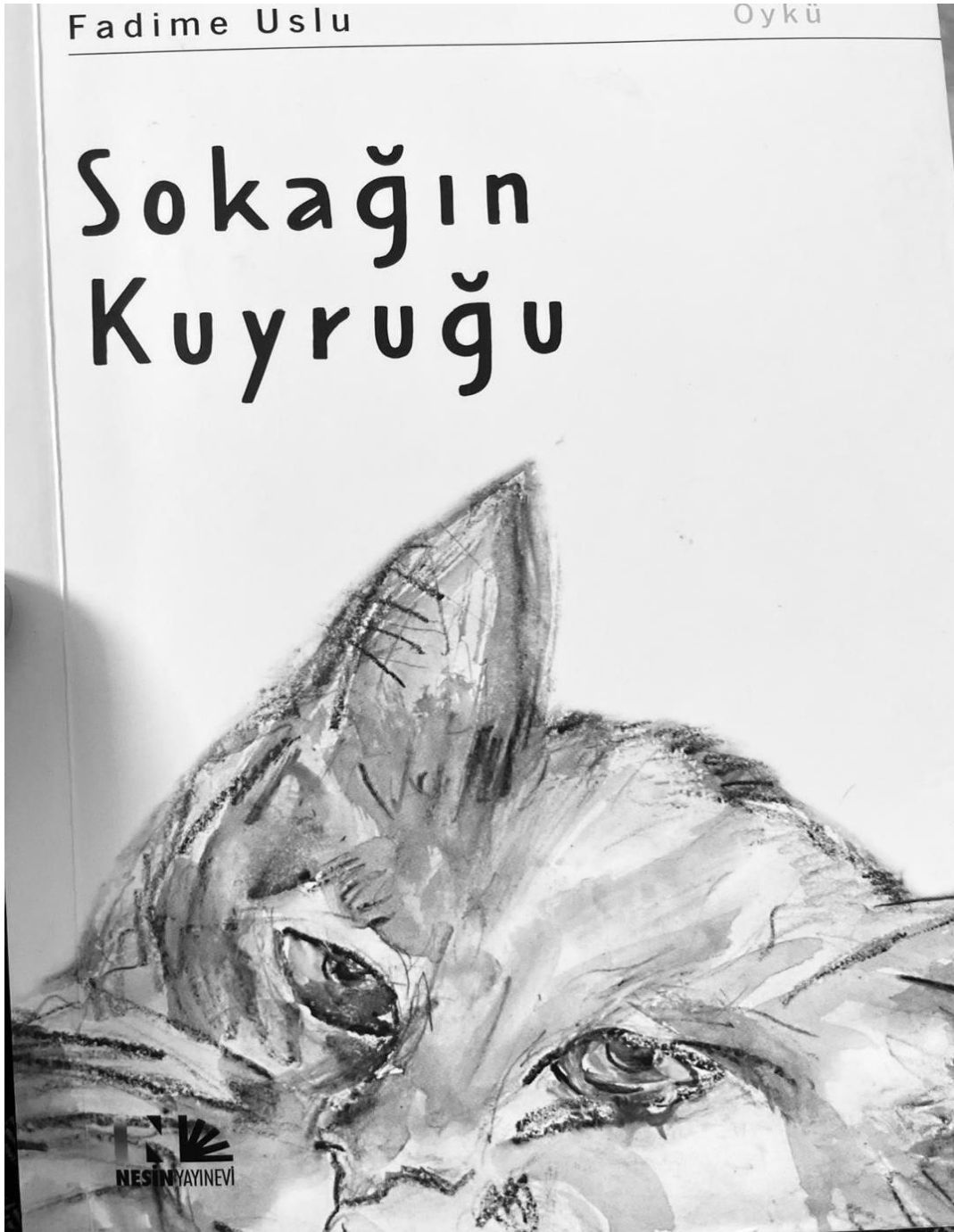
Kitaptaki resimleyen Cemil Küçükfilibeli'dir. Resimlerde parlak ya da canlı renkler yerine, pastel ve yumuşak tonlar tercih edilmiştir. Bu durum, kitabın genel atmosferine uyum sağlamaktadır. Görseller detay açısından karmaşık değildir; bu da küçük yaş grubundaki çocukların görsel algısını yormadan ilgiyi metinle bütünleştirmeyi kolaylaştırmaktadır.

Ön kapakta yer alan çizim, eserin başkahramanı olan kedinin suluboya tekniğini andıran bir görselle betimlenmiş halidir. Arka kapakta ise yine kedilere odaklanan bir başka çizim yer almaktadır. Bu görsel, mahalle ortamını ve kedinin yaşam alanını yansıtan bir sahneyle birlikte verilmiştir. İçeriği tamamlayıcı görsel unsurlara bakıldığında metinlerle uyumlu olduğu görülebilmektedir. Kitapta yer alan görseller siyah-beyaz değil renkli olarak aktarılmıştır. Olayların anlatıldığı her bölümünde, olayları destekleyen resimler eklenmiştir. Resimler kitaba dengeli şekilde dağıtılmıştır.

Şekil 1 Kuyruklu Sokaklar Resimleme

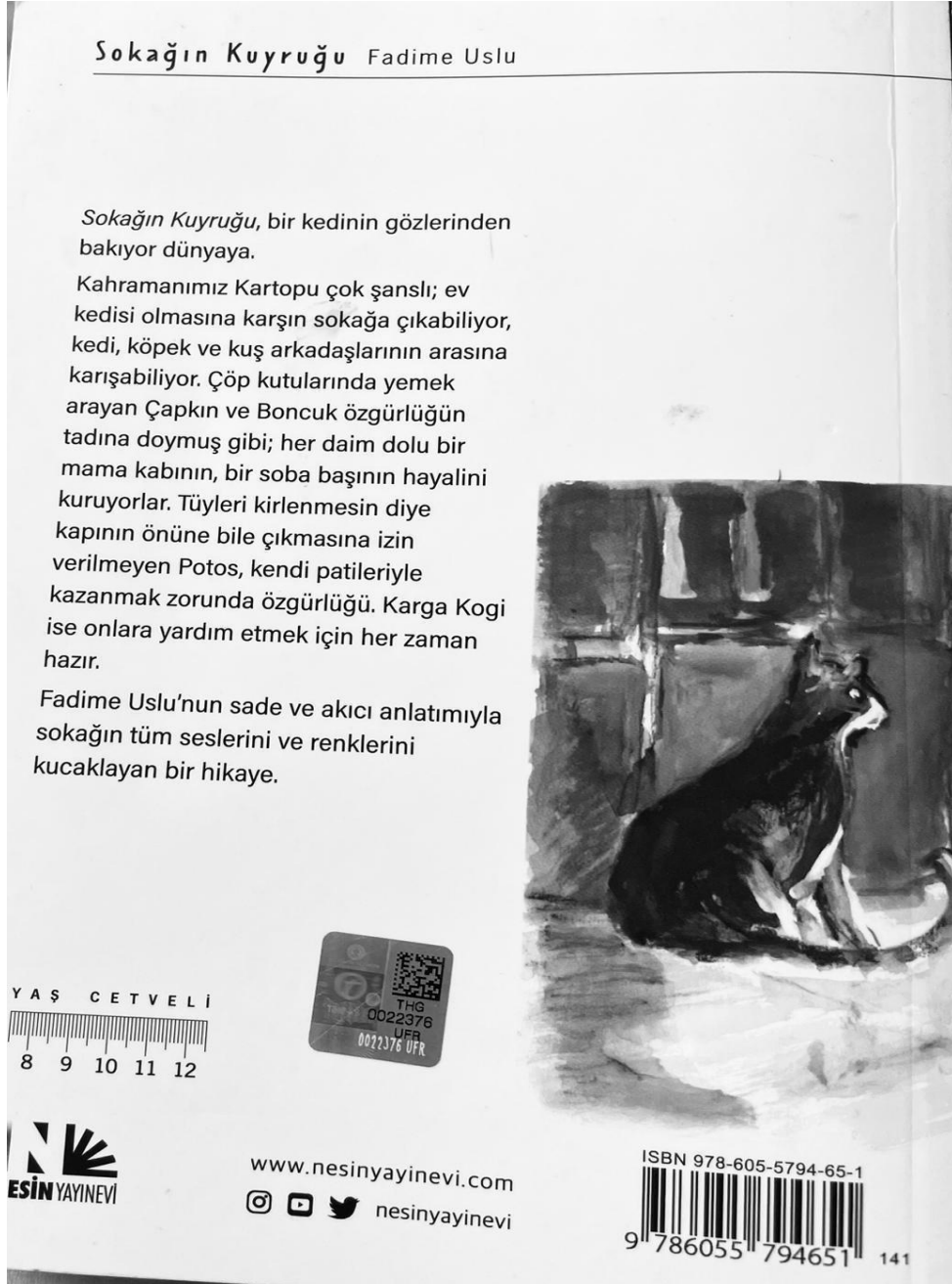

(Uslu,2011:63)

(Uslu,2011: Ön Kapak)

Şekil 3 Sokağın Kuyruğu Resimleme

(Uslu,2011: Arka Kapak)

2.1.2. İç Yapı Unsurları

2.1.2.1. Konu- Kurgu

Kitap birbiriyle bağlantılı 14 bölümden oluşur. Kitap, Kartopu, Çapkın, Potos ve Boncuk kedilerinin başından geçen maceralar anlatılmaktadır. Metin Kartopunun yani birinci kişi ağzından aktarılmıştır. Kitapta, hayvan karakterlerin kendi aralarındaki ilişkiler, sokak ortamında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara verdikleri tepkiler üzerinden sosyal yaşamın farklı yönleri ele alınmaktadır. Karakterlerin bireysel özellikleri ve yaşam tercihleri, metnin ana çatısını oluşturur. Yiyecek bulma, barınma, özgürlük ve aidiyet gibi temalar, olaylar aracılığıyla somutlaştırılarak çocuk okuyuculara sunulmuştur Sokağın Kuyruğu adlı eser, sokakta yaşayan hayvan karakterlerin yaşantıları etrafında şekillenen, çizgisel (doğrusal)

zamanla ilerleyen bir kurguya sahiptir. Kitabın anlatıcısı olan Kartopu, ev kedisi olmasına rağmen sokağa çıkabilen serüvenci bir karakterdir. Olaylar, Kartopu'nun gözünden aktarılmakta; böylece okuyucunun dış dünya ve mahalle yaşamı hakkında bilgi edinmesi sağlanmaktadır.

Kurgu, Kartopu'nun Boncuk ve Çapkın (diğer adıyla Sarduş) ile tanışması ve onlarla birlikte çeşitli olaylar yaşamasıyla başlar. Bu iki sokak kedisi, temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken sıcak bir soba başına sahip olma hayali kurarlar. Onlara zaman zaman Potos da eşlik eder. Ancak Potos, ev kedisi olduğu ve tüylerinin kirlenmesini istemeyen sahibi tarafından dışarı çıkmasına izin verilmediği için daha çok ev içi mücadeleyle tanımlanan bir karakterdir. Potos'un özgürlük arayışı, hikâyenin bir yan izleğini oluşturmaktadır.

Kurgu içinde hayvan karakterlere yardımcı olan bazı insan karakterler de yer almaktadır. Aslı, Kartopu'nun sahibidir; İsmet Baba ve Nesrin Anne ise Aslı'nın ebeveynleridir. Meryem, Potos'un sahibidir ve onu iğne yaptırmak için kontrol altında tutmak ister. Ancak bu duruma karşı çıkan hayvan dostları, Potos'un yanında yer alır. Mahallenin sevilen insan figürlerinden biri olan Şule, sokak hayvanlarına düzenli olarak yiyecek ve içecek getirir. Annesi Bade Teyze, Fatoş Teyze, Yıldız Anne ve Kaptan Kemal Bey gibi karakterler de kurguya mahalle yaşamını güçlendiren yan karakterler olarak dâhil edilmiştir.

Karga Kogi, eserin dikkat çeken hayvan karakterlerinden biridir. Güvenilir, zeki ve cesur olan Kogi, olaylar arasında köprü kurar ve gerektiğinde yardım ederek diğer karakterlere destek olur. Ayrıca kurgu içinde Beto, Garip, Milno ve Balık Amca gibi mahallede yer alan diğer hayvan karakterler de eserin dünyasını zenginleştirir.

Kurgu boyunca büyük çatışmalardan ziyade, hayvanların gündelik yaşamda karşılaştıkları sorunlar ve bunlara verdikleri tepkiler işlenmiştir. Olaylar, bireysel ve toplu olarak gelişen sahnelerle birbirini takip eder. Bölümler kısa ve sade yapıdadır; bu da hedef yaş grubunun dikkat düzeyine uygundur. Kurgunun tamamı, çocuk okuyuculara dostluk, özgürlük, iş birliği ve duyarlılık temalarını dolaylı yoldan aktarmayı amaçlayan bir yapıda oluşturulmuştur.

2.1.2.2. İzlek

Sokağın Kuyruğu adlı eserde; özgürlük, dayanışma, bireysel farklılıklar ve birlikte yaşama gibi izlekler ön plana çıkmaktadır. Bu izlekler, kediler ve karga gibi hayvan karakterler aracılığıyla okuyucuya sunulmuştur. Her bir karakterin yaşam biçimi, kararları ve karşılaştıkları durumlar üzerinden belirli davranış örüntüleri aktarılmaktadır. Kartopu'nun evden çıkabilen ama hâlâ korunaklı yaşamına bağlı kalması; Boncuk ve Çapkın'ın sokakta hayatta kalma çabası; Potos'un temizlik takıntısı nedeniyle kendini sınırlaması ve Karga Kogi'nin dış gözlemci rolü, farklı izlekleri destekleyen yapılar oluşturur.

“Bizim Kogi her şeyi bilir, kimin neye ihtiyacı var hemen anlar. Hiçbir şey onun gözüne korkutamaz.” (s.7)

“Potos, Fatoş Teyze ile aynı evde yaşıyor. Fatoş Teyze, onun bir an bile evden ayrılmasına izin vermiyor.” (s.9)

“Akşama kadar evde tek başına Potos. Sıkılıyor tabii. Onu çok iyi anlıyorum.” (s.9)

“Her sabah, Aslılarla birlikte evden ben de çıkarım. Onları okul servisine kadar yolcu etmek benim en önemli görevim.” (s.6)

Okuyucu kitlesinin yaşı dikkate alınarak karakterlerin yaşantılarıyla uyumlu bir dil kullanılmış, olaylar sade ve anlaşılır biçimde aktarılmıştır. Anlatım süreci çizgisel olarak ilerlemekte, olaylar bir bütün hâlinde değil, birbirini takip eden bağımsız sahnelerle yapılandırılmıştır. Bu yönüyle kitap, küçük yaş grubundaki okuyucular için hem dikkat koruyucu hem de mesaj taşıyıcı bir kurgu özelliği göstermektedir. Karakterlerin yaşantılarında karşılaştıkları durumlara verdikleri tepkiler üzerinden empati, saygı ve birlikte yaşam gibi kavramlara gönderme yapılmaktadır. Hayvan karakterlerin tercih edilmesi, çocukların soyut kavramları daha somut düzeyde algılamalarını kolaylaştırıcı bir unsur olarak kullanılmıştır.

2.1.2.3. Dil ve Anlatım

Sokağın Kuyruğu öyküsünde 14 bölüm yer almaktadır. Bu kitapta sokaklarda yaşayan Potos, Boncuk, Çapkın ve Kartopu isimli kedilerin başından geçen ilginç maceralar her bölümde aktarılır. Kitapta yer alan bölümler sırasıyla şunlardır:

1. Yağmur Kaçakları
2. Meryem'in yenilgisi

3. Potos'un Tutkusu
4. Siyah Pelerinli Karga
5. Boncuk'un niyeti
6. Karga Kogi
7. Kaptan Kemal Beyin Kahvaltı Bahçesi
8. Martı Tutulması, Balık Aşırması
9. İşin Aslını Bilen Var mı ?
10. Mükemmel Bir Akşam Yemeği
11. Şule
12. Kuyruklu Sokaklar
13. Uçuş Karnavlına Çeyrek Bilet
14. Büyük Buluşma

Her bölümden anlatım birinci kişi ağzıyla yapılmıştır.

“Tam beş yıl önce, uzun bir yolculukla göçüp geldik İstanbul’a.” (s.5)

Tek sıra halinde yemek ve su kaplarının olduğu arka bahçeye doğru yöneldik.

(s. 43)

Bu kediyi, resmini duvarına asacak kadar çok seviyor demek, diye düşünürken birden bu Tutsi de kim, dedim içimden. (s.57)

Sokağın Kuyruğu adlı kitapta yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. Anlamı bilinmeyen kelimeler de yok denilecek kadar azdır. Paragraflar çok uzun tutulmadan anlatım sağlanmıştır. Konuşmalara yer verilmiştir. Satırlardaki kelimeler sayıca fazla değildir. Cümleler kısa tutulmuştur. Kitapta argo sözcükler yer almamaktadır. 8-12 yaş aralığına uygun olacak şekilde dikkat edilmiştir.

Arabayı çıkarır çıkarmaz hızla koşmaya başladı. (s.33)

Üst üste kitaplar, bilgisayar ve içerisinden kâğıt çıkarmasına bayıldığım, yazıları kağıda geçiren bir alet var. (s.57)

2.1.2.4. Kahramanlar

Sokaklarda yaşayan Bir grup kedinin ilginç serüvenleri yer alır. Potos, Boncuk, Çapkın ve Kartopu, Mahalle sakinleri ve en yakın dostları Karga Kogi ile de çok yakın arkadaşlırlar.

1. Kartopu: Aslının ev kedisidir. Ev kedisi olmasına rağmen sokağa çıkabilen bir kedidir. Serüvenci bir kedidir. Olayları anlatan kişidir. Arkadaşlarının özgürlüğü için yardımlarda bulunur.

2. Boncuk ve çapkın: Çöp kutularında yemek arayan bir soba başının hayalini kurarlar. Kartopuyla beraber maceraya atılırlar. Çapkının diğer adı Sarduştur.

3. Potos: Ev kedisidir. Tüyleri kirlenmesin diye kapının önüne bile çıkmasına izin verilmeyen kendi patileriyle özgürlüğünü kazanmaya çalışan bir kedidir.

4. Karga Kogi: güvenilir, zeki, yetenekli ve cesurdur. Herkesin imdadına yetişir.

5. Aslı: Kartopunun sahibidir.

6. ismet baba: Aslının babası ve Kartopunun sahiplerinden biridir. Ankara'dan İstanbul'a taşınmışlardır.

7. nesrin anne: Aslının annesidir ve Kartopunun sahiplerinden birisidir. . Ankara'dan İstanbul'a taşınmışlardır.

8. Meryem: Potos'un sahibidir. Potosa iğne yaptırmak istemiştir ama Potosun arkadaşlarının mücadelesiyle Potosa iğneyi yaptıramamıştır.

9. şule: Komşular arasında en ilginç birisidir. Üçüncü katta altı numarada annesiyle yaşar. Sokaktaki arkadaşlara sürekli yiyecek, içecek taşıyan biridir. Kartopuna tutsi derdi.

Bade teyze: Şulenin annesidir.

10. Fatoş teyze: Potosla aynı evde yaşar. Potosu bir an bile evden çıkarmasına izin vermez.

Yıldız anne: Potosların evini temizliğine gider. Potosu arkadaşlarıyla vakit geçirmesi için yardım eder.

Çantalı Kadın: Potosa iğne yapmaya gelen kadındır.

11. Kaptan Kemal Bey: Mahalle sakinlerinden biridir. Her sabah kahvaltı şöleni yapar. Mahallenin hayvanları kahvaltı şölenini dört gözle beklerler.

12. Beto: Hiçbie şeyin yıldıramayacağı yenilmez bir kediymiş ve hastalığından dolayı artık eskisi kadar güçlü değildir. Arkadaşları bu duruma karşı üzgündürler. Annesinin başından geçen olayları arkadaşlarına anlatır.

13. Balık amca: Mahallede balık satan amcadır. Kartopu ve arkadaşları balıklarını aşırıya çalışırlar.

14. Garip, Milno: Mahallenin diğer kedileridir.

Kitapta Kahramanların yarısı hayvanlar diğer yarısı ise günlük hayatta sıkça rastalayacağımız insan tiplerine yer verilmiştir. Mahallenin kedileri, mahallenin günlük hayatı içinde yaşam mücadelesi verirlerken, kendi dünyalarını, kişiliklerini de korumayı bilirler.

2.1.2.5. Çevre

Kitapta yer alan çevre günlük hayatta var olan çevrelerden seçilmiştir. Sokak, bahçe, apartman ve evde olaylar gerçekleşir.

“Evden dışarıya çıkamadığım gibi, pencere önünde oturmaktan da arkadaşlarımın ne yaptığını, nerede olduklarını düşünmekten de yoruldum.” (s.7)

“Aslıyı, Nesrin Anneyi ve İsmet Babayı okula uğurladıktan sonra apartmanın aralı kapısından içeriye girmiştım.” (s.8)

“Simitçilerle, hurdacıların daha sokağa girmeden seslerini duyunca ne yönden geleceklerini kestirir.” (s.9)

Anlatılan mekânlar okuyucuların günlük hayatı ile ilişki kurabilecekleri mekânlardır.

2.1.2.6. İleti

Sokağın Kuyruğu adlı eserde, sokakta yaşayan hayvanların yaşam mücadelesi üzerinden dayanışma, dostluk, özgünlük ve toplumsal birliktelik temaları ön plana çıkmaktadır. Kitapta yer alan karakterler; kediler ve karga, farklılıklarına rağmen bir arada yaşayabilmekte, karşılaştıkları sorunları birlikte çözmeye çalışmaktadır. Bu durum, bireyler arasındaki uyumun ve iş birliğinin önemine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda karakterlerin kendi kimliklerinden ödün vermeden ortak bir yaşam

sürmeleri, kişilik haklarına ve bireysel farklılıklara saygı kavramını da iletinin bir parçası hâline getirmektedir. Yazar, hayvan karakterler üzerinden verilen bu mesajlarla çocuklara empati kurma, paylaşma ve toplumsal sorumluluk bilinci kazandırmayı amaçlamaktadır.

2.1.2.7. Eğitsel İlkeler

Sokağın Kuyruğu adlı eser, çocuklara yönelik hazırlanmış olup eğitsel yönler içermektedir. Metinde farklı karakter özelliklerine sahip hayvanlar arasında geçen olaylar aracılığıyla iş birliği, dayanışma ve birlikte yaşama kavramları örneklendirilmektedir.

“Lezzetli bir yiyecek götürelim Koğiye, örneğin bir ceviz. Ona karşı iyi niyetimizi gösterelim.” (s.39)

“Evet, bu bir şaka değildi, hayal ya da rüya da. Mucizelerin sadece filmlerde, masallarda gerçekleştiğini sanıyorsanız beni dinlemelisiniz. İnancın, kararlılığın ve cesaretin neler yapabildiğini.” (s.69)

“Kogi’nin kanatlarıyla

Biz kedilerin kuyruğu

Birbirine dokunduğunda

Her şey daha güzel

Kuyruklu Sokağımızda” (s.56)

Kitap, çocukların sosyal ilişkilerde karşılaşılabilecekleri durumları modelleyebilecek nitelikte sahneler içermektedir. Olayların hayvanlar üzerinden kurgulanması, çocukların dikkatini çekmeye ve metni anlamlandırmalarına katkı sağlamaktadır. Ayrıca kitapta geçen diyaloglar ve olaylar, okuma becerisini geliştirmenin yanı sıra neden-sonuç ilişkisi kurma, karakter davranışlarını analiz etme ve empati kurma gibi bilişsel ve duyuşsal becerilerin gelişimini destekleyici özellikler taşımaktadır. Metin, yaş grubu dikkate alınarak sade bir dil ve kısa bölümler hâlinde sunulmuştur.

2.2 ÇAT KAPI DAYIM

Şeyma'nın denize sevdalı dayısıyla sohbetleri, haylaz kardeşleriyle yaşadığı çekişmeler ve ailesiyle, arkadaşlarıyla kurduğu ilişkiler; yazıyla birlikte yaşamla iç içe biçimde anlatılıyor.

2.2.1. Dış Yapı Unsurları

2.2.1.1. Boyut

Kitabın boyutu 12x18 cm olarak hazırlanmıştır. Bu ebat, çocuk ve gençlik edebiyatında sıkça tercih edilen küçük boyutlar arasında yer alır. Kitabın taşınabilirliği yüksektir; hem elde tutulması kolay hem de çantalara rahatça sığabilecek pratikliktedir. Bu yönüyle okuma sırasında fiziksel rahatlık sağlamakta ve öğrencilerin kitapla daha sık ve kolay şekilde temas kurmasına imkân vermektedir. Ayrıca küçük boyut, kitabın samimi ve kişisel atmosferine de katkı sunmaktadır.

2.2.1.2. Kâğıt

Eserde kullanılan kâğıt, göz sağlığını destekleyen, mat dokulu ve sarıya yakın renktedir. Bu tercih, parlama yapmadan okuma konforu sunar. Kâğıt kalınlığı orta seviyededir; sayfa arkası yansımaları düşük, çevirme kolaylığı yüksektir. Dokunulduğunda hafif pürüzlü olan yüzeyi, okura fiziksel temas hissi de kazandırır. Bu yapı, özellikle uzun süreli okumalar sırasında yorulmayı azaltır. Okuyucu kitlenin yaş seviyesi düşünüldüğünde yıpranmayan, sağlam bir kâğıt türü seçilmiştir. Bu durum okuyucunun kitabı kullanırken işini kolaylaştırmaktadır.

2.2.1.3. Kapak ve Cilt

Çat Kapı Dayım adlı eserin kapak tasarımı ve cilt özellikleri, kitabın içeriği, teması ve hedef kitlesi olan çocuk ve genç okurlar göz önünde bulundurularak özenle oluşturulmuştur. Eser, karton kapakla basılmış olup kuşe kaplama ile dayanıklılığı artırılmıştır. Ciltleme, yapıştırma yöntemiyle yapılmış olup ciltsiz bir formdadır. Bu durum, kitabın hafifliğini ve taşınabilirliğini artırmakta; aynı zamanda sınıf içi etkinliklerde ve bireysel okumada pratik bir kullanım imkânı sunmaktadır.

Kapakta kullanılan illüstrasyonlar, kitabın anlatı dünyasına ait temel unsurları yansıtır niteliktedir. Ön kapakta ana karakter Şeyma, denize sevdalı dayısı, maymun, papağan ve köpekle birlikte resmedilmiştir. Bu çizimler; aile sıcaklığını, mizahı, özgünlüğü ve hayal gücünü çağrıştırmakta, çocuk okurun ilgisini cezbedici görsel bir bütünlük sunmaktadır. Kapaktaki illüstratif üslup, hem sevimli hem de gerçeküstü öğelerle bezeli bir atmosfer yaratır. Bu durum, kitabın yarı gerçekçi yarı düşsel kurgusuyla uyumludur.

Başlık, sade ama dikkat çekici bir fontla yazılmıştır. “Çat kapı dayım” ifadesinde kullanılan büyük ve kalın puntolar, metnin enerjik yapısını yansıtırken mor tonunun tercih edilmesi hem dikkat çekiciliği artırmakta hem de sıcak bir duygusal çağrışım oluşturmaktadır. Başlık, alt başlık veya süslemeyle desteklenmemiş, sadelik ön planda tutulmuştur. Bu, metnin doğrudan ve samimi anlatımıyla örtüşmektedir.

Arka kapakta, kitabın içeriğini özetleyen tanıtım metni yer almaktadır. Bu metin, hem anlatının temel çatısını tanıtırken hem de karakter ilişkilerine dair kısa bilgiler sunar. Ayrıca, arka kapakta yer alan illüstrasyon ön kapakla görsel bir bütünlük oluşturur: bu kez dayı karakteri, sırtı dönük şekilde ailesine bakarken çizilmiştir. Ayna yansıması şeklinde verilen bu görsel, metindeki içe dönük, aile merkezli yapıya sanatsal bir gönderme sunar.

Künye bilgileri, barkod, yayınevi logosu gibi yayınsal öğeler, arka kapağın alt kısmında sade ve düzenli bir biçimde konumlandırılmıştır. Kitabın yayınevi olan Güneşli Kitaplığı’nın logosu ve görsel tarzı, bu eserde de kurumun özgün ve nitelikli çocuk yayıncılığı anlayışını yansıtır biçimdedir.

2.2.1.4. Sayfa Düzeni

Fadime Uslu’nun Çat Kapı Dayım adlı eserinin sayfa düzeni, çocuk okurun yaş düzeyi, dikkat süresi ve okuma alışkanlıkları gözetilerek özenle yapılandırılmıştır. Kitabın iç tasarımı sade, açık ve sistemli bir biçimde düzenlenmiş; bu düzen, okuma kolaylığını artıracak şekilde tasarlanmıştır.

Sayfa kenar boşlukları, gözün metni rahatlıkla takip edebilmesi için yeterli açıklıkta bırakılmıştır. Ne çok sıkışık ne de gereksiz boşluk içeren bu düzen, sayfa doluluğu açısından denge sağlamaktadır. Satır aralıkları oldukça idealdir; sıkışık satır yapısından uzak durularak metnin nefes almasına olanak tanınmıştır. Bu, özellikle

erken yaş grubundaki okuyucular için önemli bir unsur olup, göz yorgunluğunu önleyici bir etki yaratır.

Paragraflar arasında boşluk bırakılmış; her yeni paragraf, görsel olarak ayrılabilir biçimde yapılandırılmıştır. Bu durum, hem olay akışını takip etmeyi kolaylaştırmakta hem de dikkat dağınıklarını azaltmaktadır. Diyalogların yazımı sırasında konuşma çizgisi kullanılmış; her konuşmacı ayrı satıra alınarak diyaloglar hem biçimsel hem de anlamsal olarak netleştirilmiştir. Özellikle çocuk okuyucular için önemli olan bu yöntem, karakterlerin seslerini ayırt etmeyi kolaylaştırmaktadır.

Kitapta bölümler açık başlıklarla birbirinden ayrılmıştır. Örneğin, “Hayaller devredilebilir mi?” gibi bölüm başlıkları, hem merak uyandırıcı hem de anlam yönünden içerikle bağlantılıdır. Bu başlıklar, büyük puntolarla ve sayfanın üst kısmında ortalananarak yazılmış; böylece yeni bölüme geçişler görsel olarak belirginleştirilmiştir. Her bölüm yeni bir sayfadan başlamakta, bu da yapısal bir bütünlük ve okuma ritmi oluşturmaktadır.

Sayfa numaraları sayfanın alt orta kısmına yerleştirilmiştir. Bu klasik yerleşim, okuma sırasında dikkati dağıtmadan takip kolaylığı sağlar. Her sayfanın üst kısmında başlık ya da başka bir başlık satırı bulunmamaktadır; böylece sayfada sadelik korunmuştur.

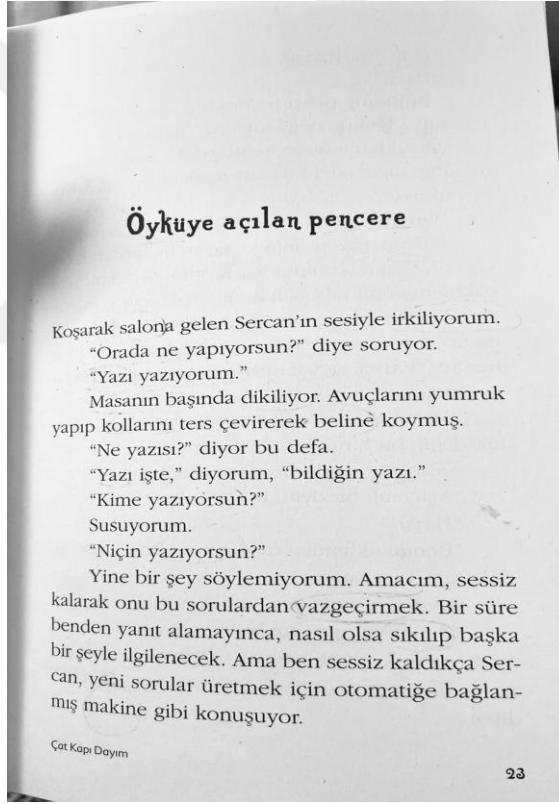
Kitabın içeriği doğrultusunda herhangi bir alt başlık ya da metin içi görsel bulunmamakla birlikte, yazı blokları ve paragraflar arasında yeterli görsel boşluk bırakılarak metin boğucu olmaktan uzak tutulmuştur. Bu düzenleme sayesinde çocuk okur, görsel karmaşa yaşamadan sadece metne odaklanabilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Çat Kapı Dayım adlı eserin sayfa düzeni; anlatımın sadeliği, olayların akıcılığı ve karakterlerin etkileşimiyle uyumlu bir biçimde kurgulanmıştır. Sayfa yerleşimi, font yapısı, satır ve paragraf aralıkları gibi unsurlar; okurun dikkatini sürdürebileceği, anlamı takip edebileceği ve metinden keyif alabileceği bir bütünlük sunmaktadır. Bu yönüyle kitap, sadece içerik açısından değil, biçimsel düzen açısından da hedefkitleye uygun ve nitelikli bir örnek teşkil etmektedir.

2.2.1.5. Harfler

Kitapta kullanılan yazı tipi sade ve net çizgilidir. Punto büyüklüğü çocuk okuyuculara uygun şekilde seçilmiş; karakterler arasında yeterli boşluk bırakılarak harfler birbirinden kolaylıkla ayırt edilebilir hale getirilmiştir. Diyaloglarda konuşma çizgileri kullanılmış, düşünce ya da vurgu ifadeleri ise italik fontla desteklenmiştir. Bu biçimsel farklar anlatı içinde yön bulmayı kolaylaştırmakta, anlamı pekiştirmektedir. Herhangi bir süsleme ya da karmaşık tipografi kullanılmamış; sadelik ve işlevsellik ön planda tutulmuştur.

Şekil 1 Çat Kapı Dayım Harfler

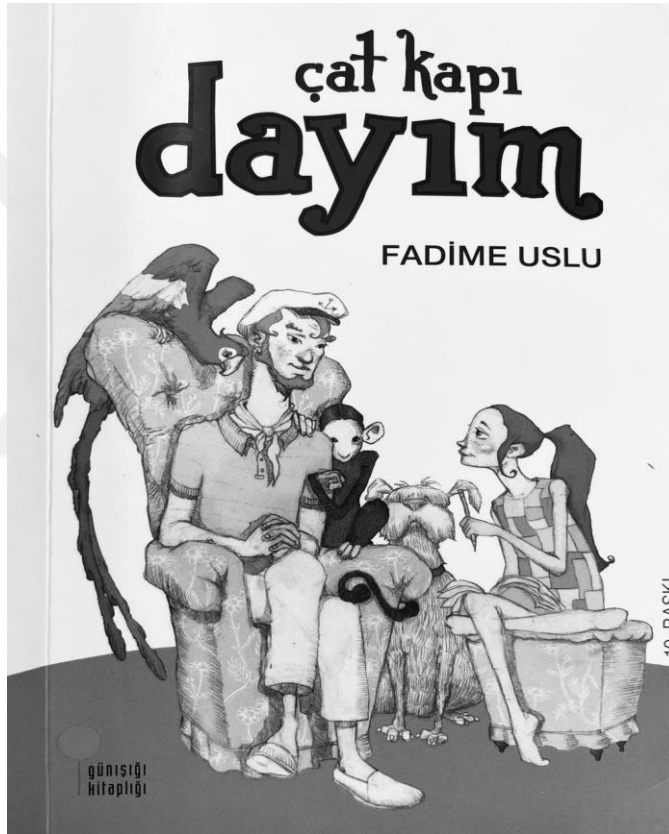
(Uslu,2012:23)

2.2.1.6. Resimler

Kitapta görseller sadece ön ve arka kapakta yer almaktadır. İç sayfalarda herhangi bir çizim veya resim bulunmamaktadır. Kapak çizimleri karakterleri canlı

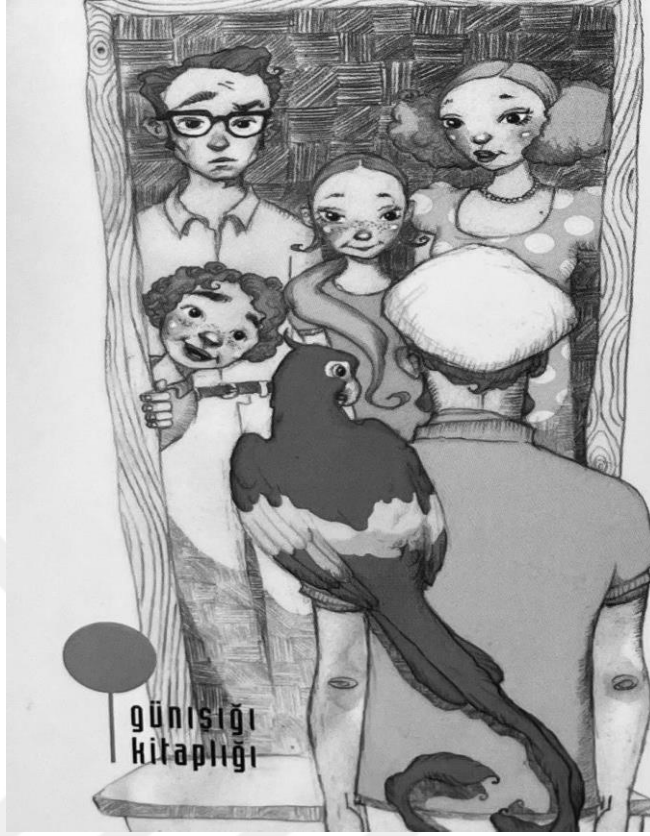
ve sevecen bir üslupla sunar. Özellikle hayvan figürleri (papağan, maymun ve tüy yumağı köpek) mizahi biçimde tasvir edilmiştir. Bu illüstrasyonlar, metnin genel havasına uygun olarak esprili ve sıcak bir atmosfer yaratır. Görsel yoğunluğun kapakta toplanması, okuyucunun metni hayal gücüyle canlandırmasına olanak tanıyan bir tercih olarak değerlendirilebilir. Bu yönleriyle Çat Kapı Dayım, dış yapı bakımından hem işlevsel hem de estetik kriterleri dikkate alarak hazırlanmıştır. Fiziksel bütünlük, sade tasarım ve çocuk okuyucunun yaş düzeyine uygun düzenlemelerle eserin okuma deneyimi desteklenmiştir.

Şekil 2 Çat Kapı Dayım Resimleme

(Uslu,2012: Ön Kapak)

Şekil 2 Çat Kapı Dayım Resimleme

(Uslu,2012: Arka Kapak)

2.2.2. İç Yapı Unsurları

2.2.2.1. Konu-Kurgu

Kitap birbiriyle ilişkili 14 bölümden oluşuyor. Her başlık kahramanların başından geçen olayları anlatır. Bölümlerde birinci kişi ağızından anlatım yapılmaktadır. Anlatıcı kitabın başkarakteridir.

Kitap Şeyma'nın dayısının denizden evlerine gelmesiyle başlar. Şeyma annesi, babası ve kardeşleriyle yaşamaktadır. Bir de en sevdiği dayısı denizden geldiği zaman evlerinde kalır. Her gelişinde kendiyile beraber bir hayvan getirir ama hayvanlar değişir. Şeyma'nın babası dayısından hoşnut değildir. Hayvanları ev getirmesinden hoşlanmaz. Bir gün Şeyma'nın kardeşi kaybolan bir köpekle karşılaşır

ve onu evlerinin deposuna yerleştirir. Anneleri köpeğe bakmaları için yardım eder. Ama eve almayı kabul etmez aynı şekilde babaları da hiçbir şekilde köpeği eve almayı kabul etmez. Köpeğe boncuk ismini koyarlar. Boncuk sokak köpeklerine hiç benzemez. Ev köpeği olduğu dış görüşüyle bellidir.

Şeyma, kardeşi ve arkadaşları ilan hazırlayıp köpeğin sahibini bulmaya çalışırlar ve sonunda köpeğin sahibi bulunur ve sahibine teslim ederler. Şeyma'nın öykü yazma hayali vardır ve yaşadıklarını öyküsüne yazar. Bir gün dayısı denizden gelmiştir ama yalnız değildir kendisiyle beraber maymun getirmiştir. Şeyma, annesi ve kardeşi dayısının gelişine çok sevinmiştir. Babası ise getirdiği maymundan korkmuştur ve hoşnut olmamıştır. Dayısı başka bir gelişinde ise papağan getirmiştir. Birkaç gün sonra dayısının ansızın iş çıkmıştır ve denize gitmiştir. Şeyma dayısının ansızın geri dönmesine çok üzülmüştür.

Öykülerinin dayısına göstermiştir, dayısı öykülerin içeriğini değiştirmesi gerektiği konusunda tavsiye vermiştir. Şeyma dayısının gidişine üzülürken arkadaşı Esra dayısı hakkında kötü sözler söylediği için arası açılır. Arkadaşı ise yaptığı hatadan dolayı Şeyma'nın gönlünü almak için çabalar. Şeyma dayısının neden denizlere düşkün olduğunu merak eder ve annesine dayısıyla ilgili sorular sorar.

Annesi ise dedesinin dayısı ile beklentilerini neden denize tutkun olduğunu anlatır. Şeyma dayısını uzun süre gelmeyeceğini düşünür ve bu duruma üzülür ama birkaç gün sonrasında dayısının geldiğini görünce çok sevinmiştir. Bu sefer gelişinde ise kendisiyle beraber bir köpek getirmiştir. Şeyma dayısının gelişi için çok mutludur. Dayısı öykü yazmasına yardımcı olur ve denizlerde yaşadığı anılarını anlatır ve bu tarzda ilginç dikkat çekici olaylar yazmasını ister Şeyma'dan. Dayısı denizleri bıraktığını söyler. Şeyma nedenini sorduğunda yanında getirdiği köpeğe bakmak için denizlerden vazgeçtiğini söyler.

2.2.2.2. izlek

Eserde ana izlek, aile ilişkileri, bireysel farklılıklara saygı ve aidiyet duygusudur. Şeyma'nın deniz tutkunu dayısı ile kurduğu bağ, farklı düşünce yapılarına sahip aile bireyleri arasındaki çatışmalarla birlikte işlenmektedir. Hikâye boyunca öne çıkan temalar arasında hayvan sevgisi, sorumluluk bilinci, yazma tutkusu, hayal gücü ve empati yer almaktadır. Dayının her gelişinde farklı bir

hayvanla gelmesi, çocuk dünyasında merak ve keşif duygusunu destekleyen bir yapı oluşturur. Ayrıca Şeyma'nın öykü yazma isteği ve bu alandaki gelişimi, eserin kendini ifade etme ve üretkenlik temasını desteklediğini gösterir.

“İçimden, “Boncuk gibi sevimli bir yavru köpeği eve sokmazsın ama, dayım sana inat yaşlı bir köpekle böyle geliverir işte,” dedim babama.” (s.114)

“Anlat bakalım, Şeymo,” dedi dayım, başını iki yana sallayarak, “nasıl gidiyor öykü işleri?”(s.114)

“Yaşlı ve çaresizdi. Bakıma muhtaçtı. Hayata Karşı bütün ilgisini yitirmiş, Moyru beni çok etkiledi.” (s.118)

“Senin dayın palavracının teki,” diye mırıldandı Esra.” (s.105)

Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, eserde öne çıkan ana izlekler arasında aile bağları, bireysel farklılıklara saygı, hayvan sevgisi ve yazma tutkusu ön plana çıkmaktadır. Şeyma'nın dayısı ile kurduğu özel bağ, onun sıradan aile yaşantısına farklılık katmakta; geleneksel aile düzeni ile özgür ruhlu bireyler arasındaki çatışma gözler önüne serilmektedir.

Dayının her seferinde farklı bir hayvanla gelişi, sadece çocuklar için heyecan verici bir olay değil, aynı zamanda sorumluluk, empati ve aidiyet duygularının gelişimini tetikleyen bir durumdur. Şeyma'nın yaşadığı olayları yazıya dökmesi ise bireysel ifade becerilerinin, hayal gücünün ve üretkenliğin izlek içinde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Kitap boyunca, her olay tematik olarak bu ana izleklere hizmet eder nitelikte ilerlemekte; çocuk okura doğrudan ders vermeden, doğal olay örgüsü içerisinde değer aktarımı sağlamaktadır.

2.2.2.3. Dil ve Anlatım

Çat Kapı Dayım Çocuk romanı 14 bölümden oluşmaktadır. 14 bölüm birbiriyle ilişkilidir.

Bölümler sırasıyla:

1. Öykü İçin Öykü
2. Öyküye Açılan Pencere
3. Canlanan Öykünün Sevimli Kahramanı
4. İki Kardeşe Bir Oda Dar
5. Kahramanımız Kendi Öyküsüne Dönüyor
6. Uzun Bir Gece

7. Hayaller Devredilebilir Mi?
8. Benim Biricik Kahramanım
9. Karamba !
10. Deniz Altında Kayalıklara Giden Öyküler
11. Hepimizin Öyküsü: Okul
12. Dostların Zamansız Kırgınlığı
13. Şakacı Hayat Sürprizlere Bayılır
14. İşte Büyük Sürpriz

Her bölümde anlatım olayları yaşayan birinci kişi ağzından yapılmaktadır.

“Mutfak dolaplarını telaşla açıp kapıyordum.” (s.36)

“Esra ’yla yan yana durup bir süre onları izledik.” (s.47)

“Hala uykum vardı.” (s.72)

Eserde sade, akıcı ve çocukların yaş seviyesine uygun bir dil kullanılmıştır. Anlatım birinci kişi (Şeyma’nın bakış açısından) ile sağlanmış, bu da okurun karakterle özdeşleşmesini kolaylaştırmıştır. Diyaloglara sıkça yer verilmiş ve karakterler arası ilişkiler doğallıkla aktarılmıştır. Anlatımda zaman zaman mizahi öğeler kullanılarak metin hem eğlenceli hale getirilmiş hem de duygusal geçişler yumuşatılmıştır. Özellikle Şeyma’nın iç dünyasına ve düşüncelerine dair açıklamalar, içten bir sesle verilmiş; çocukların içsel dünyasını temsil eden sıcak bir anlatım benimsenmiştir.

2.2.2.4. Kahramanlar

Fadime Uslu’nun Çat Kapı Dayım adlı eserinde karakterler, çocuğun iç dünyasına hitap eden, gündelik yaşamla iç içe geçmiş doğal tipler olarak kurgulanmıştır. Karakterler; olayların gelişiminde aktif rol oynayan, belirgin kişilik özelliklerine sahip ve temaları destekleyici işlevler üstlenen niteliktedir. Eserde yer alan kahramanlar, çocuğun toplumsal çevresine benzerliğiyle özdeşleşmeyi kolaylaştırmakta ve okurun empati geliştirmesine olanak tanımaktadır.

Şeyma (Anlatıcı Kahraman) :Eserin merkezinde yer alan ana karakterdir. Hikâyeler, onun bakış açısıyla anlatılır. Meraklı, duygusal, hayal gücü güçlü bir çocuktur. En büyük hayali yazar olmaktır. Yaşadığı olayları yazıya dökerek duygularını ifade etme yolları arar. Sorumluluk sahibi, empati yeteneği gelişmiş ve

hayvanlara karşı sevgi dolu bir çocuktur. Dayısıyla olan ilişkisi, hem onun duygusal gelişimini hem de yazma sürecini doğrudan etkiler. Şeyma, okuyucunun rehber karakteri olarak olayları yönlendiren, değerlendiren ve çözümleyen kişidir.

Dayı: Denizci olan dayı karakteri, hikâyeye renk ve hareket katar. Maceracı, özgür ruhlu ve sıra dışı biridir. Her gelişinde farklı bir hayvanla gelerek çocukların hayatına neşe ve merak katmaktadır. Şeyma'nın hayal gücünü besleyen, onu yazmaya teşvik eden ve sıradanlığın dışına çıkaran kişidir. Aynı zamanda çocuklara karşı sevecen ve destekleyici bir yetişkin modelidir. Ancak aile içindeki diğer bireylerle olan farklı değer anlayışı nedeniyle zaman zaman çatışma yaşar. Dayı karakteri, çocuklara hayata farklı açılardan bakmayı öğreten sembolik bir figürdür.

Baba: Geleneksel, kuralcı ve düzeni önemseyen bir baba figürüdür. Dayının hayvanlarla birlikte eve gelmesinden rahatsızlık duyar. Aile yapısının sınırlarını korumaya çalışır. Zaman zaman sert ve mesafeli görünse de, çocuklarının mutluluğunu önemseyen bir yapısı vardır. Farklılıkları anlamakta zorlanan bir karakter olması, çatışmaları besleyen bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Anne: Yumuşak huylu, anlayışlı ve ara bulucu bir karakterdir. Şeyma ve kardeşleriyle daha yakın bir bağ kurmuştur. Dayı ile baba arasında yaşanan fikir ayrılıklarında dengeleyici rol oynar. Özellikle çocukların hayvanlara gösterdiği ilgide, destekleyici bir tutum sergiler. Ancak o da baba gibi, hayvanların eve alınmasına karşıdır. Yine de çocukların duygularını anlamaya çalışarak onları kırmadan yönlendirir.

Sercan: Özellikle Şeyma'nın kardeşi, maceracı ve haylaz yönüyle dikkat çeker. Köpeği evin deposuna yerleştirme fikri onun girişimci ruhunu ve hayvanlara olan sevgisini ortaya koyar. Şeyma ile kimi zaman çekişmeli ama sevgi dolu bir ilişkisi vardır. Kardeşler arası bağ, kitabın sıcak atmosferini destekleyen önemli unsurlardandır.

Esra: Şeyma'nın yakın arkadaşıdır. Dayısı hakkında yaptığı olumsuz yorumlar nedeniyle Şeyma ile araları açılır. Ancak yaptığı hatayı fark ederek arkadaşlığını onarmaya çalışır. Bu karakter üzerinden çocuklara hata yapmanın insan doğasına ait olduğu ve özür dilemenin, ilişkileri onarmada önemli bir erdem olduğu mesajı verilir.

Zeynep Öğretmen: Şeymaların anasınıfı öğretmenidir. Kızsa da kimsenin kalbini kırmayan biridir.

Tolga ve Eren: Selacının arkadaşları, boncuğa beraber depoda bakmışlardır.

Perihan Teyze: Komşularıdır. Boncuğun bakımına yardım edenlerden biridir.

Cem: Esra'nın erkek arkadaşıdır.

Rukiye Hanım: Okul müdürüdür. Kızların erkeklerle arkadaşlığın dışında bir arkadaşlığı hoş karşılamayan biridir.

Melih: Esra'nın Şeymayla aralarını yapmak istediği kişidir. Kendini beğenen biridir.

2.2.2.5. Çevre

Olayların geçtiği mekânlar ağırlıklı olarak ev, depo, sokak, deniz ve mahalle çevresi gibi çocukların gündelik yaşamlarında karşılaşabileceği yerlerden seçilmiştir. Bu mekânlar gerçeklik duygusunu artırmakta ve çocuğun metne kolayca bağ kurmasını sağlamaktadır. Dayının denizden gelişi, evde yaşanan duygusal hareketlilik ve hayvanların konumlandırıldığı alanlar, karakterlerin içsel değişimiyle paralellik göstermektedir. Özellikle deniz ve ev mekânları arasındaki karşıtlık, dayı karakterinin özgür ruhunu ev yaşamının sınırlarıyla karşı karşıya getirmektedir.

“ Gemiye Kuzey Afrika kıyısında, Tunus Limanı'nın açığında demirledik, ” diye başlıyor hikâyesine. “(s.16)

“Erenle Sercan depo kapısı önündeki basamaktaydı.” (s.37)

“Evde düşünelim ne yapacağımızı.” (s.41)

2.2.2.6. İleti

Çat Kapı Dayım adlı eserde birden fazla katmanlı ileti sunulmaktadır. Kitabın ana iletileri; farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmak, aile içindeki anlayışın ve sevginin önemini kavramak ve hayallerin peşinden gitmenin değerini bilmektir.

Öykünün merkezinde yer alan Şeyma karakteri aracılığıyla, çocukların duygusal gelişimi, gözlem gücü ve yaratıcı düşünme becerileri öne çıkarılır. Şeyma'nın öykü yazma arzusu, yaşadığı her olayı dönüştürme çabası ve dayısıyla olan bağları üzerinden, çocuklara hayal kurmanın ne kadar kıymetli olduğu mesajı verilir.

Dayı karakteri ise özgür ruhlu, sıra dışı davranışları ve hayvan sevgisiyle çocuklara, farklı kişiliklerin de değerli ve saygı duyulması gereken bireyler olduğunu anlatır. Toplum içinde genel geçer kuralların dışına çıkan bireylerin ötekileştirilmemesi gerektiği; aksine onların da deneyimleriyle başkalarının hayatına katkı sağlayabileceği vurgulanır.

Öyküde yer alan köpek Boncuk'un sahiplenilmesi, ardından sahibine ulaştırılması sürecinde dayanışma, yardımlaşma, sorumluluk alma ve empati kurma gibi değerler doğal bir şekilde işlenir. Aynı zamanda, hayvan sevgisi üzerinden çevreye ve canlılara duyarlılık geliştirme bilinci aşılanır.

Aile içinde farklı bakış açıları (özellikle baba ve dayı figürleri üzerinden) çocuğa sunularak, çocukların gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri değer çatışmalarına dair bir farkındalık geliştirmeleri sağlanır. Çocuk okur, hem kendini hem başkalarını anlamaya yöneltilir.

2.2.2.7. Eğitsel ilkeler

Fadime Uslu'nun Çat Kapı Dayım adlı eseri, çocuk edebiyatının temel eğitsel ilkelerine uygun olarak yapılandırılmış; okurlarına yalnızca bir kurgu sunmakla kalmayıp onların zihinsel, duygusal ve ahlaki gelişimlerine de katkı sağlamayı hedeflemiştir. Eserdeki olay örgüsü, karakter ilişkileri ve anlatım dili, çocukların dünyasını merkeze alarak çok yönlü bir öğrenme süreci sunmaktadır. Aşağıda eserde öne çıkan eğitsel ilkeler ayrıntılı olarak açıklanmıştır:

Eserin dili, anlatımı, karakterleri ve olayları çocukların yaş gruplarına uygun şekilde düzenlenmiştir. Ana karakter Şeyma'nın duygu dünyası, merakları, hayalleri ve gözlemleri, çocukların günlük yaşamlarıyla kolaylıkla örtüşmektedir. Bu durum, okurun karakterle özdeşim kurmasını ve eserin mesajlarını içselleştirmesini kolaylaştırır.

Metindeki pek çok değer ve bilgi doğrudan değil; karakterlerin yaşadıkları olaylar ve bu olaylara verdikleri tepkiler üzerinden verilmiştir. Örneğin, Şeyma ve kardeşinin buldukları köpeğe sahip çıkma süreçleri, sorumluluk alma ve hayvan sevgisi gibi kavramları sezdirerek öğretir. Köpeğin sahibine ulaştırılması, yardımlaşma ve çözüm üretme becerilerini destekler.

Eserde empati, dostluk, dayanışma, affetme, aile bağları ve farklılıklara saygı gibi evrensel değerler işlenmiştir. Özellikle Şeyma'nın arkadaşı Esra ile yaşadığı kırgınlık ve ardından gelen barışma, çocuklara ilişki yönetimi, empati kurma ve özür dilemenin önemini gösterir. Dayı karakterinin hayvanlara gösterdiği ilgi ise hayvan haklarına duyarlılık geliştirilmesini sağlar.

Dayı karakteri alışılmışın dışında davranışları, doğaya ve hayvanlara olan ilgisi, çocuklara farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Aynı zamanda Şeyma'nın yazma yeteneğini fark etmesi ve onu desteklemesi, yetişkinlerin çocukların ilgi alanlarını teşvik etmesi gerektiği mesajını verir. Bu yönüyle eser, yetişkin-okur için de eğitsel öneriler içerir.

Şeyma'nın yazarlık hayali ve yaşadıklarını öyküleştirme süreci, çocuklara yazılı anlatımın ve yaratıcı düşüncenin gücünü gösterir. Bu durum, hem çocuklara yazmaya karşı olumlu bir tutum kazandırır hem de onların hayal kurma ve ifade becerilerini geliştirir. Anlatı boyunca kullanılan betimlemeler, duygu aktarımı ve olayların akışı da estetik duyarlılığı destekler.

Şeyma, karşılaştığı sorunlarda yalnızca yetişkinlerin çözümüne bel bağlamaz; kendi kararlarını vermeye çalışır. Köpeği sahiplenme süreci, arkadaşlık ilişkilerindeki kriz anları ve dayısının ani gidişiyle baş etme biçimi, çocuklara eleştirel düşünmeyi ve alternatif yollar aramayı öğretir.

Hayvanlara karşı duyarlılık, onların korunması ve sahiplenilmesi gibi temalar, çocuklara sosyal sorumluluk ve çevreye duyarlılık bilinci kazandırır. Özellikle dayının her gelişinde farklı bir hayvanla gelmesi ve çocukların bu duruma olumlu yaklaşımı, doğaya ve canlılara karşı sevgi geliştirilmesine katkı sağlar.

Şeyma'nın çevresinde olup bitenleri gözlemlemesi ve bunları yazıya dökmesi, çocuklara dikkatli gözlem yapmanın, deneyimlerden öğrenmenin ve ifade etmenin önemini sezdirir. Bu yönüyle kitap, çocukların gündelik yaşamlarına başka bir gözle bakmalarını sağlar.

Bu eğitsel ilkeler, eserin sadece bir anlatı değil; aynı zamanda çocuklar için çok yönlü bir öğrenme alanı sunduğunu ortaya koymaktadır. Çat Kapı Dayım, hem bireysel hem toplumsal değerlerin içselleştirilmesine katkı sağlayan önemli bir çocuk kitabı örneğidir.

2.3. KAÇAK KAHRAMANLAR

2.3.1. Dış Yapı Unsurları

2.3.1.1. Boyut

Kitabın boyutu 12x18 cm olarak hazırlanmıştır. Bu ebat, çocuk ve gençlik edebiyatında sıkça tercih edilen küçük boyutlar arasında yer alır. Kitabın taşınabilirliği yüksektir; hem elde tutulması kolay hem de çantalara rahatça sığabilecek pratiklidir. Bu yönüyle okuma sırasında fiziksel rahatlık sağlamakta ve öğrencilerin kitapla daha sık ve kolay şekilde temas kurmasına imkân vermektedir. Ayrıca küçük boyut, kitabın samimi ve kişisel atmosferine de katkı sunmaktadır.

2.3.1.2. Kâğıt

Eserde kullanılan kâğıt, göz sağlığını destekleyen, mat dokulu ve sarıya yakın renktedir. Bu tercih, parlama yapmadan okuma konforu sunar. Kâğıt kalınlığı orta seviyededir; sayfa arkası yansıması düşük, çevirme kolaylığı yüksektir. Dokunulduğunda hafif pürüzlü olan yüzeyi, okura fiziksel temas hissi de kazandırır. Bu yapı, özellikle uzun süreli okumalar sırasında yorulmayı azaltır. Okuyucu kitlenin yaş seviyesi düşünüldüğünde yıpranmayan, sağlam bir kâğıt türü seçilmiştir. Bu durum okuyucunun kitabı kullanırken işini kolaylaştırmaktadır.

2.3.1.3. Kapak ve cilt

Kaçak Kahramanlar adlı eserin kapak tasarımı ve cilt özellikleri Çat Kapı Dayım romanıyla aynıdır kitabın içeriği, teması ve hedef kitlesi olan çocuk ve genç okurlar göz önünde bulundurularak özenle oluşturulmuştur. Eser, karton kapakla basılmış olup kuşe kaplama ile dayanıklılığı artırılmıştır. Ciltleme, yapıştırma yöntemiyle yapılmış olup ciltsiz bir formdadır. Bu durum, kitabın hafifliğini ve taşınabilirliğini artırmakta; aynı zamanda sınıf içi etkinliklerde ve bireysel okumada pratik bir kullanım imkânı sunmaktadır.

Kapakta kullanılan illüstrasyonlar, kitabın anlatı dünyasına ait temel unsurları yansıtır niteliktedir. Ön kapakta ana karakter Şeyma, denize sevdalı dayısı, maymun, papağan ve köpekle birlikte resmedilmiştir. Bu çizimler; aile sıcaklığını, mizahı, özgünlüğü ve hayal gücünü çağrıştırmakta, çocuk okurun ilgisini cezbedici görsel bir

bütünlük sunmaktadır. Kapaktaki illüstratif üslup, hem sevimli hem de gerçeküstü öğelerle bezeli bir atmosfer yaratır. Bu durum, kitabın yarı gerçekçi yarı düşsel kurgusuyla uyumludur.

Başlık, sade ama dikkat çekici bir fontla yazılmıştır. “Kaçak Kahramanlar” ifadesinde kullanılan büyük ve kalın puntolar, metnin enerjik yapısını yansıtırken mor tonunun tercih edilmesi hem dikkat çekiciliği artırmakta hem de sıcak bir duygusal çağrışım oluşturmaktadır. Başlık, alt başlık veya süslemeyle desteklenmemiş, sadelik ön planda tutulmuştur. Bu, metnin doğrudan ve samimi anlatımıyla örtüşmektedir.

Arka kapakta, kitabın içeriğini özetleyen tanıtım metni yer almaktadır. Bu metin, hem anlatının temel çatısını tanıtırken hem de karakter ilişkilerine dair kısa bilgiler sunar. Ayrıca, arka kapakta yer alan illüstrasyon ön kapakla görsel bir bütünlük oluşturur: bu kez dayı karakteri, sırtı dönük şekilde ailesine bakarken çizilmiştir. Ayna yansıması şeklinde verilen bu görsel, metindeki içe dönük, aile merkezli yapıya sanatsal bir gönderme sunar.

Künye bilgileri, barkod, yayınevi logosu gibi yayınsal öğeler, arka kapağın alt kısmında sade ve düzenli bir biçimde konumlandırılmıştır. Kitabın yayınevi olan Güneşli Kitaplığı’nın logosu ve görsel tarzı, bu eserde de kurumun özgün ve nitelikli çocuk yayıncılığı anlayışını yansıtır biçimdedir.

2.3.1.4. Sayfa düzeni

Fadime Uslu’nun Kaçak Kahramanlar adlı eserinin sayfa düzeni, çocuk okurun yaş düzeyi, dikkat süresi ve okuma alışkanlıkları gözetilerek özenle yapılandırılmıştır. Kitabın iç tasarımı sade, açık ve sistemli bir biçimde düzenlenmiş; bu düzen, okuma kolaylığını artıracak şekilde tasarlanmıştır.

Sayfa kenar boşlukları, gözün metni rahatlıkla takip edebilmesi için yeterli açıklıkta bırakılmıştır. Ne çok sıkışık ne de gereksiz boşluk içeren bu düzen, sayfa doluluğu açısından denge sağlamaktadır. Satır aralıkları oldukça idealdir; sıkışık satır yapısından uzak durularak metnin nefes almasına olanak tanınmıştır. Bu, özellikle erken yaş grubundaki okuyucular için önemli bir unsur olup, göz yorgunluğunu önleyici bir etki yaratır.

Paragraflar arasında boşluk bırakılmış; her yeni paragraf, görsel olarak ayrılabilir biçimde yapılandırılmıştır. Bu durum, hem olay akışını takip etmeyi kolaylaştırmakta hem de dikkat dağınıklarını azaltmaktadır. Diyalogların yazımı sırasında konuşma çizgisi kullanılmış; her konuşmacı ayrı satıra alınarak diyaloglar hem biçimsel hem de anlamsal olarak netleştirilmiştir. Özellikle çocuk okuyucular için önemli olan bu yöntem, karakterlerin seslerini ayırt etmeyi kolaylaştırmaktadır.

Kitapta bölümler açık başlıklarla birbirinden ayrılmıştır. Örneğin, “Hayaller devredilebilir mi?” gibi bölüm başlıkları, hem merak uyandırıcı hem de anlam yönünden içerikle bağlantılıdır. Bu başlıklar, büyük puntolarla ve sayfanın üst kısmında ortalanarak yazılmış; böylece yeni bölüme geçişler görsel olarak belirginleştirilmiştir. Her bölüm yeni bir sayfadan başlamakta, bu da yapısal bir bütünlük ve okuma ritmi oluşturmaktadır.

Sayfa numaraları sayfanın alt orta kısmına yerleştirilmiştir. Bu klasik yerleşim, okuma sırasında dikkati dağıtmadan takip kolaylığı sağlar. Her sayfanın üst kısmında başlık ya da başka bir başlık satırı bulunmamaktadır; böylece sayfada sadelik korunmuştur.

Kitabın içeriği doğrultusunda herhangi bir alt başlık ya da metin içi görsel bulunmamakla birlikte, yazı blokları ve paragraflar arasında yeterli görsel boşluk bırakılarak metin boğucu olmaktan uzak tutulmuştur. Bu düzenleme sayesinde çocuk okur, görsel karmaşa yaşamadan sadece metne odaklanabilmektedir.

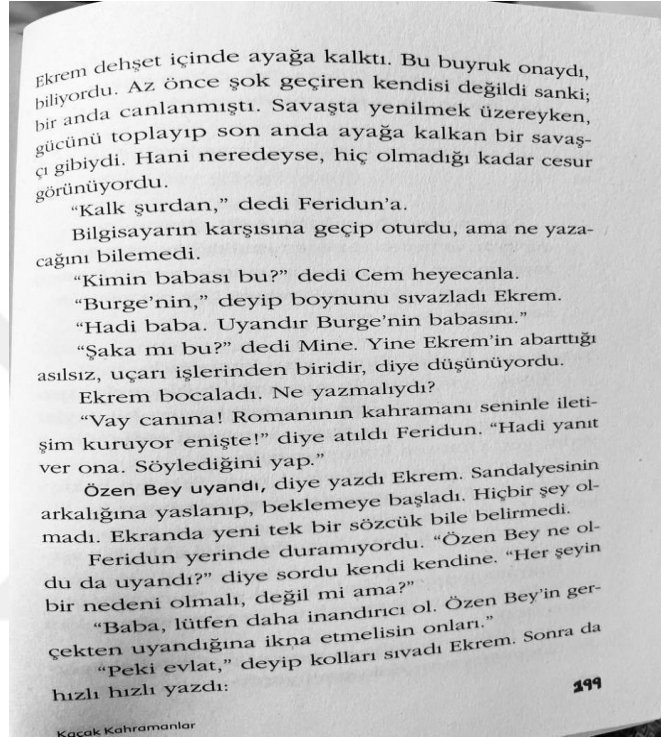
Genel olarak değerlendirildiğinde, Kaçak Kahramanlar adlı eserin sayfa düzeni; anlatımın sadeliği, olayların akıcılığı ve karakterlerin etkileşimiyle uyumlu bir biçimde kurgulanmıştır. Sayfa yerleşimi, font yapısı, satır ve paragraf aralıkları gibi unsurlar; okurun dikkatini sürdürebileceği, anlamı takip edebileceği ve metinden keyif alabileceği bir bütünlük sunmaktadır. Bu yönüyle kitap, sadece içerik açısından değil, biçimsel düzen açısından da hedef kitleye uygun ve nitelikli bir örnek teşkil etmektedir.

2.3.1.5. Harfler

Kitapta kullanılan yazı tipi sade ve net çizgilidir. Punto büyüklüğü çocuk okuyuculara uygun şekilde seçilmiş; karakterler arasında yeterli boşluk bırakılarak harfler birbirinden kolaylıkla ayırt edilebilir hale getirilmiştir. Bazı sayfalarda yazı

tipi farklı kullanılmıştır. Diyaloglarda konuşma çizgileri kullanılmış, düşünce ya da vurgu ifadeleri ise italik fontla desteklenmiştir. Bu biçimsel farklar anlatı içinde yön bulmayı kolaylaştırmakta, anlamı pekiştirmektedir. Herhangi bir süsleme ya da karmaşık tipografi kullanılmamış; sadelik ve işlevsellik ön planda tutulmuştur.

Şekil 1 Kaçak Kahramanlar Harfler

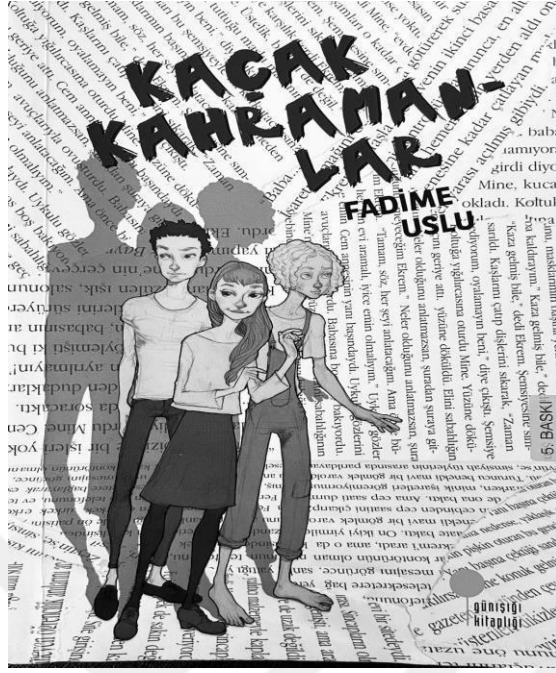

(Uslu,2014:199)

2.3.1.6. Resimler

Kitapta görseller sadece ön ve arka kapakta yer almaktadır. İç sayfalarda herhangi bir çizim veya resim bulunmamaktadır. Kapak çizimleri karakterleri canlı ve sevecen bir üslupla sunar. Bu illüstrasyonlar, metnin genel havasına uygun olarak esprili ve sıcak bir atmosfer yaratır. Görsel yoğunluğun kapakta toplanması, okuyucunun metni hayal gücüyle canlandırmasına olanak tanıyan bir tercih olarak değerlendirilebilir. Bu yönleriyle Kaçak Kahramanlar, dış yapı bakımından hem işlevsel hem de estetik kriterleri dikkate alarak hazırlanmıştır. Fiziksel bütünlük, sade tasarım ve çocuk okuyucunun yaş düzeyine uygun düzenlemelerle eserin okuma deneyimi desteklenmiştir. Kitap sayısı fazla olduğundan kitabın içeriğine görseller eklenerek olayları canlandırmada kolaylık sağlaması açısından eklenebilirdi.

Şekil 1 Kaçak Kahramanlar Resimleme

(Uslu,2011: Ön Kapak)

Şekil 2 Kaçak Kahramanlar Resimleme

(Uslu,2011: Arka Kapak)

2.3.2. İç Yapı Unsurları

2.3.2.1. Konu-Kurgu

Fadime Uslu'nun kaleme aldığı roman 20 bölümden oluşmaktadır her bölüm birbiriyle ilişkilidir. Bu özgün kurguda olaylar, sıradan bir gecede, aile bireylerinin uykularından tıkırtı sesleriyle uyanmalarıyla başlar. Bu olağan dışı durum kısa sürede büyük bir gizemin habercisi olur. Tıkırtıların kaynağını araştıran Cem ve ailesi, evin yazı odasında büyük bir şaşkınlıkla karşılaşırlar: Cem'in babasına ait olan kitapların içindeki kahramanlar, kitaplardan dışarı çıkmış ve ortadan kaybolmuştur.

Cem'in babası bir yazardır ve eserlerinde can verdiği karakterlerin gerçek dünyaya taşmış olması hem fantastik hem de düşündürücü bir olaylar zincirini başlatır. Baba, karakterlerinin izini sürmeye başlar ve bu süreçte oğlu Cem de ona eşlik eder. Kaçan karakterler, yazarlarını sevmemekte, onlara karşı bir öfke ve güvensizlik duymaktadır. Onlara göre yazarlar, karakterlerin özgürlüğünü ellerinden almakta ve onları yalnızca kendi kurgu dünyalarına mahkûm etmektedirler. Bu nedenle karakterler, yaratıcılarından uzaklaşarak özgürlük arayışına girer.

Ancak gerçek dünyada onlara kucak açacak bir yer bulmak da kolay değildir. Yalnızlık ve dışlanma duygusuyla baş başa kalan bu karakterler, sahilde beklerken yanlarına bir köpek gelir. Bu köpek, onları başka kaçak karakterlerin saklandığı bir ormana yönlendirir. Ormanda onları karşılayan kişi, “Şef” olarak bilinen bir cücedir. Şef, özgürlük arayışında olan tüm kahramanların liderliğini üstlenmiştir.

Onları yazarlarına geri dönmeleri yönünde cesaretlendirir ve kendi özgür iradeleriyle var olabileceklerine inandırmaya çalışır. Ona yardım eden “Kılavuz” adlı bir başka karakter ise ormanı ve barınabilecekleri yerleri tanıtarak onlara rehberlik eder.

Ancak bu yeni ortam da kahramanlar için kolay bir uyum alanı değildir. Burge, Doruk ve Aras adlarındaki karakterler, hem Şef'e hem Kılavuz'a karşı temkinlidir. Onlara güvenmekte zorlanırlar ve burada kalma konusunda kararsızdırlar. Bununla birlikte, dış dünyada onları kabul edecek bir yerin olmaması, onları ormanda yaşamaya mecbur bırakır. Burada karşılaştıkları diğer karakterler ise aslında “kopya” kahramanlardır; yani başka kitaplardan esinlenerek yazılmış, özgünlükten uzak, taklit karakterlerdir. Bu durum Burge, Doruk ve Aras'ta ciddi bir kaygıya neden olur. Onlar, kopya olmaktan, kendi özgünlüklerini ve kimliklerini kaybetmekten korkarlar.

Bu esnada Cem ve babası, kayıp kahramanlarını bulmak için çabalamaya devam etmektedir. Arayışlarına yeni bir destek de gelir: Cem'in dedektif ruhlu kuzeni. Yurt dışına gitme hayalleri olan bu genç, Cem ve babasının yanına katılarak kahramanların izini sürer. Araştırmaları sonucunda Feridun adında biri, kahramanların saklandığı “Özgürlükler Vadisi”nin şefi ile karşılaşır. Bu karşılaşma olayların seyrini değiştirir. Feridun, yaşananları daha iyi anlamaya başlar ve kaçan karakterlerle iletişime geçmeyi başarırlar.

Romanın kahramanları, yazarlarıyla doğrudan bir pazarlığa girer. Geri dönmek için bir şartları vardır: Romanın sonunu kendi istedikleri gibi bitireceklerdir. Yazar, bu teklifi kabul eder. Bu uzlaşma, hem karakterlerin hem de yazarın dönüşümünü temsil eder. Kılavuz, Anons ve Şef'in önderliğinde karakterler yavaş yavaş yazarlarına teslim edilir. Böylece eser, özgürlük, aidiyet, yazarlık ve karakter ilişkisi üzerine düşündüren çok katmanlı bir anlatımla son bulur.

2.3.2.2. İzlek

Fadime Uslu'nun eseri, metinlerarası göndermelerle zenginleştirilmiş, özgün bir anlatı kurgusuna sahiptir. Anlatının merkezinde, bir yazarın kendi yazdığı karakterlerin kitaplardan çıkarak gerçek dünyaya kaçmaları yer alır. Bu kaçış, yalnızca fiziksel bir uzaklaşma değil, aynı zamanda bir başkaldırı, bir özneleşme arayışıdır. Kitap kahramanları, yazarlarının müdahalelerine karşı çıkar, kendilerini özgürleştirmek için yeni bir yaşam alanı ararlar. İzlek, bireyin özgürlük arayışı, otoriteye karşı duruşu ve kimlik kazanma mücadelesi etrafında şekillenir.

Olaylar, Cem'in ailesinin gece yarısı bir gürültüyle uyanmasıyla başlar ve babasının kitap karakterlerinin ortadan kaybolduğunu fark etmesiyle gelişir. Cem ve babası, karakterleri bulmak için bir arayışa çıkarlar. Bu arayış aynı zamanda bir yüzleşme sürecidir. Yazar, kendi yarattığı kahramanlarla yeniden karşılaşırken onları kontrol etmenin ötesinde, anlamaya ve dönüşmeye yönelir.

Kaçan kahramanlar bir ormanda, "Özgürlükler Vadisi" adı verilen bir alanda toplanır. Onlara liderlik eden Şef ve yardımcısı Kılavuz, karakterlerin yazarlarına dönmesini engellemeye çalışır. Bu noktada, izlek özgürlük ve bağlılık temaları etrafında derinleşir. Kahramanlar, ait oldukları metinden bağımsız bir varoluş mücadelesi verirken, özgünlük ve "kopya karakter" olma kaygısıyla yüzleşir.

Roman boyunca ilerleyen çatışmalar, hem kahramanların hem de yazarın iç dünyasını sorgulamaya açar. Cem'in kuzeninin dedektif gibi olaylara dâhil olmasıyla birlikte olay örgüsü hız kazanır. Nihayetinde, yazar ile karakterler arasında bir anlaşma sağlanır; karakterler, romanın sonunu kendi istedikleri gibi yazma şartıyla metne geri döner. Böylece izlek, çatışma ve uzlaşma yoluyla çözülür.

Bu bağlamda izlek; yaratıcı-yaratılan ilişkisini, özgür irade ile metinsel bağlılık arasındaki gerilimi ve yazarın otoritesine karşı gelişen karakter bilincini çok katmanlı biçimde işler. Metnin sonunda hem karakterlerin hem de yazarın değişime uğradığı görülür. Yazar, kahramanlarına kendi hikâyelerini yazma hakkı tanırken, karakterler de ait oldukları yere dönmeyi seçerek özgürlüğün tanımına yeni bir boyut kazandırır.

2.3.2.3. Dil Ve Anlatım

Eser 20 bölümden oluşmaktadır. Kitapta bulunan bu 20 bölüm birbirleriyle ilişkili devam etmektedir.

Bölümler Sırasıyla:

1. Topaç Gibi
2. Acı Patlıcan
3. Banktakiler
4. Çak Bakalım!
5. Tok Bir ses
6. Cipsler ve Ayakkabılar
7. Cüce Şef
8. Davetsiz Misafir
9. Vazgeçilenler
10. Ekran Başında
11. Toplantı Şart
12. Anne Yüreği
13. Kopyalar Direnin
14. Aras Ne Demek?
15. Karamsar Olmayın
16. Tiramisu
17. Şışşt, 6Sessiz olun!
18. Git Bi' Gör
19. Orijinal Kahraman
20. Sözüm Söz

Her bölümde anlatım olayları şahit olan üçüncü kişi ağzından yapılmaktadır.

“Ayak seslerine uyandı Cem. Paldır küldür biri iniyordu.” (s.11)

“Kulağına doğru eğilip, Merak etme baba,” dedi Cem.” (s.41)

“Büfede atıştırmalık cipsle gazoz almıştı Ekrem.” (s.57)

Fadime Uslu'nun eseri, sade ancak etkili bir dille kaleme alınmıştır. Yazar, çocuk edebiyatına özgü anlatım olanaklarından yararlanarak okurun hem dikkatini çekecek hem de düşünsel bir zemin sunacak bir anlatım tarzı benimser. Anlatı dili yalın olmasına karşın, metnin alt katmanlarında çok boyutlu ve sorgulayıcı bir dünya kurulmuştur. Yazarın dili, çocuk gerçekliğine yakın durmakta, didaktik bir anlatıdan kaçınarak karakterlerin duygu ve düşüncelerini doğal bir akış içinde sunmaktadır.

Metinde kısa ve anlaşılır cümleler tercih edilmekle birlikte yer yer betimleyici anlatımlar da kullanılmış; özellikle “Özgürlükler Vadisi”, orman gibi mekânlar ayrıntılı tasvirlerle somutlaştırılmıştır. Bu durum, çocuk okurun zihninde canlandırmayı kolaylaştırmakta, anlatının sahicilik duygusunu artırmaktadır.

Yazar, olayları çoğunlukla üçüncü kişi anlatıcının gözünden aktarır. Ancak Cem'in bakış açısıyla metne yön verilmesi, çocuk okurun kendini ana karakterle özdeşleştirmesine olanak tanır. Böylece okur, anlatının içinde yer aldığını hissederek olayları daha derinlikli biçimde algılayabilir. Diyaloglar aracılığıyla karakterlerin duygu ve düşünceleri daha canlı bir biçimde aktarılırken, olay örgüsündeki dramatik gerilim de dengeli biçimde sürdürülmektedir.

Yazarın dilinde mizah da önemli bir unsurdur. Kaçan kahramanların kendi yazılarından şikâyet etmeleri, özgürlük arayışlarını ironik biçimlerde dile getirmeleri ve özgünlük konusundaki içsel çelişkileri, metnin sadece çocuklara değil, yetişkin okura da düşündürücü mesajlar iletmesini sağlar. Bu yönüyle eserde çok katmanlı bir anlatım bulunduğu söylenebilir.

Metin, özgürlük, aidiyet, kimlik gibi soyut kavramları yalın bir dille çocuk dünyasına taşımakta, anlatım gücüyle bu temaların anlaşılabilir ve hissedilebilir olmasını sağlamaktadır. Böylece yazar, dili yalnızca bir aktarım aracı değil, aynı zamanda anlam üretme ve çocuk okurun düşünsel gelişimine katkı sunma aracı olarak kullanmaktadır.

2.3.2.4. Kahramanlar

Cem: Cem, anlatının merkezinde yer alan çocuk karakterdir. Gelişim çağında bir birey olarak hem ailesine hem de kitaplara karşı sorumluluk duygusu taşır. Olaylara merakla yaklaşır, babasına yardım etmeye çalışır ve hikâyenin çözümüne aktif olarak katılır. Kahramanlarla kurduğu ilişki, okurun empati kurmasını kolaylaştırır. Aynı zamanda düşünmeye, sorgulamaya açık bir karakterdir.

Cem'in Babası: Yazdığı kitapların kahramanlarının kaçmasıyla anlatının kriz noktasını başlatan karakterdir. Başlangıçta otoriter ve yazdıklarına hükmeden bir yazar portresi çizerken, zamanla kahramanların düşüncelerine kulak vererek empati kuran, esnek ve anlayışlı bir karakter hâline gelir. Yazar, bir baba olarak da sorumluluklarını ihmal etmez.

Cem'in Kuzeni Ferudun: Romanın çözüm bölümünde rol oynayan ve dedektif kimliğiyle olaylara katkı sunan yan karakterdir. Girişken, araştırmacı ve yardımsever yapısıyla Cem ve babasına önemli destek sağlar. Kuzen, olay örgüsünde “çözümleyici” işleviyle öne çıkar.

Cüce Şef: Kaçan kahramanların önderliğini yapan ve onları bağımsız olmaları için teşvik eden bir figürdür. Güçlü bir liderlik vasfına sahiptir ancak özgürlük adına sergilediği baskıcı tutum, karakterin ikilemini yansıtır. Cüce Şef, aynı zamanda kahraman-yazar çatışmasını temsil eden merkez karakterlerden biridir.

Kılavuz: Cüce Şef'in yardımcısı olarak vadi de rehberlik eden, olayların mekânsal yönünü betimleyen karakterdir. Gözlemci, yönlendirici ve bilgili yönüyle dikkat çeker. Olaylara doğrudan müdahale etmeden arka planda yapıcı bir rol üstlenir.

Burge, Doruk ve Aras: Kendilerini “kopya karakter” olarak algılayan ve bu durumdan rahatsızlık duyan üçlüdür. Kimlik arayışı, özgünlük kaygısı ve aidiyet sorunları üzerinden yapılandırılan bu karakterler, bireyin kendi değerini bulma yolculuğunu temsil eder. Hikâye ilerledikçe diğer karakterlerle etkileşime girerek toplumsal birlik ve işbirliğinin önemini fark ederler.

Cem'in annesi: Resimlere karşı ilgisi vardır. Her gün Resim çizimiyle uğraşır. Cem ve Babası kahramanları ararken bazen gecikir ve annesi onları merak eder.

Menekşe: Cem'in ablasıdır. Kahramanları bulma sürecinde bazı bölümlerde eşlik eder.

Feridun'un Annesi: Adanada'dan Feridunun yurt dışına gitmemesi için oğlunu ikna etmeye gelmiştir.

2.3.2.5. Çevre

Eserde olaylar çeşitli mekânlarda geçmekte olup her bir çevre, karakterlerin ruh hâlini, olayların gelişimini ve anlatının genel izlek yapısını destekleyici niteliktedir. Yazar, çevreyi yalnızca olayların arka planı olarak değil; aynı zamanda temaları destekleyen, karakter gelişimini etkileyen ve kurmaca evreni inşa eden bir anlatı unsuru olarak kullanmıştır.

Romanın başlangıcında yer alan ev mekânı, karakterlerin günlük yaşamlarını sürdürdüğü sıradan ama güvenli bir çevredir. Cem'in babasının yazar olması nedeniyle ev aynı zamanda hayal gücünün, yazınsal üretimin ve kurgusal dünyanın da merkezidir. Kitaplardan fırlayan karakterlerin evin dışına kaçması, bu mekânın sınırlarının dışına taşan bir kurmaca evreni temsil ettiğini de gösterir. Ev, aynı zamanda aile içi ilişkilerin de şekillendiği, sıcak ancak zaman zaman baskı unsurları barındıran bir çevre olarak betimlenmiştir.

Kaçan karakterlerin toplanma yeri olan sahil, romanın geçiş mekânlarından biridir. Burada doğa ile kurmaca karakterlerin karşılaşması, köpeğin devreye girmesiyle çevrenin bir dönüştürücü güç hâline geldiği görülür. Sahil, karakterlerin özgürlük arayışında ilk adımı attıkları, geçici ama anlamlı bir duraktır.

Romanın en önemli çevrelerinden biri olan Özgürlükler Vadisi, kaçan karakterlerin sığındığı ve diğer kopya karakterlerle buluştukları yerdir. Bu orman, yalnızca fiziksel bir mekân değil; aynı zamanda özgürlük arayışının, kaçışın ve alternatif bir yaşamın simgesidir. "Özgürlükler Vadisi" olarak adlandırılan bu alan, bireysel kimliğin korunabileceği, dış müdahalelere kapalı bir sığınak olarak işlev görür. Doğal yapısı, sınırsızlığı ve kurallardan bağımsızlığıyla kahramanların kendilerini güvende hissettikleri bir "kaçış yeri"dir.

Romanın çeşitli bölümlerinde şehir içi mekânlara ve günlük yaşamın geçtiği alanlara da yer verilir. Cem'in dedektif ruhlu kuzeninin devreye girdiği bölümlerde, şehir yaşantısına dair detaylar aktarılır. Bu mekânlar olayların daha gerçekçi ve güncel bir bağlamda ilerlemesine katkı sağlar.

"Sonunda sahilde bir bankta oturdular."(s.57)

"Özgürlükler Vadisi'nde sakin, yeni bir gün başlamıştı."

(s.208)

“Şef bizi kulübesinde bekliyormuş.” (s.189)

2.3.2.6. İleti

Eserde öne çıkan temel ileti, bireyin özgürlük arzusu, yaratıcı ifadenin sınırlandırılması ve öz benliğini koruma mücadelesi etrafında şekillenmektedir. Kahramanların yazıldıkları kitaplardan kaçmaları, aslında bireylerin kalıplaşmış rollerden, kendilerine biçilen görevlerden ve dış müdahalelerden kurtulma çabasını simgeler. Burada yazar, kurmaca karakterler aracılığıyla bir yazarın karakterler üzerindeki tahakkümünü sorgularken, aynı zamanda birey-otorite çatışmasına da dikkat çeker.

Özellikle Cem’in babasının, kendi yarattığı kahramanlar tarafından terk edilmesi ve bu durumu anlamaya çalışması, yazar ve metin arasındaki ilişkinin çift yönlü olduğunu, yani metnin de yazara karşı bir direnç geliştirebileceğini gösterir. Bu yönüyle eserde, çocuk okura yönelik olarak empati, hoşgörü, dinleme becerisi ve karşılıklı anlayış gibi değerlerin önemi de vurgulanır.

Bununla birlikte anlatı, yalnızca bireysel özgürlüğe değil, aynı zamanda toplumsal aidiyet, benlik arayışı ve dayanışma gibi değerleri de ön plana çıkarır. Kahramanların ormanda oluşturduğu kolektif yaşam, farklılıkları bir arada yaşatma ve özgün olanı kabul etme üzerine kurgulanmıştır. Roman kahramanlarının kopya karakterlerden duyduğu endişe ise özgünlük ile taklit arasındaki gerilimi ortaya koyar.

Eserdeki bir diğer önemli ileti, hayal gücünün gücüdür. Cem’in ve babasının birlikte hayal dünyasına yolculuğu, yaratıcı düşünmenin, sorun çözmenin ve bireyin kendini ifade etme yollarının ne kadar önemli olduğunu gösterir. Çocuklara, düşüncelerini yazıyla ifade edebilecekleri, dünyaya kendi bakış açılarını sunabilecekleri mesajı verilir.

Sonuç olarak, roman, çocuklara hem bireysel kimliklerini korumanın hem de başkalarının sınırlarına saygı duymanın önemini vurgulayan çok katmanlı iletiler sunar. Aynı zamanda yazarın, metin üzerindeki mutlak hâkimiyetini tartışmaya açarak çocuklara edebiyatla eleştirel bir ilişki kurma kapısı aralar.

2.3.2.7. Eğitsel ilkeler

Kaçak Kahramanlar adlı eser, eğitim sürecine dair önemli ilkeleri metaforik bir anlatımla ele almaktadır. Kitapta karakterlerin yazarlarından kaçarak özgürlük arayışına girmesi, bireyin öğrenme ve gelişim yolunda kendi kimliğini keşfetme ve bağımsız düşünme ihtiyacını simgeler. Bu durum, eğitsel süreçte öğrencilerin pasif bilgi alıcılar olmaktan çıkarak aktif, sorgulayıcı ve yaratıcı bireyler haline gelmelerinin önemini vurgular.

Eserdeki “Şef” ve “Kılavuz” figürleri, eğitimde rehberlik ve yönlendirme ilkelerini temsil eder. Öğretmenlerin öğrencilerin özgürlüğünü kısıtlamadan, onları cesaretlendiren ve destekleyen bir rol üstlenmeleri gerektiğini gösterir. Bu, öğrenmenin ancak güvenli ve destekleyici ortamlarla gerçekleşebileceğine dair temel bir eğitim prensibini ortaya koyar.

Ayrıca, karakterlerin özgünlük ve bireysellik kaygıları, eğitimde bireyselleştirilmiş öğrenme yaklaşımının gerekliliğine işaret eder. Her öğrencinin farklı yetenek, ilgi ve ihtiyaçlarının gözlemlenmesi, onların gerçek potansiyellerine ulaşmalarını sağlar.

Son olarak, kitapta yazar ve karakterler arasındaki uzlaşma, eğitimde öğretmen-öğrenci ilişkilerinde iletişim, iş birliği ve karşılıklı saygının önemini simgeler. Etkili öğrenme, demokratik ve etkileşimli iletişim ortamlarında mümkün olur.

Bu bağlamda Kaçak Kahramanlar, eğitsel ilkeleri özgürlük, bireyselleştirme, rehberlik ve iletişim temaları üzerinden etkileyici bir şekilde ortaya koymaktadır.

6. BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Fadime Uslu'nun *Çat Kapı Dayım*, *Sokağın Kuyruğu* ve *Kaçak Kahramanlar* adlı eserleri; söz varlığı, iç yapı ve dış yapı unsurları ile çocuk

edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda detaylı olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular, bu eserlerin çocuklara hem estetik zevk kazandırmak hem de dil gelişimlerini desteklemek açısından güçlü bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmanın temel odağını oluşturan söz varlığı analizi, yazarın dil kullanımındaki bilinçli tercihlere ve metinlerin yapısal zenginliğine dikkat çekmiştir. Söz konusu eserlerde yer alan söz varlığı öğeleri, sadece niceliksel olarak değil, niteliksel olarak da önem taşımaktadır. *Çat Kapı Dayım* adlı romanda 23.664, *Kaçak Kahramanlar* adlı romanda 3.398 ve *Sokağın Kuyruğu* adlı öyküde ise 1.488 söz varlığı unsuru tespit edilmiştir. Bu farklılıklar doğrudan eserlerin sayfa sayısı ile orantılıdır; ancak dikkat çeken nokta, yalnızca sözcük sayısındaki artış değil, kullanılan sözcüklerin anlam zenginliği ve bağlam içerisindeki işlevselliğidir. Özellikle deyimler, ikilemeler, terimler ve kalıplaşmış sözlerin anlatı içerisinde doğal bir biçimde yer alması, çocukların hem sözcük hazinelerini geliştirmelerine hem de dili doğru bağlamlarda öğrenmelerine olanak sağlamaktadır.

Fadime Uslu'nun dili sade, anlaşılır ve doğaldır. Anlatımı süslemek ya da sanatsal gösterişe kaçmak yerine, çocukların kavrayabileceği, gündelik yaşamla bağlantı kurabileceği bir dil tercih edilmiştir. Bu yaklaşım, çocuk edebiyatının temel ilkelerinden olan *çocuğa görelik* ilkesini başarıyla yansıtmaktadır. Aynı zamanda, argo ve kaba sözcüklerden kaçınılması da pedagojik açıdan doğru bir yönelimdir. Bu yönüyle eserler, eğitsel güvenlik açısından da olumlu değerlendirilmiştir. Bu bulgu, Cengiz'in (2025) Mevlâna İdris Zengin'in çocuk kitaplarına yönelik yaptığı çalışmayla da örtüşmektedir. Cengiz, Zengin'in eserlerinde çocuğa uygun, temiz bir dil kullanıldığını ve söz varlığı unsurlarının dikkatli bir biçimde seçildiğini belirtmiştir.

Benzer şekilde Anaz (2018), Mavisel Yener'in eserlerinde de çocuklara hitap eden sözcüklerin çeşitliliğine ve anlatım tekniklerine dikkat çekmiş; bu yönün Türkçe eğitimi açısından değer taşıdığını vurgulamıştır. Yıldırım (2017)'da çocuk edebiyatı metinlerinde söz varlığı öğelerinin (atasözü, deyim, ikileme vb.) kullanımını türler arasında karşılaştırmalı olarak incelemiş; özellikle çocuklara yönelik metinlerde sade, anlaşılır ve zengin bir dilin önemini ortaya koymuştur.

Baş'ın (2007), çalışması ise 1985–2005 yılları arasında yazılmış çocuk edebiyatı tahkiyeli metinlerini söz varlığı açısından değerlendirerek, kelime hazinesinin nitelik ve nicelik bakımından çocuk gelişimine uygunluğunu irdelemiştir. Bu bulgular, Fadime Uslu'nun eserlerinde ulaşılan sonuçlarla büyük ölçüde paralellik göstermektedir.

Ayrıca Sancı Uzun ve Aslan (2024), Muzaffer İzgü'nün “Ökkeş” çocuk romanı serisini söz varlığı düzeyi ve öğretim programına uygunluğu açısından inceleyerek, kelime seçiminin çocukların bilişsel gelişimi üzerindeki etkisini ortaya koymuşlardır. Bu çalışma, Fadime Uslu'nun eserlerinde de görülen bilinçli sözcük seçiminin, pedagojik hedeflerle uyumlu olduğunu destekler niteliktedir.

Eserlerde dikkat çeken bir diğer unsur ise söz varlığının yalnızca dilsel değil, aynı zamanda tematik olarak da çocuğun yaşam gerçekliğiyle örtüşmesidir. Doğa, hayvanlar, okul yaşamı, aile ilişkileri ve arkadaşlık gibi temaların yoğunluğu, çocuğun zihinsel ve duygusal dünyasına hitap etmektedir. Bu temaların dilsel öğelerle desteklenmesi, çocuğun sözcüklerle kurduğu ilişkiyi derinleştirmektedir. Örneğin, hayvan sevgisi üç eserde de ortak bir izlek olarak karşımıza çıkmakta; bu tema aracılığıyla verilen değerler, çocuğun empati duygusunu ve çevresel farkındalığını desteklemektedir.

Dış yapı unsurlarına bakıldığında, kitapların fiziksel özelliklerinin de çocuğun metinle kurduğu ilişkiyi etkileyebilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Özellikle *Sokağın Kuyruğu* adlı öyküde iç sayfalarda da görsellere yer verilmiş olması, görsel okuryazarlığın desteklenmesi açısından olumlu bir örnek teşkil etmektedir. Diğer iki eserde görsellik yalnızca ön ve ara kapaklarda yer almakta, bu da metnin algılanmasına katkı sağlayacak unsurların sınırlı kullanıldığını göstermektedir. Görselliğin çocuk edebiyatında işlevsel bir unsur olduğu düşünüldüğünde, iç sayfa resimlemelerinin metne yerleştirmesi ilerleyen çalışmalarda geliştirilmesi gereken bir alan olarak değerlendirilebilir.

İç yapı unsurları açısından değerlendirildiğinde ise, Uslu'nun çocuk edebiyatının temel ilkelerine bağlı kaldığı görülmektedir. Karakterlerin yaş grubuna uygun özellikler taşıması, olay örgülerinin sade ve anlaşılır olması, çocuk merkezli

anlatım biçimi ve olayların günlük yaşamdan seçilmesi gibi nitelikler, bu bağlamda önemli veriler sunmaktadır. Çocukların dünyasına içerden bakan bir anlatıcı sesiyle oluşturulan yapı, metinlerin çocukla kurduğu duygusal ve bilişsel bağı güçlendirmektedir. Bu da çocukların yalnızca okuyucu olarak değil, aynı zamanda metnin bir parçası olarak kendilerini metin içinde konumlandırmalarına imkân tanımaktadır.

Bütün bu veriler ışığında, Fadime Uslu'nun çocuk edebiyatına kazandırdığı eserlerin hem dilsel zenginlik hem de içerik bütünlüğü açısından güçlü örnekler olduğu söylenebilir. Yazarın eserlerinde çocuklara yönelik geliştirici, eğitici, yönlendirici değil, rehberlik edici bir dil tutumu benimsemesi; çocukları pasif bir alıcı değil, metnin anlam kurucusu haline getirmektedir. Bu yönüyle eserler, çocuk edebiyatının hem eğitsel hem de estetik işlevlerini başarıyla bir araya getirmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma Fadime Uslu'nun eserlerinin söz varlığı açısından zengin ve özenli bir yapı sunduğunu, çocuğun dil gelişimini destekleyen, pedagojik kaygılardan uzak durmadan sanatsal nitelikleri koruyan bir bütünlük taşıdığını ortaya koymuştur. Eserlerde kullanılan sözcüklerin hem yaş grubu düzeyine uygunluğu hem de Türkçenin anlatım gücünü sezdirme potansiyeli, bu kitapları çocuk edebiyatı alanında önemli kılmaktadır. Ayrıca anlatılanların gerçek yaşamla kurduğu bağ, çocukların bireysel gelişimlerine katkı sağlayacak niteliktedir.

Bu bağlamda, çocuk edebiyatı alanında yapılacak ileriki çalışmalarda da söz varlığı incelemelerine yer verilmesi; yalnızca nitel metin analizleriyle değil, aynı zamanda nicel verilerle desteklenmiş dil temelli araştırmaların artırılması önerilmektedir. Farklı yazarlar, farklı türler ve farklı yaş gruplarına yönelik eserler üzerinden yapılacak benzer çalışmalar, çocuk edebiyatının dilsel ve eğitsel yönlerinin daha kapsamlı biçimde ortaya konmasına katkı sunacaktır.

5.3. Öneriler

Fadime Uslu'nun eserlerinde atasözlerinin kullanımının sınırlı düzeyde olması, aslında çocukların dil gelişimi ve kültürel farkındalığı açısından bir fırsat

alanı olarak değerlendirilebilir. Bu durum, yazarın anlatımında sadelik ve akıcılığa öncelik verdiğini gösterirken, gelecekte atasözlerinin kullanımının artırılarak çocukların sözlü kültürle daha derin bir bağ kurmasına imkân sağlanabilir.

Okuyuculara, hem eğlenceli hem de öğretici bir okuma deneyimi sunan bu eserler; ebeveynlerin, öğretmenlerin ve kütüphane sorumlularının çocuklara gönül rahatlığıyla önerip hediye edebileceği kitaplar arasında yer almaktadır. Özellikle dil gelişimini desteklemek, çocukların hayal gücünü ve empati yeteneğini geliştirmek isteyen herkes için ideal seçeneklerdir.

Söz varlığı açısından zengin içeriğiyle, çocukların kelime dağarcığını doğal yollarla genişletirken, atasözleri, deyimler ve ikilemelerle dil gelişimine katkı sağlar.

Anlatımda kullanılan sade ve samimi üslup, çocukların metinle kolaylıkla bağ kurmasını mümkün kılar. Ayrıca kitaplarda işlenen aile, arkadaşlık, doğa ve okul gibi evrensel temalar, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine olumlu yönde etki eder.

Fadime Uslu'nun *Çat Kapı Dayım*, *Sokağın Kuyruğu* ve *Kaçak Kahramanlar* adlı eserleri, çocuk edebiyatı alanında hem dilsel zenginlik hem de pedagojik değer açısından öne çıkan önemli yapıtlar olarak tavsiye edilir. Bu kitaplar, çocukların günlük yaşamlarına yakın temalarla, anlaşılır ve akıcı bir dille yazılmış olup, onların dünyasını anlamaya ve keşfetmeye teşvik eder.

Sokağın Kuyruğu adlı eserde iç sayfalarda yer alan görseller, çocukların metinle daha kolay bağ kurmasını sağlayan, anlatının duygusal ve bilişsel etkisini artıran önemli bir unsurdur. Bu görseller, çocukların dikkatini çekmekle kalmayıp, onların hayal gücünü besleyerek metni daha keyifli ve erişilebilir kılmaktadır. Böylece, kitap çocukların çoklu okuma becerilerini geliştiren ve görsel okuryazarlığı destekleyen başarılı bir örnek olarak öne çıkmaktadır.

Diğer yandan, *Çat Kapı Dayım* ve *Kaçak Kahramanlar* adlı eserlerde görsellik kullanımı daha sınırlı olsa da, yazarın dilsel zenginliği ve anlatım gücü, metinlerin çocuklar tarafından anlaşılabilir ve ilgi çekici olmasını sağlamaktadır. Ancak görselliğin daha etkin kullanılması, bu güçlü anlatımı tamamlayarak çocukların metinle kurduğu bağ daha da güçlendirecektir.

KAYNAKÇA

- Ağzıbüyük, M. (2008). *Okulöncesi dönemde çocuk edebiyatı. Anadolu Üniversitesi Yayınları.*
- Anaz, Z. (2018). *Mavisel Yener'in çocuk edebiyatı yapıtlarının dil özellikleri, söz varlığı, anlatım teknikleri ve dış yapı özellikleri bakımından incelenmesi. Hatay, Mustafa Kemal Üniversitesi.*
- Aksoy, M. (1994). *Türk dili ve anlatım. İstanbul: İnkılap Yayınları.*
- Aksoy, M. (1998). *Atasözlerinin anlatıdaki işlevi.*
- Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.*
- Aksan, D. (1990). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim (Cilt 2). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.*
- Aksan, D. (1996). *Türk dilinde kalıp sözler. İstanbul: Edebiyat Yayınları.*
- Aksan, D. (1996). *Türk dili ve kültürü (s. 34).*
- Aksan, D. (2000). *Türkçenin söz varlığı ve kültürel yansımaları. Ankara.*
- Aksan, D. (2003). *Türkçenin sözvarlığı ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. Ankara: TDK Yayınları.*
- Aksan, D. (2004). *Söz varlığı ve anlam. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.*
- Aksan, D. (2006b). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim (Cilt 2). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.*
- Aksan, D. (2009). *Türkçenin gücü. Ankara: Bilgi Yayınevi.*
- Aksan, D. (2015). *Türkçe söz varlığı ve dil yapısı.*
- Aksoy, M. (1998). *Atasözlerinin anlatıdaki işlevi.*
- Apaydın, C. (2010). *Çocuk edebiyatının söz varlığına katkısı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.*
- Aral, N. (2011). *Çocuk gelişimi. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.*

- Arıcı, A. F. (2008). *Çocuk edebiyatında görsellik ve sayfa tasarımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Arıkan, A., & Samur, D. (2018). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi*.
- Arslan, M. (2016). *Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın tarihi çocuk romanlarının iç ve dış yapı açısından incelenmesi*.
- Banguoğlu, T. (1986). *Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baş, B. (2013). *Söz varlığı bireysel bir göstergedir*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2000). *Halk Anlatıları*.
- Baş, B. (2007). *1985–2005 yılları arasında yazılmış çocuk edebiyatı tahkiyeli metinlerinin söz varlığı açısından incelenmesi [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi*.
- Can Yayınları. (2024). *Çat Kapı Dayım*. <https://canyayinlari.com/cat-kapi-dayim> (Erişim tarihi: 2024)
- Cengiz, Dilber D. (2025). *Mevlâna İdris Zengin'in Çocuk Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Creswell, J. W. (2016). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches (4th ed.)*. SAGE Publications.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş (6. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çevik, Z. (2019). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk kitaplarındaki kalıp söz varlığı*.
- Çıkar, M. (2013). *Çocuk kitaplarında tipografi ve okunabilirlik*. İstanbul: Eğiten Kitap.
- Demir, C. (2010). *Dil ve kültür açısından söz varlığı ve sözlü anlatım becerileri*. *Millî Eğitim Dergisi*, 187, 144–151.
- Ergin, M. (2002). *Türk dil bilgisi*.
- Güleryüz, G. (2002). *Çocuk edebiyatı ve dil gelişimi*. İstanbul: Eğitim Yayınları.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gülsevin, A. (2006). *Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmaları*. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 7(1), 175–226.

- Gülensoy, İ. (2006). *Türk söz varlığı ve kültür*.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi: Kuramlar ve uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gündoğdu, İ. (2012). *Çocuk kitaplarında söz varlığı*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haydarlar, B. (2015). *İhsan Oktay Anar'ın Amat romanı üzerine söz varlığı incelemesi*.
- İpek, R. (2019). *Çocuk edebiyatı ve öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karnaval Dergi. (2020). *Fadime Uslu: Ay Eskir Gün İşirken üzerine*.
<https://karnavaldergi.com/fadime-uslu-ay-eskir-gun-isirken> (Erişim tarihi: 2024)
- Karnaval Dergi. (2020). *Fadime Uslu ile söyleşi: Edebiyat ve öğretmenlik*.
<https://karnavaldergi.com/fadime-uslu-soylesi> (Erişim tarihi: 2024)
- Karatay, H. (2007). *Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi*. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463–477.
- Kayacan, F. (2023). *Narnia Günlükleri adlı eserin çocuk edebiyatı temel ilkeleri bağlamında incelenmesi*.
- Koç, H. (2010). *Atasözlerinin dil ve anlam özellikleri üzerine bir inceleme*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Terimler ve Türkçe* (s. 149).
- Korkmaz, Z. (2003). *Türk dili ve kültürü* (s. 112).
- Korkmaz, Z. (2010). *Türk dil bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2016). *Atasözlerinin eğitimsel işlevleri ve çocuklara aktarımı*. İstanbul: Eğiten Kitap.
- Kırgız, G. (2019). *Türkçe dersiyle 21. yüzyıl becerilerinin ilişkilendirilmesine yönelik bir durum incelemesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Moran, B. (2001). *Edebiyat kuramları*. İstanbul.
- Oğuzkan, F. (2000). *Çocuk edebiyatı ilkeleri ve türleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- René Yayınları. (2022). *Fadime Uslu: Kaçak Kahramanlar*.
<https://reneyayinlari.com/kacak-kahramanlar> (Erişim tarihi: 2024)

- René Yayınları. (2022). *Fadime Uslu: Yazar tanıtımı*.
<https://reneyayinlari.com/fadime-uslu> (Erişim tarihi: 2024)
- Sancı Uzun, D., & Aslan, R. (2024). Muzaffer İzgü'nün "Ökkeş" çocuk romanı serisinin söz varlığı düzeyi ve öğretim programına uygunluğu. *Çocuk Edebiyatı ve Eğitimi Dergisi*, 3(1), 27–45
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2007). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2019). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü (4. basım)*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Sis, N., & Gökçe, T. (2008). Gülten Dayıoğlu'nun öykülerinde yansımalar ve kalıp sözler.
- Şahin, A., Arıcı, A., Celepoğlu, A., Dursunoğlu, H., Toz, H., Erdal, K. & Kılıç, Y. (2010). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Pegem Akademi: Ankara
- Şimşek, T., & Yakar, Y. M. (2016). Okul öncesinde çocuk edebiyatı ve medya. In T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* (ss. 9–42). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Tanju Aslışen, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 30–39.
<https://doi.org/10.21560/spcd.43960>
- Tanyeri, T. (2012). *Dilbilimsel terimler ve sınıflandırmalar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TEİS (Türkiye Edebiyatçılar İletişim Servisi). (2023). *Fadime Uslu profili ve eserleri*.
<https://teis.yek.gov.tr/fadime-uslu> (Erişim tarihi: 2024)
- TEİS (Türkiye Edebiyatçılar İletişim Servisi). (2023). *Fadime Uslu'nun çocuk kitapları*. <https://teis.yek.gov.tr/fadime-uslu-cocuk-kitaplari> (Erişim tarihi: 2024)
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük (11. Baskı)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2021). *Atasözü*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (2021). *Deyim*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (2021). *İkileme*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.

- Türk Dil Kurumu (TDK). (2025a). Türkçe sözlük (12. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. Erişim adresi: <https://www.tdk.gov.tr/>*
- Türk Dil Kurumu. (2010). Çocuk Edebiyatı Öğretiminin Temel İlkeleri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.*
- Uslu, F. (2011). Sokağın Kuyruğu. İstanbul: Nesin Yayınevi.*
- Üçok, C. (1947). Türkçede kelime ve yapısı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.*
- Vardar, A. (2002). Türkçe dilbilgisi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.*
- Yalçın, A. (2004). Çocuk edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.*
- Yalçın, A., & Şirin, M. (2012). Çocuk edebiyatı. Ankara: Anı Yayıncılık.*
- Yavuzkılıç, B. (2019). Gülten Dayıoğlu'nun Ölümsüz Ece romanının söz varlığı incelemesi [Yüksek lisans tezi]. (Üniversite Adı).*
- Yıldız, C. (2009). Çocuk kitaplarında resimlemenin işlevi. İstanbul: Morpa Yayınları.*
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Nitel araştırma yöntemleri (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.*
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.*
- Yıldırım, D. (2017). Çocuk edebiyatı metinlerinde söz varlığı öğelerinin karşılaştırmalı analizi. International Journal of Languages' Education and Teaching, 5(4), 1013–1026.*
- Yılmaz, A. (2023). Sara Şahinkanat'ın resimli kitaplarının çocuk edebiyatı temel ilkeleri ve çocuklarda felsefi düşünme becerisi yönünden incelenmesi.*

EKLER

1. Söz Varlığı İnceleme Formu

Soru	Uzman 1	Uzman 2
İncelenen eserde anlam	Evet	Evet

alanına göre sözcükler doğru sınıflandırılmış mı?		
Eserde yer alan Temel söz varlığı doğru şekilde belirlenmiş mi?	Kısmen	Evet
Metinde geçen terimler doğru olarak tespit edilmiş mi?	Evet	Evet
Kalıp sözler doğru şekilde belirlenmiş mi?	Evet	Evet
Atasözü ve deyimler doğru biçimde saptanmış mı?	Evet	Evet

2. Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri İnceleme Formu

Soru	Uzman 1	Uzman 2
Eserin başlığı çocuğa görelilik ilkesine uygun mu?	Evet	Evet
Kapak tasarımı ve resimleme çocuk gelişim özelliklerine uygun mu?	Evet	Evet
Olay örgüsü çocuğun ilgisini çekecek şekilde düzenlenmiş mi?	Evet	Evet
Karakterler çocuk gerçekliğine uygun mu?	Evet	Evet
Zaman ve mekân kullanımı çocuğun algısına uygun mu?	Evet	Evet
Anlatıcı ve bakış açısı çocuğun anlayabileceği	Evet	Evet

şekilde mi?

Tema çocuk dünyasına

Evet

Evet

uygun mu?

Dil ve anlatım çocuk

Evet

Evet

seviyesine uygun mu?

Metnin söz varlığı çocuğa

Kısmen

Evet

görelilik ilkesini destekliyor

mu?

Kişisel Bilgiler	
ÖZGEÇMİŞ	
Adı Soyadı	
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği 12/ 06/ 2020
Yüksek Lisans Öğrenimi	Ağrı İbrahim çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Tez Dönemi
Bildiği Yabancı Diller	-
Bilimsel Faaliyetler	-
İş Tecrübesi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurum Bilgileri	
İletişim	-